„Stîngismul“ — boala copilăriei comunismului

I

În ce sens se poate vorbi despre însemnătatea internațională a revoluției ruse ?

În primele luni după ce proletariatul a cucerit puterea politică în Rusia (25.X—7.XI. 1917), s-ar fi putut crede că, datorită uriaşelor deosebiri care există între înapoiata Rusie şi ţările înaintate din Europa occidentală, revoluţia proletariatului din aceste ţări nu va semăna prea mult cu revoluţia noastră. Astăzi însă avem în faţa noastră o experienţă internaţională destul de însemnată, care ne arată cît se poate de limpede că unele dintre trăsăturile fundamentale ale revoluţiei noastre prezintă nu o însemnătate locală, specific naţională, numai rusă, ci o importanţă internaţională. Şi nu vorbesc aici despre însemnătatea internaţională în sensul larg al cuvîntului ; în sensul că nu numai unele, ci toate trăsăturile fundamentale şi multe dintre trăsăturile secundare ale revoluţiei noastre prezintă o însemnătate internaţională în ceea ce priveşte influenţa pe care o exercită asupra tuturor ţărilor. Nu, ci în sensul cel mai îngust al cuvîntului, adică dacă prin însemnătatea internaţională înţelegem valabilitatea pe scară internaţională sau inevitabilitatea istorică a repetării pe scară internaţională a celor ce s-au întîmplat la noi, trebuie să recunoaştem că unele dintre trăsăturile fundamentale ale revoluţiei noastre prezintă această însemnătate.

Ar fi, desigur, cea mai mare greşeală dacă am exagera acest adevăr, extinzîndu-l nu numai asupra unora dintre trăsăturile fundamentale ale revoluţiei noastre. Tot atît de greşit ar fi să scăpăm din vedere faptul că, după victoria revoluţiei proletare chiar şi numai în una dintre ţările înaintate, se va produce, după toate probabilităţile, o schimbare radicală, şi anume : curînd după aceea Rusia va înceta de a mai fi o ţară model şi va deveni din nou o ţară înapoiată (din punct de vedere „sovietic“ şi socialist).

Dar în momentul istoric actual situaţia este de aşa natură, încît exemplul rus arată *tuturor* ţărilor cîte ceva — absolut esenţial — din viitorul lor inevitabil şi apropiat. Muncitorii înaintaţi din toate ţările au înţeles de mult acest lucru, şi de cele mai multe ori nu atît l-au înţeles, cît l-au intuit, l-au sesizat cu instinctul lor de clasă revoluţionară. De aici rezultă „însemnătatea“ internaţională (în sensul îngust al cuvîntului) a Puterii sovietice, precum şi a bazelor teoriei şi tacticii bolşevice. Acest lucru nu l-au înţeles conducătorii „revoluţionari“ ai Internaţionalei a II-a, cum au fost Kautsky în Germania, Otto Bauer şi Friedrich Adler în Austria, care prin aceasta s-au dovedit a fi reacţionari, apărători ai oportunismului şi ai social-trădării de cea mai rea speţă. În treacăt fie zis, broşura anonimă „Revoluţia mondială“ („Weltrevolution“), apărută în 1919 la Viena (Sozialistische Bücherei, Heft 11 ; Ignaz Brand), ne arată foarte clar tot modul lor de a gîndi şi întreaga sferă a ideilor lor, mai bine zis, tot noianul de absurdităţi, de pedanterii, de josnicii şi de trădări ale intereselor clasei muncitoare — toate acestea servite în sosul de „apărare“ a ideii de „revoluţie mondială“.

De această broşură însă rămîne să ne ocupăm mai pe larg cu altă ocazie. Aici vom mai releva numai un singur lucru : în vremurile de mult apuse, pe cînd era încă marxist, şi nu un renegat, Kautsky tratînd această problemă în calitate de istoric, a prevăzut că se poate ivi o situaţie în care revoluţionarismul proletariatului rus să devină un model pentru Europa occidentală. Asta a fost în 1902, cînd Kautsky a publicat în „Iskra“ revoluţionară un articol intitulat „Slavii şi revoluţia“. Iată ce spunea el în acest articol :

> „În prezent însă“ (spre deosebire de anul 1848) „se poate considera nu numai că slavii au intrat în rîndurile popoarelor revoluţionare, dar şi că centrul de greutate al gîndirii şi al acţiunii revoluţionare se deplasează tot mai mult în direcţia slavilor. Centrul revoluţionar se deplasează din apus spre răsărit. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, el se găsea în Franţa şi din cînd în cînd în Anglia. În 1848 a intrat şi Germania în rîndul naţiunilor revoluţionare... Evenimentele care marchează începutul noului secol ne fac să credem că ne aflăm în faţa unei noi deplasări a centrului revoluţionar, şi anume a strămutării lui în Rusia... Rusia, care a preluat în asemenea măsură iniţiativa revoluţionară din Apus, în prezent este, poate, în măsură să servească ea însăşi Apusului drept izvor de energie revoluţionară. Mişcarea revoluţionară rusă, care se înteţeşte tot mai mult, va deveni, poate, mijlocul cel mai puternic pentru a stîrpi spiritul filistinismului putred şi al politicianismului meschin — care începe să se răspîndească în rîndurile noastre — şi va face să se aprindă din nou flacăra vie a dorului de luptă şi a devotamentului pasionat faţă de marile noastre idealuri. Pentru Europa occidentală, Rusia de mult a încetat de a mai fi un simplu bastion al reacţiunii şi al absolutismului. Acum lucrurile stau, pare-se, tocmai invers. Europa occidentală este cea care devine sprijinul reacţiunii şi al absolutismului din Rusia... Revoluţionarii ruşi ar fi terminat, poate, de mult cu ţarul dacă nu ar fi fost nevoiţi să lupte în acelaşi timp şi împotriva aliatului acestuia — capitalul european. Să sperăm că de data aceasta ei vor reuşi să termine cu amîndoi duşmanii şi că noua «sfîntă alianţă» se va prăbuşi mai repede decît predecesoarele ei. Dar, oricare ar fi sfîrşitul luptei care se dă astăzi în Rusia, sîngele şi fericirea martirilor, din păcate, în număr mai mult decît suficient, nu vor fi fost jertfite în zadar, ci vor fecunda germenii revoluţiei sociale în întreaga lume civilizată, îi vor face să crească mai repede şi mai îmbelşugat. În 1848, slavii au fost ca un ger năprasnic care a distrus florile primăverii popoarelor. Poate că astăzi le este dat să fie vijelia care va sparge gheaţa reacţiunii şi va aduce cu sine, în mod irezistibil, o primăvară nouă şi fericită pentru popoare“ *(Karl Kautsky.* „Slavii şi revoluţia“, articol publicat în „Iskra“, ziar revoluţionar al social-democraţiei ruse, nr. 18 din 10 martie 1902).

Bine mai scria Karl Kautsky acum 18 ani !

II

Una din condițiile principale ale succesului bolşevicilor

Desigur, acum aproape întreaga lume îşi dă seama că bolşevicii n-ar fi putut să se menţină la putere nu doi ani şi jumătate, dar nici două luni şi jumătate, dacă în partidul nostru nu ar fi existat disciplina cea mai severă, o disciplină cu adevărat de fier, dacă partidul nostru nu s-ar fi bucurat de sprijinul cel mai deplin şi mai neprecupeţit al întregii mase a clasei muncitoare, adică al tuturor elementelor ei conştiente, cinstite, devotate, influente şi capabile să ducă după sine sau să antreneze păturile înapoiate.

Dictatura proletariatului înseamnă războiul cel mai neprecupeţit şi mai necruţător dus de clasa cea nouă contra unui duşman *mai puternic,* contra burgheziei, a cărei împotrivire *se înzeceşte* în urma răsturnării ei (chiar şi numai într-o singură ţară) şi a cărei putere constă nu numai în forţa capitalului internaţional, în forţa şi trăinicia legăturilor internaţionale ale burgheziei, ci şi în *puterea obişnuinţei,* în forţa *micii producţii ;* căci mica producţie a mai rămas, din nefericire, în lume în foarte, foarte mare măsură, iar mica producţie *generează* capitalism şi burghezie permanent, zi de zi, ceas de ceas, spontan şi în proporţii de masă. Toate acestea fac ca dictatura proletariatului să fie necesară, iar victoria asupra burgheziei să nu fie cu putinţă fără un război îndelungat, crîncen, înverşunat, un război pe viaţă şi pe moarte, care cere tărie, disciplină, fermitate, intransigenţă şi unitate de voinţă.

Repet : experienţa dictaturii victorioase a proletariatului în Rusia a arătat în mod concludent celor care nu ştiu să gîndească sau care n-au avut prilejul să reflecteze asupra acestei probleme că o centralizare absolută şi disciplina cea mai severă a proletariatului constituie una dintre condiţiile principale ale victoriei asupra burgheziei.

Oamenii se opresc adeseori asupra acestui lucru. Dar ei sînt departe de a reflecta îndeajuns : ce înseamnă el ? în ce condiţii este posibil ? Nu s-ar cuveni oare ca ovaţiile la adresa Puterii sovietice şi a bolşevicilor să fie *mai des* însoţite de o *analiză foarte serioasă* a cauzelor *care au permis* bolşevicilor să făurească disciplina necesară proletariatului revoluţionar ?

Bolşevismul, ca curent de gîndire politică şi ca partid politic, există din 1903. Numai istoria *întregii* perioade a existenţei bolşevismului poate oferi o explicaţie satisfăcătoare a faptului că în condiţiile cele mai grele el a reuşit să formeze şi să menţină disciplina de fier necesară victoriei proletariatului.

Şi înainte de toate se pune întrebarea ; prin ce se menţine disciplina partidului revoluţionar al proletariatului ? prin ce se verifică ea ? prin ce se întăreşte ? În primul

rînd, prin conştiinţa avangărzii proletariatului şi prin devotamentul acesteia faţă de revoluţie, prin fermitatea sa, prin spiritul său de sacrificiu şi prin eroismul său. În al doilea rînd, prin capacitatea sa de a se lega, de a se apropia şi, dacă vreţi, de a se contopi într-o anumită măsură cu masele cele mai largi ale oamenilor muncii, în special cu masele proletare, *dar şi cu* masele muncitoare *neproletare*. În al treilea rînd, prin conducerea politică justă exercitată de această avangardă, prin strategia şi tactica ei politică justă, cu condiţia ca masele largi *prin propria lor experienţă* să se convingă că sînt juste. Fără aceste condiţii nu se poate înfăptui disciplina într-un partid revoluţionar, cu adevărat capabil de a fi partidul clasei înaintate, al clasei menite să răstoarne burghezia şi să transforme întreaga societate. Fără aceste condiţii, toate încercările de a crea o disciplină se transformă în mod inevitabil în vorbe goale, în frazeologie, în maimuţăreală. Pe de altă parte, aceste condiţii nu se pot ivi dintr-o dată. Ele se elaborează numai printr-o muncă îndelungată, printr-o experienţă grea. Elaborarea lor este înlesnită numai de o teorie revoluţionară justă, care la rîndul ei să nu fie o dogmă, ci să ia o formă definitivă numai în strînsă legătură cu practica unei mişcări cu adevărat de masă şi cu adevărat revoluţionare.

Dacă în 1917—1920, cînd condiţiile erau nemaipomenit de grele, bolşevismul a reuşit să făurească şi să realizeze cu succes cea mai strictă centralizare şi o disciplină de fier, aceasta se datoreşte pur şi simplu unei serii de particularităţi istorice ale Rusiei.

Pe de o parte, bolşevismul a apărut în 1903 avînd cea mai solidă bază, teoria marxistă. Iar faptul că această teorie revoluţionară — şi numai ea — este justă, a fost dovedit nu numai de experienţa mondială a întregului secol al XIX-lea, ci şi, mai ales, de experienţa rătăcirilor şi a şovăielilor, a greşelilor şi a decepţiilor prin care a trecut gîndirea revoluţionară din Rusia. Timp de aproape o jumătate de secol, începînd cam din deceniul al 5-lea pînă în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, gîndirea înaintată din Rusia, oprimată de ţarismul barbar şi reacţionar, a căutat cu nesaţ o teorie revoluţionară justă, urmărind cu un zel şi o grijă uimitoare orice „ultim cuvînt“ rostit de Europa şi de America în acest domeniu. Rusia *şi-a cîştigat* marxismul, singura teorie revoluţionară justă, printr-o jumătate de veac de chinuri şi de sacrificii neobişnuite, de eroism revoluţionar fără seamăn, de energie uimitoare, de căutări înfrigurate, de studii, încercări practice, deziluzii, verificări şi confruntări cu experienţa Europei. Datorită emigraţiei pe care a impus-o ţarismul, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea Rusia revoluţionară avea nenumărate legături internaţionale, o cunoaştere excelentă a formelor şi teoriilor mişcării revoluţionare mondiale, aşa cum n-a mai avut nici o altă ţară din lume.

Pe de altă parte, bolşevismul, care a luat fiinţă pe această bază teoretică de granit, a făurit o istorie practică de cincisprezece ani (1903—1917), care în ceea ce priveşte bogăţia experienţei nu are seamăn pe lume. Căci nici o altă ţară n-a cunoscut nici pe departe în aceşti 15 ani o viaţă atît de intensă în ceea ce priveşte experienţa revoluţionară, succesiunea rapidă a diferitelor forme ale mişcării şi diversitatea lor — mişcare legală şi ilegală, paşnică şi vijelioasă, clandestină şi deschisă, mişcare de cercuri şi de masă, parlamentară şi teroristă. În nici o altă ţară nu s-a concentrat într-un răstimp atît de scurt o asemenea bogăţie de forme, de nuanţe, de metode de

luptă a *tuturor* claselor societăţii contemporane, şi trebuie menţionat că această luptă, din cauza stării de înapoiere a ţării şi a apăsării jugului ţarist, se maturiza foarte repede, însuşindu-şi cu o deosebită aviditate şi cu succes respectivul „ultim cuvînt“ al experienţei politice americane şi europene.

III

Principalele etape ale istoriei bolşevismului

Perioada de pregătire a revoluţiei (1903—1905). Pretutindeni se simte apropierea marii furtuni. Toate clasele se frămîntă şi se pregătesc. În străinătate, presa din emigraţie formulează sub raport teoretic *toate* problemele fundamentale ale revoluţiei. Prin lupta extrem de înverşunată dintre concepţiile lor programatice şi tactice, reprezentanţii celor trei clase principale, ai celor trei curente politice principale — curentul liberal-burghez, cel democrat mic-burghez (camuflat sub firma de curent „social-democrat“ sau „socialist-revoluţionar“ [258]) şi cel proletar revoluţionar — anticipează şi pregătesc viitoarea luptă deschisă a claselor. În formă embrionară, *toate* problemele în jurul cărora s-a desfăşurat lupta armată în anii 1905—1907 şi 1917—1920 pot fi (şi trebuie să fie) urmărite în presa de atunci. Iar între cele trei curente principale, formaţii intermediare, tranzitorii, hibride există, fireşte, cîte vreţi. Mai exact : în lupta dintre organele de presă, dintre partide, fracţiuni, grupuri se cristalizează curentele ideologice-politice care sînt într-adevăr curente de clasă ; clasele îşi făuresc armele ideologice-politice corespunzătoare în vederea luptelor viitoare

Anii revoluţiei (1905—1907). Toate clasele se manifestă pe faţă. Toate concepţiile programatice şi tactice sînt verificate prin acţiunea maselor. Lupta grevistă capătă o amploare şi o intensitate fără precedent în lumea întreagă. Greva economică se transformă în grevă politică, iar greva politică în insurecţie. Relaţiile dintre proletariatul conducător şi ţărănimea condusă, care e şovăitoare şi nestatornică, se verifică în practică. Din dezvoltarea spontană a luptei ia naştere forma sovietică de organizare. Discuţiile din acea vreme cu privire la importanţa Sovietelor constituie o anticipare a marii lupte din 1917—1920. Alternarea formelor parlamentare de luptă cu cele extraparlamentare, a tacticii de boicotare a parlamentului cu tactica participării la parlament, a formelor legale de luptă cu cele ilegale, precum şi corelaţia şi legăturile dintre ele, toate acestea se disting printr-o surprinzătoare bogăţie de conţinut. Fiecare lună din această perioadă este echivalentă, în ceea ce priveşte însuşirea principiilor de bază ale ştiinţei politice — şi de către mase, şi de către conducători, şi de către clase şi partide — cu un an de dezvoltare „paşnică“ „constituţională“. Fără „repetiţia generală“ din 1905, victoria Revoluţiei din Octombrie 1917 nu ar fi fost cu putinţă.

Perioada reacţiunii (1907—1910). Ţarismul a ieşit învingător. Toate partidele revoluţionare şi de opoziţie au fost înfrînte. Decădere, demoralizare, sciziune, haos, renegare, pornografie în loc de politică. Accentuarea atracţiei exercitate de idealismul filozofic, misticismul folosit ca veşmînt al stărilor de spirit

contrarevoluţionare. Dar în acelaşi timp, tocmai această mare înfrîngere dă partidelor revoluţionare şi clasei revoluţionare o lecţie autentică şi extrem de folositoare, o lecţie de dialectică istorică, o lecţie despre priceperea, capacitatea şi măiestria de a duce lupta politică. Prietenii la nevoie se cunosc. Armatele înfrînte trag învăţăminte bune.

Ţarismul învingător este nevoit să distrugă în grabă rămăşiţele rînduielilor preburgheze, patriarhale din Rusia. Dezvoltarea burgheză a Rusiei progresează cu paşi uluitor de repezi. Iluziile referitoare la posibilitatea unei poziţii în afara, deasupra claselor, la posibilitatea de a evita capitalismul, sînt spulberate. Lupta de clasă ia forme cu totul noi şi tot mai limpede conturate.

Partidele revoluţionare trebuie să-şi completeze învăţătura. Ele au învăţat să atace. Acum trebuie să înţeleagă că e necesar ca această ştiinţă să fie completată cu ştiinţa retragerii cît mai juste. Trebuie să înţeleagă — şi clasa revoluţionară din propria-i experienţă amară învaţă să înţeleagă acest lucru — că nu se poate învinge fără a stăpîni ştiinţa ofensivei juste şi a retragerii juste. Dintre toate partidele opoziţioniste şi revoluţionare înfrînte, bolşevicii au fost aceia care s-au retras în cea mai mare ordine, cu cele mai mici pierderi pentru „armata“ lor, păstrîndu-şi în cea mai mare măsură nucleul, cu cele mai mici sciziuni (sub raportul profunzimii şi al posibilităţii de vindecare), fiind cel mai puţin demoralizaţi şi avînd cea mai mare capacitate de a relua munca pe scară cît mai largă, în modul cel mai just şi mai energic. Şi bolşevicii au reuşit să realizeze acest lucru numai pentru că au demascat fără cruţare şi au izgonit pe revoluţionarii în vorbe, care nu voiau să înţeleagă că trebuie să ne retragem, că trebuie să ştim să ne retragem, că trebuie să învăţăm neapărat să activăm legal în parlamentele cele mai reacţionare, în cele mai reacţionare organizaţii sindicale, cooperatiste, de asigurări şi altele asemănătoare.

Perioada de avînt (1910—1914). La început avîntul a fost extrem de lent ; apoi, după evenimentele de la Lena din 1912, a devenit ceva mai rapid. Învingînd greutăţi nemaipomenite, bolşevicii i-au înlăturat pe menşevici, al căror rol de agenţi ai burgheziei în rîndurile mişcării muncitoreşti l-a înţeles foarte bine după 1905 întreaga burghezie şi de aceea i-a susţinut în fel şi chip împotriva bolşevicilor. Dar bolşevicii n-ar fi reuşit niciodată să realizeze acest lucru dacă n-ar fi recurs la tactica justă a îmbinării muncii ilegale cu folosirea obligatorie a „posibilităţilor legale“. În cea mai reacţionară Dumă bolşevicii şi-au cucerit de partea lor întreaga curie muncitorească.

Primul război imperialist mondial (1914—1917). Parlamentarismul legal, în condiţiile reacţionarismului extrem al „parlamentului“, aduce servicii foarte importante partidului proletariatului revoluţionar, bolşevicilor. Deputaţii bolşevici iau drumul Siberiei. În presa din emigraţie toate nuanţele de concepţie social-imperialiste, social-şoviniste, social-patriotice, internaţionaliste consecvente şi inconsecvente, de pacifism şi negare revoluţionară a iluziilor pacifiste îşi găsesc deplina expresie. Savanţii imbecili şi bătrînele cumetre ale Internaţionalei a II-a, care strîmbau din nas cu trufie şi dispreţ în faţa abundenţei de „fracţiuni“ din cadrul socialismului rus şi a luptei înverşunate dintre ele, atunci cînd războiul a suprimat în *toate* ţările înaintate mult lăudata „legalitate“, n-au fost nici pe departe în stare să

organizeze un schimb atît de liber (ilegal) de vederi şi o elaborare atît de liberă (ilegală) de vederi juste ca acelea pe care le-au organizat revoluţionarii ruşi în Elveţia şi într-o serie de alte ţări. Tocmai de aceea social-patrioţii făţişi şi „kautskiştii“ din toate ţările s-au dovedit a fi trădători de cea mai rea speţă ai proletariatului. Şi dacă bolşevismul a putut să învingă în anii 1917—1920, una din principalele cauze ale acestei victorii constă în faptul că încă de la sfîrşitul anului 1914 bolşevismul a demascat fără cruţare mîrşăvia, ticăloşia şi josnicia social-şovinismului şi ale „kautskismului“ (căruia îi corespund longuetismul [259] în Franţa, concepţiile conducătorilor Partidului laburist independent şi ale fabienilor în Anglia, concepţiile lui Turati etc. în Italia), iar apoi, din propria lor experienţă, masele s-au convins tot mai mult de justeţea concepţiilor bolşevice.

A doua revoluţie din Rusia (din februarie pînă în octombrie 1917). Nemaipomenita decrepitudine şi învechire a ţarismului au creat (cu concursul loviturilor şi greutăţilor unui război cum nu se poate mai chinuitor) o uriaşă forţă de distrugere îndreptată împotriva lui. În cîteva zile Rusia s-a transformat într-o republică burghezo-democratică, mai liberă — în condiţiile războiului — decît oricare altă ţară din lume. Conducătorii partidelor de opoziţie şi ai partidelor revoluţionare au început să formeze guvernul — ca şi în republicile cele mai „riguros parlamentare“ —, iar titlul de conducător al unui partid de opoziţie în parlament, fie el şi parlamentul cel mai reacţionar cu putinţă, *înlesnea* rolul pe care acest conducător urma să-l joace în revoluţie.

În cîteva săptămîni menşevicii şi „socialiştii-revoluţionari“ şi-au însuşit de minune toate procedeele şi manierele, argumentele şi sofismele eroilor europeni ai Internaţionalei a II-a, ale ministerialiştilor [260] şi ale celorlalte lepădături oportuniste. Tot ce citim acum despre alde Scheidemann şi Noske, despre Kautsky şi Hilferding, Renner şi Austerlitz, Otto Bauer şi Fritz Adler, Turati şi Longuet, despre fabieni şi despre conducătorii Partidului laburist independent din Anglia, toate acestea ne par (şi sînt în realitate) o repetare plictisitoare, reluarea unei vechi melodii cunoscute. Am mai avut prilejul să vedem toate acestea la menşevici. Istoria a jucat o farsă, făcînd ca oportuniştii dintr-o ţară înapoiată s-o ia înaintea oportuniştilor dintr-o serie de ţări înaintate.

Dacă toţi eroii Internaţionalei a II-a au suferit un eşec şi s-au compromis în problema importanţei şi a rolului Sovietelor şi Puterii sovietice, dacă în aceasta problemă s-au compromis în mod deosebit de „răsunător“ şi s-au încurcat conducătorii a trei partide foarte importante (şi anume, Partidul social-democrat independent din Germania [261], partidul longuetist din Franţa şi Partidul laburist independent din Anglia), partide care au ieşit acum din Internaţionala a II-a, dacă ei toţi s-au dovedit a fi sclavii prejudecăţilor democraţiei mic-burgheze (exact în spiritul mic-burghezilor de la 1848, care îşi spuneau „social-democraţi“), *toate acestea* noi le-am văzut *deja* din exemplul menşevicilor. Istoria a jucat o farsă : Sovietele au luat naştere în Rusia în 1905, au fost falsificate în februarie-octombrie 1917 de către menşevici, care au eşuat din cauza incapacităţii lor de a înţelege însemnătatea şi rolul Sovietelor, iar acum *în întreaga lume* a luat naştere ideea Puterii Sovietice, care se răspîndeşte cu o repeziciune nemaipomenită printre

proletarii din toate ţările, în timp ce, la rîndul lor, vechii eroi ai Internaţionalei a II-a suferă *pretutindeni* eşecuri, la fel ca şi menşevicii noştri, din cauza incapacităţii de a înţelege rolul şi importanţa Sovietelor. Experienţa a dovedit că în unele probleme absolut esenţiale ale revoluţiei proletare, în mod inevitabil *toate* ţările vor trebui să facă ceea ce a făcut Rusia.

Bolşevicii şi-au început cu foarte multă prudenţă lupta lor victorioasă împotriva republicii parlamentare (de fapt) burgheze şi împotriva menşevicilor, şi pregătirea acestei lupte nu a fost chiar atît de simplă, contrar părerii pe care o întîlnim adeseori acum în Europa şi în America. La începutul perioadei menţionate, noi *nu* am chemat la răsturnarea guvernului, ci am explicat că el nu poate fi răsturnat *fără* schimbări prealabile în componenţa şi în starea de spirit a Sovietelor. Noi n-am proclamat boicotarea parlamentului burghez, a Constituantei, ci am spus — începînd de la Conferinţei din aprilie (1917) a partidului nostru am declarat acest lucru oficial, în numele partidului — că o republică burgheză cu Constituantă e mai bună decît aceeaşi republică fără Constituantă, iar o republică „muncitorească-ţărănească", sovietică, e mai bună decît oricare republică burghezo-democratică, parlamentară. Fără această pregătire prudentă, minuţioasă, circumspectă şi de lungă durată, noi n-am fi putut nici să repurtăm victoria din Octombrie 1917, nici să păstrăm această victorie.

---

258 Este vorba de menşevici, care reprezentau în P.M.S.D.R. aripa de dreapta, oportunistă a social-democraţiei, şi de partidul „socialiştilor-revoluţionari" (eserii). — *557*. *[Nota red.]*

259 *Longuetism* — curent centrist din cadrul Partidului socialist francez ; în fruntea lui se afla Jean Longuet. — *560. [Nota red.]*

260 *„Ministerialism"* (sau. „socialism ministerial", „millerandism") — tactica oportunistă a participării socialiştilor la guvernele burgheze reacţionare. Acest termen a apărut în legătură cu intrarea, în 1899, a socialistului francez Millerand în guvernul burghez Waldeck-Rousseau. — *561*. *[Nota red.]*

261 *Partidul social-democrat independent din Germania* — partid centrist, creat în aprilie 1917 la Congresul de constituire de la Gotha. „Independenţii" propovăduiau „unitatea" cu social-șoviniștii şi alunecau pe panta renunţării la lupta de clasă. Nucleul partidului îl constituia organizaţia „Frăţia muncii", condusă de Kautsky. — *561*. *[Nota red.]*

IV

În lupta împotriva căror duşmani din cadrul mişcării muncitoreşti a crescut, s-a întărit şi s-a călit bolşevismul ?

În primul rînd, şi mai ales, în lupta împotriva oportunismului, care în 1914 s-a transformat definitiv în social-şovinism şi a trecut definitiv de partea burgheziei contra proletariatului. El a fost, desigur, duşmanul principal al bolşevismului în cadrul mişcării muncitoreşti. În prezent el continuă să fie duşmanul principal pe scară internaţională. Acestui duşman bolşevismul i-a acordat şi îi acordă cea mai mare atenţie. Această latură a activităţii bolşevicilor este acum destul de bine cunoscută şi în străinătate.

Nu acelaşi lucru se poate spune despre celălalt duşman al bolşevismului din cadrul mişcării muncitoreşti. În străinătate nu este încă îndeajuns de cunoscut faptul că bolşevismul s-a dezvoltat, s-a format şi s-a călit în lupta îndelungată împotriva *revoluţionarismului mic-burghez,* care aduce a anarhism sau ia cîte ceva de la acesta şi care în orice chestiune esenţială se abate de la condiţiile şi cerinţele luptei de clasă proletare consecvente. Din punct de vedere teoretic, pentru marxişti, este un lucru pe deplin stabilit — şi pe deplin confirmat de experienţa tuturor revoluţiilor şi mişcărilor revoluţionare din Europa — că micul proprietar, micul patron (tip social reprezentat în multe ţări europene în număr foarte mare, în proporţie de masă), care în regimul capitalist este în permanenţă asuprit şi în a cărui viaţă adeseori intervine o înrăutăţire extrem de bruscă şi de rapidă a condiţiilor de trai, ducîndu-l la ruină, trece uşor la un revoluţionarism extrem, dar nu e capabil să dea dovadă de consecvenţă, de spirit de organizare, de disciplină şi fermitate. Micul burghez ajuns „la turbare“ din cauza ororilor capitalismului este, ca şi anarhismul, un fenomen social propriu tuturor ţărilor capitaliste. Lipsa de fermitate a acestui revoluţionarism, sterilitatea lui şi proprietatea lui de a se transforma repede în supunere, apatie, fantezie şi chiar într-o pasiune „turbată“ pentru unul sau altul dintre curentele burgheze „la modă“, — toate acestea sînt unanim cunoscute. Dar recunoaşterea teoretică, abstractă a acestor adevăruri nu fereşte nicidecum partidele revoluţionare de vechile greşeli, care apar întotdeauna prilejuite de un motiv neaşteptat, într-o formă oarecum nouă, într-un veşmînt sau într-o ambianţă necunoscută pînă atunci, în împrejurări mai mult sau mai puţin originale.

Anarhismul a fost deseori ca un fel de pedeapsă pentru păcatele oportuniste săvîrşite de mişcarea muncitorească. Aceste două monstruozităţi se completau una pe alta. Şi dacă în Rusia, — cu toate că, în comparaţie cu ţările europene, populaţia ei avea o structură mic-burgheză mai accentuată, — în perioada celor două revoluţii (din 1905 şi din 1917) şi în timpul pregătirii lor, anarhismul a avut o influenţă relativ neînsemnată, aceasta fără îndoială se datoreşte în bună parte bolşevismului, care a dus întotdeauna lupta cea mai necruţătoare şi mai neîmpăcată împotriva oportunismului. Spun „în bună parte“ pentru că la slăbirea anarhismului în Rusia a contribuit într-o măsură şi mai mare faptul că în trecut (în 1870—1880) el a avut

posibilitatea de a se dezvolta neobişnuit de mult şi de a demonstra pînă la capăt că este greşit şi că nu poate fi o teorie călăuzitoare pentru clasa revoluţionară.

La apariţia lui, în 1903, bolşevismul a preluat tradiţia luptei necruţătoare împotriva revoluţionarismului mic-burghez, semianarhist (sau capabil să cocheteze cu anarhismul), tradiţie care a existat întotdeauna în rîndurile social-democraţiei revoluţionare şi care la noi s-a întărit îndeosebi în 1900—1903, cînd se puneau bazele unui partid de masă al proletariatului revoluţionar din Rusia. Bolşevismul a preluat şi a continuat lupta împotriva partidului care era expresia cea mai deplină a tendinţelor revoluţionarismului mic-burghez, şi anume partidul „socialist-revoluţionar“, în trei puncte principale. În primul rînd, acest partid, care nega marxismul, nu voia (mai exact ar fi, poate, să spunem nu putea) cu nici un chip să înţeleagă că înainte de a porni la o acţiune politică trebuie să se ţină seama în mod strict obiectiv de forţele claselor şi de relaţiile dintre ele. În al doilea rînd, acest partid se considera foarte „revoluţionar“ sau „de stînga“ pentru că admitea teroarea individuală, atentatele, pe care noi, marxiştii, le respingeam cu hotărîre. Bineînţeles, noi respingeam teroarea individuală numai sub raportul oportunităţii ei ; cît despre oamenii care erau în stare să condamne „din principiu“ teroarea marii revoluţii franceze sau, în general, teroarea exercitată de un partid revoluţionar victorios, asediat de burghezia din întreaga lume, pe aceşti oameni încă Plehanov, în 1900—1903, cînd era marxist şi revoluţionar, i-a ridiculizat şi i-a făcut de două parale. În al treilea rînd, „socialiştii-revoluţionari“ se considerau „de stînga“ pentru că rîdeau de păcatele oportuniste — relativ nu prea mari — ale social-democraţiei germane şi totodată îi imitau pe oportuniştii extremi din acelaşi partid, de pildă, în problema agrară sau în problema dictaturii proletariatului.

Istoria, în treacăt fie zis, a confirmat acum pe scară largă, pe scară istorică mondială, părerea pe care noi am susţinut-o întotdeauna, şi anume că social-democraţia germană *revoluţionară* (notaţi că încă în 1900—1903 Plehanov a cerut excluderea lui Bernstein din partid şi că bolşevicii, continuînd în permanenţă această tradiţie, au demascat, în 1913, toată josnicia, ticăloşia şi trădarea lui Legien [262]), — că social-democraţia germană revoluţionară *se apropia cel mai mult* de partidul de care are nevoie proletariatul revoluţionar pentru a învinge. Acum, în 1920, după toate falimentele ruşinoase şi crizele din epoca războiului şi din primii ani de după război, se vede limpede că, dintre toate partidele din Occident, social-democraţia germană revoluţionară este aceea care a dat cei mai buni conducători şi care s-a restabilit, s-a vindecat şi şi-a recăpătat forţele înaintea celorlalte. Acest lucru se poate constata şi la partidul spartachiştilor, şi la aripa stîngă, proletară, a „Partidului social-democrat independent din Germania“, aripă care duce o luptă fermă împotriva oportunismului şi a lipsei de caracter a unor Kautsky, Hilferding, Ledebour şi Crispien. Dacă aruncăm acum o privire de ansamblu asupra unei perioade istorice pe deplin încheiate, perioada de la Comuna din Paris şi pînă la prima Republică Sovietică Socialistă, constatăm că în general raportul dintre marxism şi anarhism capătă un contur absolut precis şi indiscutabil. Pînă la urmă s-a dovedit că marxismul are dreptate, şi dacă anarhiştii subliniau, pe drept cuvînt, caracterul oportunist al concepţiilor cu privire la stat care dominau în majoritatea

partidelor socialiste, apoi, în primul rînd, acest caracter oportunist era legat de denaturarea şi chiar de directa tăinuire a concepţiilor lui Marx cu privire la stat (în cartea mea „Statul şi revoluţia“ relevam că Bebel, timp de 36 de ani, de la 1875 pînă în 1911, a ţinut sub obroc scrisoarea în care Engels [263] demasca deosebit de pregnant, de vehement, de franc şi de limpede oportunismul concepţiilor social-democrate curente cu privire la stat [*]) ; în al doilea rînd, corijarea acestor concepţii oportuniste, recunoaşterea Puterii sovietice şi a superiorităţii ei faţă de democraţia parlamentară burgheză, toate acestea se făceau mai repede şi pe scară mai largă tocmai în cadrul curentelor celor mai marxiste din partidele socialiste din Europa şi din America.

În două cazuri lupta bolşevismului împotriva devierilor „de stînga“ din propriul lui partid a luat proporţii deosebit de mari : în 1908, în legătură cu problema participării la „parlamentul“ ultrareacţionar şi la asociaţiile muncitoreşti legale, care funcţionau în limitele unor legi extrem de reacţionare, şi în 1918 (pacea de la Brest), în legătură cu problema admisibilităţii unui „compromis“ sau a altuia.

În 1908 bolşevicii „de stînga“ au fost excluşi din partidul nostru pentru că refuzau cu încăpăţînare să înţeleagă necesitatea participării la „parlamentul“ ultrareacţionar. Cei „de stînga“ — printre care se găseau mulţi revoluţionari excelenţi, care ulterior au făcut (şi continuă să facă) parte cu cinste din partidul comunist — se bazau în special pe experienţa încununată cu succes a boicotului din 1905. Cînd, în august 1905, ţarul a anunţat convocarea unui „parlament“ consultativ, bolşevicii — spre deosebire de toate partidele de opoziţie şi spre deosebire de menşevici — au declarat boicotarea acestui parlament, şi într-adevăr acesta a fost măturat de revoluţia din octombrie 1905 [264]. Atunci boicotul a fost just nu pentru că în general este just să nu se participe la parlamentele reacţionare, ci pentru că s-a ţinut seama aşa cum se cuvenea de situaţia obiectivă, care ducea la transformarea rapidă a grevelor de masă în grevă politică, apoi în grevă revoluţionară şi în cele din urmă în insurecţie. Lupta se ducea atunci în jurul următoarei problemei : să lăsăm în mîna ţarului convocarea primei instituţii reprezentative sau să încercăm să smulgem această convocare din mîna vechii puteri. Întrucît nu exista şi nu putea să existe certitudinea că situaţia obiectivă este aceeaşi şi că dezvoltarea ei se desfăşoară în acelaşi sens şi în acelaşi ritm, boicotul nu mai era just.

Boicotarea „parlamentului“ din 1905 de către bolşevici a îmbogăţit proletariatul revoluţionar cu o experienţă politică extrem de preţioasă, deoarece a arătat că, în condiţiile îmbinării formelor de luptă legale cu cele ilegale, a celor parlamentare cu cele extraparlamentare, uneori este util şi chiar obligatoriu să se renunţe la formele parlamentare. Dar a imita, a transpune orbeşte, în mod necritic această experienţă în *alte* condiţii, în *altă* situaţie ar fi o foarte mare greşeală. O greşeală nu prea gravă şi uşor de îndreptat [*] a fost şi boicotarea „Dumei“ de către bolşevici în 1906. O greşeală serioasă şi greu de îndreptat a fost boicotul din 1907, 1908 şi din anii următori, cînd, pe de o parte, nu ne puteam aştepta la un avînt foarte rapid al valului revoluţionar şi la transformarea lui în insurecţie, iar pe de altă parte, din întreaga situaţie istorică creată în urma procesului de înnoire a monarhiei burgheze decurgea necesitatea îmbinării muncii legale cu cea ilegală. Dacă aruncăm acum o privire retrospectivă asupra acestei perioade istorice pe deplin încheiate, a cărei legătură cu

perioadele ulterioare a ieşit pe deplin la iveală, vedem foarte limpede că în anii 1908—1914 bolşevicii *n-ar fi putut* să păstreze (nu mai spun : să consolideze, să dezvolte şi să întărească) nucleul solid al partidului revoluţionar al proletariatului dacă n-ar fi apărat, în lupta cea mai aprigă *obligativitatea* îmbinării formelor ilegale de luptă cu cele legale, cu participarea *obligatorie* în parlamentul ultrareacţionar şi într-o serie de alte instituţii care funcţionau în limitele unor legi reacţionare (casele de asigurare etc.).

În 1918 nu s-a ajuns la o sciziune. Comuniştii „de stînga“ s-au mărginit atunci să constituie, şi nu pentru mult timp, un grup aparte sau o „fracţiune“ în cadrul partidului nostru. Tot în 1918 reprezentanţii cei mai de seamă ai „comunismului de stînga“, de exemplu tov. Radek şi Buharin, şi-au recunoscut deschis greşeala. Lor li se părea că pacea de la Brest constituie un compromis cu imperialiştii inadmisibil din punct de vedere principial şi dăunător pentru partidul proletariatului revoluţionar. Era într-adevăr un compromis cu imperialiştii, dar un asemenea compromis şi în asemenea împrejurări, încît devenea *obligatoriu.*

Astăzi, cînd îi aud pe „socialiştii-revoluţionari“, de pildă, atacînd tactica adoptată de noi prin semnarea păcii de la Brest, sau cînd l-am auzit pe tovarăşul Lansbury, care, în cursul unei convorbiri cu mine, a făcut următoarea observaţie : „conducătorii noştri englezi ai trade-unionurilor spun că compromisurile sînt admisibile şi pentru ei de vreme ce au fost admisibile pentru bolşevici“, răspund de obicei în primul rînd cu o comparaţie simplă şi „populară“ :

Închipuieşte-ţi că automobilul d-tale este oprit de bandiţi înarmaţi. Le dai banii, actele, revolverul şi automobilul. În felul acesta scapi de agreabila vecinătate a bandiţilor. E un compromis evident, neîndoielnic. „Do ut des“ („îţi dau“ banii, arma, automobilul „ca să-mi dai“ posibilitatea să scap teafăr). Dar e greu să găseşti un om cu mintea întreagă care să spună că un asemenea compromis este „inadmisibil din punct de vedere principial“ sau care să spună că persoana care a încheiat un asemenea compromis este un complice al bandiţilor (chiar dacă bandiţii, luînd automobilul, s-ar fi putut servi de el şi de armă pentru noi tîlhării). Compromisul făcut de noi cu bandiţii imperialismului german a fost un compromis de felul acesta.

Dar cînd menşevicii şi socialiştii-revoluţionari din Rusia, scheidemanniştii (şi în mare măsură kautskiştii) din Germania, Otto Bauer şi Friedrich Adler (ca să nu mai vorbim de domnii Renner & Co.) din Austria, Renaudel, Longuet & Co. din Franţa, fabienii, „independenţii“ şi „trudovicii“ („laburiştii“) din Anglia au încheiat în 1914—1918 şi în 1918—1920 *compromisuri* cu bandiţii burgheziei din propria lor ţară, şi cîteodată cu bandiţii burgheziei „aliate“, *împotriva* proletariatului revoluţionar din ţara lor — toţi aceşti domni s-au comportat ca nişte *complici ai banditismului.*

Concluzia este limpede : a nega „principial“ compromisurile, a nega admisibilitatea compromisurilor în general, oricare ar fi ele, e o copilărie pe care îţi vine chiar greu s-o iei în serios. Omul politic care vrea să fie folositor proletariatului revoluţionar trebuie să ştie să distingă cazuri *concrete* de compromisuri inadmisibile, în care ele sînt o expresie a oportunismului şi a *trădării,* şi să îndrepte

tot ascuţişul criticii sale împotriva *acestor* compromisuri *concrete,* să le demaşte fără cruţare şi să le declare un război neîmpăcat, fără a permite versaţilor socialişti „practici“ şi iezuiţilor parlamentari să se eschiveze, să caute să scape de răspundere prin peroraţii pe tema „compromisurilor în general“. Domnii „conducători“ englezi ai trade-unionurilor, precum şi cei ai societăţii fabiene şi ai partidului muncitoresc „independent“ tocmai în acest mod caută să scape de răspundere *pentru trădarea săvîrşită de ei,* pentru compromisul de *acest fel* făcut de ei, care într-adevăr înseamnă oportunism de cea mai rea speţă, înşelăciune şi trădare.

Sînt compromisuri şi compromisuri. Trebuie să ştim să analizăm situaţia şi condiţiile concrete în care are loc fiecare compromis sau fiecare varietate de compromis. Trebuie să învăţăm să facem deosebire între omul care a dat bandiţilor banii şi arma sa pentru a micşora răul pricinuit de bandiţi şi a înlesni prinderea şi executarea lor, şi omul care le dă bani şi arme pentru a participa la împărţirea prăzii lor. În politică acest lucru nu este nici pe departe întotdeauna atît de uşor ca în exemplul de mai sus, pe care-l poate înţelege şi un copil. Dar cine ar vrea să născocească o reţetă care să dea muncitorilor soluţii de-a gata pentru toate împrejurările ce pot surveni în viaţă sau ar făgădui că în politica proletariatului revoluţionar nu se vor ivi nici un fel de greutăţi şi de situaţii încurcate, acela ar fi pur şi simplu un şarlatan.

Pentru a nu da loc la răstălmăciri, voi încerca să schiţez, foarte pe scurt, unele principii fundamentale pentru analiza compromisurilor concrete.

Partidul, care prin semnarea păcii de la Brest a încheiat cu imperialiştii germani un compromis, a început încă de la sfîrşitul anului 1914 să-şi elaboreze în practică internaţionalismul. El nu s-a temut să preconizeze înfrîngerea monarhiei ţariste şi să înfiereze „apărarea patriei“ într-un război între doi tîlhari imperialişti. Deputaţii în parlament ai acestui partid au luat drumul Siberiei, iar nu pe acela care duce spre portofoliile ministeriale în guvernul burghez. Revoluţia, care a răsturnat ţarismul şi a creat republica democratică, a însemnat pentru acest partid o nouă şi măreaţă verificare ; el n-a acceptat nici un compromis cu imperialiştii „proprii“, ci a pregătit răsturnarea lor şi i-a răsturnat. După ce a luat puterea politică, acest partid n-a lăsat piatră pe piatră nici din proprietatea moşierească, nici din cea capitalistă. Acest partid a publicat şi a denunţat tratatele secrete ale imperialiştilor, a propus *tuturor* popoarelor pacea şi n-a cedat în faţa violenţei tîlharilor de la Brest decît după ce imperialiştii anglo-francezi au torpilat pacea, iar bolşevicii au făcut tot ce era omeneşte posibil pentru a grăbi revoluţia în Germania şi în alte ţări. Deplina justeţe a unui asemenea compromis, încheiat de un asemenea partid în asemenea împrejurări, devine pe zi ce trece tot mai limpede şi mai evidentă pentru toată lumea.

Menşevicii şi socialiştii-revoluţionari din Rusia (ca şi toţi conducătorii Internaţionalei a II-a din lumea întreagă în 1914—1920) au început prin a trăda, încercînd să justifice direct sau indirect „apărarea patriei“, adică apărarea burgheziei prădalnice din *propria* lor ţară. Ei au continuat să trădeze, coalizîndu-se cu burghezia din *propria* lor ţară şi luptînd împreună cu ea împotriva proletariatului revoluţionar din ţara lor. Blocul pe care l-au format mai întîi cu Kerenski şi cu cadeţii şi apoi cu Kolceak şi Denikin în Rusia, ca şi blocul încheiat de tovarăşii lor

de idei din străinătate cu burghezia din *propriile* lor ţări echivalează cu trecerea lor de partea burgheziei împotriva proletariatului. Compromisul *lor* cu bandiţii imperialismului a constat, de la început pînă la sfîrşit, în faptul că au devenit *complici* ai banditismului imperialist.

---

* Pentru politică şi partide este valabil, cu schimbările corespunzătoare, ceea ce este valabil şi pentru individ. A fi inteligent nu înseamnă a nu face greşeli. Asemenea oameni nu există şi nici nu pot exista. Inteligent este acela care nu face greşeli prea grave şi care ştie să le îndrepte repede şi cu uşurinţă.

---

* *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 33, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 63—66. — *Nota. trad.*

262 Este vorba, probabil, de articolul lui V. I. Lenin „Ce nu trebuie să imităm din mişcarea muncitorească germană“ (vezi Opere complete, vol. 25, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 113—117). — *565. [Nota red.]*

263 Este vorba de scrisoarea lui F. Engels către A. Bebel. din 18—28 martie 1875 (vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 19, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 3—10). — *566. [Nota red.]*

264 Este vorba de *greva politică generală din octombrie 1905,* în timpul primei revoluţii ruse. Numărul participanţilor la greva generală din octombrie a depăşit cifra de 2 000 000. Ea s-a desfăşurat sub lozinca răsturnării absolutismului, a boicotării active a Dumei lui Bulîghin, a convocării unei adunări constituante şi instaurării republicii democratice (vezi Opere complete, vol. 12, Bucureşti, Editura politică, 1962, p. 1—4). — *567. [Nota red.]*

V

Comunismul „de stînga“ în Germania. Conducători — partid — clasă — masă

Comuniştii germani, de care urmează să ne ocupăm acum, nu-şi spun comunişti „de stînga“, ci — dacă nu mă înşel — „opoziţie principială“[265]. Dar din expunerea care urmează se va vedea că ei prezintă toate simptomele „stîngismului — boală a copilăriei“.

Situîndu-se pe punctul de vedere al acestei opoziţii, mica broşură „Sciziunea Partidului Comunist din Germania (uniunea spartachiştilor)“, scoasă de „grupul

local din Frankfurt pe Main“, expune extrem de pregnant, de precis, clar şi concis esenţa concepţiilor opoziţiei. Pentru a face cunoscută cititorului această esenţă, va fi de ajuns să dăm cîteva citate :

„Partidul comunist este partidul celei mai hotărîte lupte de clasă...“

„...Din punct de vedere politic, această perioadă de trecere“ (de la capitalism la socialism) „este perioada dictaturii proletare...“

„...Se naşte întrebarea : cine trebuie să exercite dictatura : ***partidul comunist sau clasa proletară*** *? ...În principiu* trebuie să tindem spre dictatura partidului comunist sau spre dictatura clasei proletare ?...“

(Toate sublinierile din citat sînt luate din original.) Mai departe autorul broşurii acuză C.C. al Partidului Comunist din Germania că acest C.C. tinde spre o *coaliţie* cu *Partidul social-democrat independent din Germania,* că acest C.C. ridică *„problema admisibilităţii în principiu a tuturor mijloacelor politice“* de luptă, inclusiv parlamentarismul, numai pentru a ascunde adevăratele şi principalele sale tendinţe spre o coaliţie cu independenţii. Şi broşura continuă :

„Opoziţia a ales altă cale. Ea este de părere că problema dominaţiei partidului comunist şi a dictaturii partidului nu este decît o problemă de tactică. În orice caz, dominaţia partidului comunist este ultima formă a oricărei dominaţii de partid. *În principiu* trebuie să tindem spre dictatura clasei proletare. Şi toate măsurile partidului, organizarea lui, forma lui de luptă, strategia şi tactica lui trebuie să fie adaptate acestui scop. În consecinţă, trebuie să respingem cu toată hotărîrea orice compromis cu alte partide, orice revenire la formele parlamentare de luptă, depăşite din punct de vedere istoric şi politic, orice politică de manevrare şi conciliere“. „Metodele specific proletare de luptă revoluţionară trebuie să fie subliniate cu toată tăria. Iar pentru a antrena cercurile şi păturile proletare cele mai largi, care trebuie să intre în lupta revoluţionară sub conducerea partidului comunist, e necesar să se creeze noi forme de organizare pe baza cea mai largă şi în cadrul cel mai larg. Locul de unire al tuturor elementelor revoluţionare este *uniunea muncitorească,* construită pe baza organizaţiilor de fabrică. În cadrul ei trebuie să se unească toţi muncitorii care au urmat lozinca : afară din sindicate ! Aici se organizează proletariatul luptător în rînduri largi de luptă. Pentru a intra în uniune este suficient să recunoşti lupta de clasă, sistemul sovietic şi dictatura. Toată educaţia politică ulterioară a maselor luptătoare şi orientarea lor politică în luptă constituie sarcina partidului comunist, care se află în afara uniunii muncitoreşti...“

„...Prin urmare, în prezent două partide comuniste stau faţă în faţă :

Unul — partidul conducătorilor*,* care tinde să organizeze lupta revoluţionară şi s-o conducă *de sus,* acceptînd compromisurile şi

parlamentarismul, cu scopul de a crea o situaţie care să-i permită să intre în guvernul de coaliţie, în mîinile căruia s-ar afla dictatura.

Celălalt — partidul maselor, care aşteaptă avîntul *de jos* al luptei revoluţionare, care cunoaşte şi aplică în această luptă singura metodă care duce în mod neechivoc spre scop, respingînd toate metodele parlamentare şi oportuniste ; această singură metodă este metoda *răsturnării* necondiţionate a *burgheziei,* pentru a instaura apoi dictatura de clasă a proletariatului, în vederea înfăptuirii socialismului..."

„...Acolo dictatura conducătorilor — aici dictatura maselor !, — aceasta este lozinca noastră".

Acestea sînt tezele esenţiale care caracterizează concepţiile opoziţiei din cadrul Partidului Comunist German.

Orice bolşevic care a participat în mod conştient la dezvoltarea bolşevismului sau a urmărit-o îndeaproape din 1903, după ce va fi citit aceste raţionamente, va spune pe dată : „ce vechitură de mult cunoscută ! Ce copilărie «stîngistă» !"

Dar să examinăm mai îndeaproape raţionamentele citate mai sus.

Chiar felul de a pune problema : „dictatura partidului ***sau*** dictatura clasei? dictatura (partidul) conducătorilor ***sau***dictatura (partidul) maselor?" dovedeşte o nemaipomenită şi flagrantă confuzie de idei. Aceşti oameni se străduiesc *să născocească* ceva cu totul deosebit şi, în zelul lor de a despica firul în patru, devin ridicoli. Toată lumea ştie că masele se împart în clase ; —— că nu poţi să opui claselor masele decît opunînd imensa majoritate în general — nedivizată din punctul de vedere al poziţiei pe care o ocupă în orînduirea socială a producţiei — categoriilor care ocupă o anumită poziţie în orînduirea socială a producţiei ; — că, cel puţin în ţările civilizate moderne, clasele sînt conduse, de obicei şi în cele mai multe cazuri, de partide politice ; — că partidele politice sînt, de regulă, conduse de grupuri mai mult sau mai puţin stabile de persoane care se bucură de un deosebit prestigiu şi influenţă, au o bogată experienţă, sînt alese în posturi de cea mai mare răspundere şi se numesc conducători. Toate acestea sînt adevăruri elementare. Toate acestea sînt lucruri simple şi clare. Ce rost avea să fie înlocuite cu un talmeş-balmeş, cu un nou volapük ? Pe de o parte, se pare că aceşti oameni s-au zăpăcit clin pricina situaţiei grele în care s-au pomenit, întrucît alternarea rapidă a situaţiei de legalitate cu situaţia de ilegalitate a partidului tulbură raportul obişnuit, normal, simplu dintre conducători, partide şi clase. În Germania, ca şi în alte ţări din Europa, oamenii s-au obişnuit prea mult cu legalitatea, cu alegerea liberă şi regulată a „conducătorilor" de către congresele regulate ale partidelor, cu verificarea comodă a compoziţiei de clasă a partidelor prin alegeri parlamentare, prin mitinguri, prin presă, prin starea de spirit a sindicatelor şi a altor asociaţii etc. Cînd, datorită desfăşurării furtunoase a revoluţiei şi dezvoltării războiului civil, a trebuit să se treacă repede de la acest mers obişnuit al lucrurilor la alternarea stării de legalitate cu starea de ilegalitate, la îmbinarea lor, la procedeele „incomode", „nedemocratice" ale desemnării, formării sau păstrării „grupurilor de conducători", — oamenii şi-au pierdut capul şi au început să născocească nişte absurdităţi extraordinare. Probabil că unii membri ai

Partidului Comunist Olandez care au avut ghinionul să se nască într-o ţară mică, cu tradiţia şi cu condiţiile unei situaţii legale deosebit de stabile şi privilegiate, şi care n-au cunoscut niciodată alternarea stării de legalitate cu starea de ilegalitate, s-au încurcat, şi-au pierdut şi ei capul şi au contribuit la aceste născociri absurde.

Pe de altă parte, se observă o folosire pur şi simplu nechibzuită şi fără noimă a cuvintelor „la modă“ în vremurile noastre despre „masă“ şi „conducători“. Oamenii au auzit multe, şi atacurile împotriva „conducătorilor“ li s-au întipărit bine în minte, ei s-au deprins să-i opună pe aceştia „maselor“, dar n-au fost în stare să chibzuiască, să caute să-şi explice despre ce este vorba.

Divergenţa dintre „conducători“ şi „mase“ s-a făcut simţită în toate ţările într-un mod deosebit de clar şi de pregnant la sfîrşitul războiului imperialist şi după război. Marx şi Engels au explicat în repetate rînduri în perioada 1852—1892 principala cauză a acestui fenomen, invocînd exemplul Angliei. Situaţia de monopol a Angliei a dat naştere unei „aristocraţii muncitoreşti“ semi-mic-burgheză, oportunistă, care se desprindea de „masă“. Conducătorii acestei aristocraţii muncitoreşti treceau în permanenţă de partea burgheziei, erau — direct sau indirect — în solda ei. Marx şi-a atras ura — care-i făcea cinste — a acestor canalii, pentru că i-a înfierat deschis, taxîndu-i drept trădători. Imperialismul modern (din secolul al XX-lea) a creat cîtorva ţări înaintate o situaţie privilegiată de monopol, şi pe acest teren pretutindeni în Internaţionala a II-a s-a conturat tipul de conducători trădători, oportunişti, social-şovinişti, care apără interesele tagmei lor, ale păturii lor, ale aristocraţiei muncitoreşti. Partidele oportuniste s-au rupt de „mase“, adică de păturile cele mai largi ale oamenilor muncii, de majoritatea lor, de muncitorii cei mai prost plătiţi. Victoria proletariatului revoluţionar nu este posibilă fără combaterea acestui rău, fără demascarea, înfierarea şi izgonirea conducătorilor oportunişti, social-trădători ; şi tocmai această politică a promovat-o Internaţionala a III-a.

Dar în legătură cu aceasta să mergi pînă acolo încît să opui ***în general***dictatura maselor dictaturii conducătorilor este o inepţie ridicolă şi o prostie. Este foarte amuzant că, în realitate, în locul vechilor conducători, care au un punct de vedere general-uman despre lucrurile simple, sînt promovaţi (la adăpostul lozincii : „jos conducătorii !“) *conducători noi,* care debitează nişte stupidităţi şi confuzii nemaipomenite. Aşa sînt în Germania Laufenberg, Wolffheim, Horner, Karl Schröder, Friedrich Wendel şi Karl Erler [*]. În încercările sale de „a aprofunda“ problema şi a declara că în general partidele politice sînt inutile şi au un „caracter burghez“, acesta din urmă ajunge la o absurditate de proporţii de-a dreptul herculeene, încît rămîi buimac. E cazul să spunem : o mică greşeală poate oricînd deveni o greşeală importantă, monstruoasă dacă se persistă în greşeală, dacă se caută tot mai multe argumente pentru a o justifica, dacă este „dusă pînă la capăt“.

Negarea partinităţii şi a disciplinei de partid — iată unde *a ajuns* opoziţia. Or, aceasta echivalează cu dezarmarea totală a proletariatului *în folosul burgheziei*. Aceasta echivalează tocmai cu fărîmiţarea, cu instabilitatea mic-burgheză, cu incapacitatea mic-burgheză de a avea o linie fermă, de a se uni, de a duce o acţiune organizată, care, dacă sînt încurajate, duc inevitabil la pieire orice

mişcare revoluţionară proletară. Din punctul de vedere al comunismului a nega partinitatea înseamnă a face o săritură de la ajunul prăbuşirii capitalismului (în Germania) nu la faza inferioară şi nici la cea mijlocie a comunismului, ci la faza lui superioară. În Rusia, noi sîntem încă (în al treilea an de la răsturnarea burgheziei) la primii paşi în trecerea de la capitalism la socialism, adică la stadiul inferior al comunismului. Pretutindeni clasele s-au menţinut şi se vor menţine *ani de-a rîndul după* cucerirea puterii de către proletariat. Doar în Anglia, unde nu există ţărani (dar există totuşi mici proprietari !), această perioadă va fi poate mai scurtă. A desfiinţa clasele înseamnă nu numai a izgoni pe moşieri şi pe capitalişti — lucru pe care noi l-am făcut relativ uşor —, ci înseamnă şi *desfiinţarea micilor producători de mărfuri,* iar aceştia ***nu pot fi izgoniţi,*** nu pot fi zdrobiţi, *cu ei trebuie să convieţuim.* Ei pot fi (şi trebuie să fie) transformaţi, reeducaţi, dar numai printr-o muncă de organizare de foarte lungă durată, într-un ritm lent şi cu prudenţă. Ei înconjură proletariatul din toate părţile cu stihia mic-burgheză, cu care-l îmbibă, cu care-l pervertesc, provocînd mereu în rîndurile lui recidive ale unor trăsături proprii micii burghezii, cum sînt : lipsă de caracter, fărîmiţare, individualism, trecere bruscă de la entuziasm la descurajare. Pentru a rezista la toate acestea, pentru a putea îndeplini just, cu succes şi în mod victorios rolul *de organizator* (şi acesta este *principalul* lui rol) este nevoie de centralizarea şi disciplina cea mai riguroasă în cadrul partidului politic al proletariatului. Dictatura proletariatului înseamnă luptă crîncenă, sîngeroasă şi nesîngeroasă, violentă şi paşnică, militară şi economică, pedagogică şi administrativă împotriva forţelor şi tradiţiilor vechii societăţi. Puterea obişnuinţei a milioane şi zeci de milioane de oameni este puterea cea mai de temut. Fără un partid de fier, călit în luptă, fără un partid care să se bucure de încrederea tuturor elementelor cinstite din clasa respectivă, fără un partid care să ştie să urmărească starea de spirit a maselor şi s-o influenţeze, această luptă nu poate fi dusă cu succes. Este de o mie de ori mai uşor să învingi marea burghezie centralizată decît „să învingi“ milioane şi milioane de mici patroni ; or, aceştia, prin activitatea lor zilnică obişnuită, invizibilă, insesizabilă, dizolvantă, realizează *tocmai* rezultatele de care are nevoie burghezia, care duc la *restaurarea* burgheziei. Cine slăbeşte cît de cît disciplina de fier a partidului proletariatului (îndeosebi în timpul dictaturii lui), acela în fapt ajută burghezia împotriva proletariatului.

O dată cu problema : conducători — partid — clasă — masă, trebuie să se pună şi problema sindicatelor „reacţionare“. Dar mai întîi îmi voi permite, în încheiere, cîteva observaţii pe baza experienţei partidului nostru. Atacuri împotriva „dictaturii conducătorilor“ *au avut întotdeauna loc* în partidul nostru : îmi amintesc că primele atacuri de acest fel au avut loc în 1895, cînd partidul nu exista încă în mod formal, dar grupul central din Petersburg începea să se închege şi trebuia să-şi asume conducerea grupurilor raionale [267]. La Congresul al IX-lea al partidului nostru (aprilie 1920) [268] a existat o mică opoziţie, care se pronunţa şi ea împotriva „dictaturii conducătorilor“, împotriva „oligarhiei“ etc. De aceea „boala copilăriei“ „comunismului de stînga“ care se manifestă la germani nu are nimic surprinzător, nimic nou, nimic alarmant. Această boală nu e primejdioasă şi, după ce trece,

organismul devine chiar mai robust. Pe de altă parte, alternarea rapidă a muncii legale cu cea ilegală, legată de necesitatea de „a ascunde“ cît mai bine, de a înconjura cu o conspiraţie cît mai perfectă tocmai statul-major, tocmai pe conducători, a dat naştere uneori la noi la fenomene foarte periculoase. Cel mai rău a fost că în 1912 în Comitetul Central al bolşevicilor a pătruns un provocator, Malinovski. El a provocat căderea a zeci şi zeci de tovarăşi, dintre cei mai buni şi mai devotaţi, pe care i-a trimis la ocnă, grăbind moartea multora dintre ei. Dacă el n-a reuşit să facă şi mai mult rău, aceasta se datoreşte faptului că noi am stabilit un raport just între munca legală şi cea ilegală. Pentru a ne cîştiga încrederea, Malinovski, ca membru al Comitetului Central şi deputat în Dumă, a trebuit să ne ajute să scoatem cotidiane legale, care, chiar sub regimul ţarist, au reuşit să ducă lupta împotriva oportunismului menşevic şi să propage principiile bolşevismului sub o formă bine camuflată. Cu o mînă Malinovski trimitea la ocnă şi la moarte zeci şi zeci dintre cei mai buni activişti ai bolşevismului, dar cu cealaltă mînă trebuia să ajute, prin presa legală, la educarea a zeci şi zeci de mii de noi bolşevici. Iată un fapt asupra căruia n-ar strica să reflecteze serios tovarăşii germani (precum şi tovarăşii englezi şi americani, francezi şi italieni), cărora li se pune sarcina de a învăţa să ducă munca revoluţionară în cadrul sindicatelor reacţionare *.

În multe ţări, inclusiv în ţările cele mai înaintate, burghezia trimite şi va trimite, fără îndoială, provocatori în partidele comuniste. Unul din mijloacele de luptă împotriva acestei primejdii este îmbinarea cu pricepere a muncii legale cu cea ilegală.

---

* „Kommunistische Arfoeiterzeitung“ [266] (Hamburg, nr. 32 din 7 februarie 1920, articolul „Dizolvarea partidului“ de *Karl Erler) :* „Clasa muncitoare nu poate desfiinţa statul burghez fără a desfiinţa democraţia burgheză şi nu poate desfiinţa democraţia burgheză fără a desfiinţa partidele“.

Celor mai confuze minţi din rîndurile sindicaliştilor şi anarhiştilor din ţările latine li se oferă o „satisfacţie“ : nişte germani foarte serioşi, care, după cît se vede, se consideră marxişti (K. Erler şi K. Horner afirmă cu toată seriozitatea în articolele lor apărute în ziarul amintit că ei se consideră marxişti serioşi şi debitează într-un mod foarte amuzant prostii de necrezut, dovedind că nu înţeleg nici abecedarul marxismului), ajung să spună nişte lucruri cu totul anapoda. Simpla recunoaştere a marxismului nu este suficientă pentru a te feri de greşeli. Ruşii ştiu foarte bine acest lucru, pentru că la noi foarte adesea marxismul a fost „o modă“.

* Malinovski a fost prizonier în Germania. Cînd s-a întors în Rusia, după ce bolşevicii luaseră puterea, el a fost imediat deferit justiţiei şi împuşcat de către muncitorii noştri. Menşevicii ne atacau cu o deosebită furie pentru

greşeala de a fi permis unui provocator să pătrundă în Comitetul Central al partidului nostru. Dar cînd, în timpul lui Kerenski am cerut arestarea preşedintelui Dumei, Rodzeanko, şi judecarea lui, pentru că încă înainte de război aflase că Malinovski este un agent provocator şi *nu comunicase* acest lucru deputaţilor trudovici din Dumă şi muncitorilor, nici menşevicii şi nici socialiştii-revoluţionari, care participau la guvern alături de Kerenski, n-au susţinut cererea noastră, şi Rodzeanko a fost lăsat în libertate şi a plecat nestingherit la Denikin.

---

* *Volapük* — limbă universală inventată în 1879 de Johann Martin Schleyer. — *Nota trad.*

265 *„Opoziţie principială“* — grup al comuniştilor germani „de stînga“ care propovăduiau concepţii anarho-sindicaliste. La Congresul al II-lea al Partidului Comunist din Germania, care a avut loc în octombrie 1919 la Heidelberg, opoziţia a fost exclusă din partid ; în aprilie 1920 ea a întemeiat aşa-numitul Partid muncitoresc comunist din Germania (P.M.C.G.). — *572. [Nota red.]*

266 *„Kommunistische Arbeiterzeitung“* — organ al grupului anarho-sindicalist al comuniştilor germani „de stînga“. Karl Erler, de care vorbeşte V. I. Lenin, este pseudonimul publicistic al lui. H. Laufenberg. — *576. [Nota red.]*

267 Este vorba de *„Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“,* organizată de V. I. Lenin în toamna anului 1895 ; ea cuprindea vreo 20 de cercuri marxiste din Petersburg. În fruntea „Uniunii de luptă“ se afla un grup central, format din V. I. Lenin. G. M. Krjijanovski, N. K. Krupskaia, L. Martov, M. A. Silvin, V. V. Starkov, A. A. Vaneev, P. K. Zaporojeţ etc. — *578. [Nota red.]*

268 Vezi Opere complete, vol. 41, Bucureşti, Editura politică. 1966, p. 487. — *578. [Nota red.]*

VI

Trebuie oare revoluționarii să activeze în cadrul sindicatelor reacționare ?

Comuniştii „de stînga“ germani consideră răspunsul lor negativ la această întrebare ca o problemă definitiv rezolvată. După părerea lor, tiradele şi exclamaţiile vehemente la adresa sindicatelor „reacţionare“ şi „contrarevoluţionare“ (deosebit de „grav“ şi deosebit de stupid este K. Horner în lansarea acestora) sînt suficiente pentru „a dovedi“ inutilitatea şi chiar inadmisibiilitatea activităţii revoluţionarilor, comuniştilor în cadrul sindicatelor galbene, social-şovine, conciliatoare, legieniste, contrarevoluţionare.

Dar oricît de convinşi ar fi comuniştii „de stînga“ germani de caracterul revoluţionar al acestei tactici, în realitate ea este fundamental greşită şi nu conţine nimic altceva decît fraze goale.

Pentru a explica acest lucru, voi porni de la experienţa noastră — conform planului general al articolului de faţă, al cărui scop este de a aplica la Europa occidentală ceea ce este în general aplicabil, semnificativ şi obligatoriu în istoria şi tactica actuală a bolşevismului.

Astăzi, la noi, corelaţia dintre conducători, partid, clasă şi mase, precum şi raportul dintre dictatura proletariatului şi partidul său, pe de o parte, şi sindicate, pe de altă parte, în mod concret se prezintă astfel. Dictatura o exercită proletariatul organizat în Soviete şi condus de partidul comunist bolşevic, care, potrivit datelor ultimului său congres (aprilie 1920), are 611 000 de membri. Numărul membrilor lui a oscilat foarte mult atît în perioada premergătoare Revoluţiei din Octombrie cît şi după ea ; înainte, şi chiar în 1918 şi 1919, el a fost mult mai mic. Noi ne temem de o lărgire excesivă a partidului, pentru că într-un partid de guvernămînt în mod inevitabil caută să se strecoare carieriştii şi aventurierii, care nu merită decît să fie împuşcaţi. Ultima dată am deschis larg porţile partidului — numai pentru muncitori şi ţărani — în zilele (din iarna anului 1919) cînd Iudenici era la cîteva verste de Petrograd, iar Denikin în Orei (la vreo 350 de verste de Moscova), adică atunci cînd asupra Republicii sovietice plana o primejdie înspăimîntătoare, o primejdie de moarte, şi cînd aventurierii, carieriştii, lichelele şi, în general, oamenii nestatornici nu puteau în nici un caz să se aştepte la o carieră avantajoasă (ci mai degrabă la ştreang şi torturi) de pe urma aderării la comunism [269]. Partidul, care îşi convoacă anual congresul (la ultimul congres : 1 delegat la 1 000 de membri), este condus de un Comitet Central, ales de congres şi format din 19 oameni, iar la Moscova munca curentă trebuie să fie îndeplinită de colective şi mai restrînse, şi anume de aşa-numitele „Orgbiuro“ (Biroul Organizatoric) şi „Politbiuro“ (Biroul Politic), formate fiecare din cîte 5 membri ai Comitetului Central, aleşi în şedinţele plenare ale Comitetului Central. Rezultă deci cea mai autentică „oligarhie“. În republica noastră nici o instituţie de stat nu rezolvă vreo problemă importantă — politică sau organizatorică — fără indicaţiile cu caracter de directivă ale Comitetului Central al partidului.

În munca sa, partidul se sprijină în mod nemijlocit pe *sindicate,* care astăzi, potrivit datelor ultimului congres (aprilie 1920), numără peste 4 000 000 de membri, ele fiind din punct de vedere formal *fără partid.* În fapt toate instituţiile conducătoare ale imensei majorităţi a sindicatelor şi în primul rînd, desigur, ale centrului sau biroului sindicatelor din Rusia (Consiliul Central al Sindicatelor din Rusia) sînt alcătuite din comunişti şi aplică toate directivele partidului. Rezultă, în ansamblu, un aparat proletar care formal nu este comunist, un aparat suplu şi relativ larg, foarte puternic, prin intermediul căruia partidul este strîns legat de *clasă* şi de *mase* şi prin care, sub conducerea partidului, se realizează *dictatura clasei.* Fără cea mai strînsă legătură cu sindicatele, fără sprijinul lor călduros, fără munca lor plină de abnegaţie nu numai în construcţia economică, *ci şi în cea militară,* noi n-am fi putut, firește, să conducem ţara şi să exercităm dictatura, nu doi ani şi jumătate, dar nici măcar două luni şi jumătate. Se înţelege că în practică această strînsă legătură înseamnă o foarte complexă şi variată muncă de propagandă şi agitaţie ; înseamnă conferinţe care să se ţină des şi la momentul oportun nu numai cu cadrele

conducătoare, ci şi în general cu activiştii influenţi ai sindicatelor ; înseamnă luptă hotărîtă împotriva menşevicilor, ce mai au şi acum un număr oarecare, deşi mic, de adepţi, pe care îi învaţă să recurgă la tot felul de uneltiri contrarevoluţionare, începînd cu apărarea ideologică a democraţiei *(burgheze),* cu propovăduirea „independenţei“ sindicatelor' (independenţă faţă de puterea de stat proletară !) şi sfîrşind cu sabotarea disciplinei proletare etc. etc.

Noi considerăm că legătura cu „masele“ prin intermediul sindicatelor nu este suficientă. În cursul revoluţiei, practica a creat la noi o instituţie — *conferinţele fără partid ale muncitorilor şi ţăranilor* — pe care noi căutăm s-o sprijinim, s-o dezvoltăm şi s-o extindem prin toate mijloacele, pentru a urmări starea de spirit a maselor, pentru a ne apropia de ele, a răspunde la cerinţele lor şi a promova în funcţii de stat elementele cele mai bune din rîndurile lor etc. Unul dintre ultimele decrete, care prevedea transformarea Comisariatului poporului pentru controlul de stat în „Inspecţie muncitorească-ţărănească“, acordă acestor conferinţe fără partid dreptul de a alege pe membrii Controlului de stat însărcinaţi cu diferite inspecţii etc. Apoi, toată munca partidului se face, bineînţeles, prin Soviete, care grupează masele muncitoare fără deosebire de profesiune. Congresele judeţene ale Sovietelor sînt o instituţie *democratică* cum n-au cunoscut încă nici cele mai bune dintre republicile democratice din lumea burgheză, şi prin aceste congrese (a căror activitate partidul caută s-o urmărească cu toată atenţia), cît şi prin trimiterea permanentă a unor muncitori conştienţi la sate, încredinţîndu-li-se acolo tot felul de funcţii, proletariatul îşi exercită rolul său conducător faţă de ţărănime, se realizează dictatura proletariatului de la oraşe, lupta sistematică împotriva ţărănimii bogate, burgheze, exploatatoare si speculante etc.

Astfel se prezintă mecanismul general al puterii de stat proletare privit „de sus“, din punctul de vedere al exercitării în practică a dictaturii. Nădăjduiesc că cititorul va înţelege de ce bolşevicului rus — care cunoaşte acest mecanism şi l-a văzut cum s-a dezvoltat în decurs de 25 de ani, din mici cercuri clandestine, ilegale — nu se poate să nu-i pară ridicole, stupide şi copilăroase, ca o discuţie în jurul problemei dacă piciorul stîng este mai folositor omului decît mîna dreaptă, toate aceste discuţii despre dictatura „de sus“ ***sau*** „de jos“, despre dictatura conducătorilor ***sau*** dictatura maselor etc.

La fel de ridicole, stupide şi puerile ni se par discuţiile grave, foarte savante şi teribil de revoluţionare duse de comuniştii „de stînga“ germani care susţin că comuniştii nu pot şi nu trebuie să activeze în cadrul sindicatelor reacţionare, că se poate renunţa la această muncă, că comuniştii trebuie să iasă din sindicate şi să se creeze neapărat o „uniune a muncitorilor“ nou-nouţă, curăţică, inventată de nişte comunişti foarte simpatici (şi în majoritatea cazurilor, probabil, foarte tineri) etc. etc.

În mod inevitabil capitalismul lasă moştenire socialismului, pe de o parte, vechile deosebiri profesionale, statornicite de-a lungul secolelor, dintre muncitori, iar pe de altă parte sindicatele, care nu se pot transforma şi nu se vor transforma decît foarte lent, în decurs de ani şi ani, în sindicate mai largi, cu uri caracter de breaslă mai puţin pronunţat, în sindicate pe ramuri de producţie (cuprinzînd întregi

ramuri de producţie, şi nu numai bresle, meserii şi profesiuni) ; apoi, trecînd prin faza acestor sindicate pe ramuri de producţie, se va ajunge la desfiinţarea diviziunii muncii între oameni, la educarea, instruirea şi formarea unor oameni *multilateral dezvoltaţi şi multilateral pregătiţi,* care să *ştie să facă de toate.* Comunismul merge, trebuie să meargă şi *va ajunge* la aceasta, clar numai după un lung şir de ani. A încerca astăzi să anticipezi în practică acest rezultat viitor al comunismului pe deplin dezvoltat, pe deplin consolidat şi statornicit, pe deplin desfăşurat şi maturizat este acelaşi lucru cu a preda matematicile superioare unui copil de patru ani.

Noi putem (şi trebuie) să începem să construim socialismul nu cu un material uman imaginar sau anume creat de noi, ci cu materialul uman pe care ni l-a lăsat moştenire capitalismul. E un lucru foarte „greu“, nici vorbă, dar orice alt mod de a aborda problema este atît de lipsit de seriozitate, încît nici nu merită să vorbeşti despre el.

La începutul dezvoltării capitalismului, sindicatele au reprezentat un progres uriaş al clasei muncitoare, ca o trecere de la starea de fărîmiţare, de neputinţă a muncitorilor la *un început* al unirii de clasă. Cînd a început să se dezvolte *cea mai înaltă* formă de unire de clasă a proletarilor, *partidul revoluţionar al proletariatului* (care nu-şi va merita denumirea atîta timp cît nu va învăţa să lege conducătorii cu clasa şi cu masele într-un singur tot, într-un tot indisolubil), sindicatele au început să dea la iveală în mod inevitabil *unele* trăsături reacţionare, o oarecare îngustime de breaslă, o oarecare înclinare spre apolitism, o oarecare inerţie etc. Dar dezvoltarea proletariatului nu s-a făcut şi nu se putea face nicăieri în lume altfel decît prin sindicate şi prin colaborarea dintre acestea şi partidul clasei muncitoare. Cucerirea puterii politice de către proletariat reprezintă un uriaş pas înainte al proletariatului ca clasă, şi partidul trebuie, în şi mai mare măsură şi într-un mod nou, nu numai în cel vechi, să educe sindicatele şi să le conducă, fără a uita însă că ele rămîn şi vor rămîne încă multă vreme o „şcoală a comunismului“ necesară şi o şcoală pregătitoare în vederea realizării de către proletari a dictaturii lor, o uniune necesară a muncitorilor în vederea trecerii treptate a conducerii întregii economii a ţării în mîinile *clasei* muncitoare (şi nu ale diferitelor profesiuni) şi apoi în mîinile tuturor oamenilor muncii.

În timpul dictaturii proletariatului *un anumit* „reacţionarism“ al sindicatelor, în sensul arătat mai sus, este *inevitabil.* Să nu înţelegi acest lucru înseamnă să nu înţelegi de loc principalele condiţii ale *trecerii* de la capitalism la socialism. Să te temi de *acest* „reacţionarism“, să încerci să-l *ocoleşti,* să sari peste el ar fi cea mai mare prostie, pentru că aceasta ar însemna să te temi de rolul avangărzii proletare de a instrui, de a lumina, de a educa şi de a antrena la o viaţă nouă păturile şi masele cele mai înapoiate ale clasei muncitoare şi ale ţărănimii. Pe de altă parte, să amîni înfăptuirea dictaturii proletariatului pînă cînd nu va mai rămîne nici un muncitor cu mentalitate îngust profesională, nici un muncitor cu prejudecăţi de breaslă şi trade-unioniste ar fi o şi mai mare greşeală. Arta omului politic (şi înţelegerea în mod just de către comunist a sarcinilor sale) constă tocmai în a aprecia just condiţiile şi momentul în care avangarda proletariatului poate să ia cu succes puterea, în care se va putea, atunci şi după aceea, bucura de un sprijin suficient din partea unor pături

suficient de largi ale clasei muncitoare şi ale maselor muncitoare neproletare, în care va putea, după aceea, să menţină, să întărească şi să-şi lărgească dominaţia, educînd, instruind şi atrăgînd mase din ce în ce mai largi de oameni ai muncii.

Mai departe. În ţările mai înaintate decît Rusia, un anumit reacţionarism al sindicatelor s-a manifestat şi trebuia să se manifeste, fără îndoială, mult mai puternic decît la noi. La noi, menşevicii aveau (şi în parte mai au într-un număr foarte mic de sindicate) un sprijin în sindicate tocmai datorită îngustimii de breaslă, egoismului profesional şi oportunismului. În Occident, menşevicii de acolo „s-au oploşit" mult mai temeinic în sindicate, acolo s-a format o pătură mult mai puternică decît la noi de *„aristocraţie muncitorească" profesionalistă, îngustă, egoistă, rigidă, venală, filistină, pătrunsă de spirit imperialist, coruptă de imperialism, pervertită de imperialism.* Acest lucru este indiscutabil. În Europa occidentală lupta împotriva Gompersilor, împotriva d-lor Jouhaux, Henderson, Merrheim, Legien & Co. este mult mai grea decît lupta dusă împotriva menşevicilor de la noi, care reprezintă un tip politic şi social *perfect omogen.* Această luptă trebuie să fie necruţătoare şi dusă neapărat, aşa cum am dus-o noi, pînă la compromiterea completă şi izgonirea din sindicate a tuturor conducătorilor incorigibili ai oportunismului şi social-şovinismului. Puterea politică nu poate fi cucerită (şi nici nu trebuie să se încerce cucerirea ei) atîta timp cît această luptă nu a fost dusă pînă la *un anumit* punct, iar acest „anumit punct" *nu este acelaşi* în diferitele ţări şi în condiţii diferite, şi numai conducătorii politici chibzuiţi, experimentaţi şi competenţi ai proletariatului pot să stabilească care este acest punct pentru fiecare ţară în parte. (La noi, măsura succesului în această luptă au constituit-o, printre altele, alegerile pentru Adunarea constituantă din noiembrie 1917, la cîteva zile după revoluţia proletară din 25 octombrie 1917 ; în aceste alegeri menşevicii au fost pe deplin zdrobiţi, obţinînd 700 000 de voturi — respectiv 1 400 000, dacă punem la socoteală şi pe cele din Transcaucazia — faţă de 9 000 000 de voturi întrunite de bolşevici : vezi articolul meu „Alegerile pentru Adunarea constituantă şi dictatura proletariatului" în nr. 7—8 din „internaţionala Comunistă" [270].)

Dar lupta împotriva „aristocraţiei muncitoreşti", noi o ducem în numele masei muncitoreşti şi cu scopul de a atrage masa muncitorească de partea noastră ; lupta împotriva conducătorilor oportunişti şi social-şovinişti o ducem cu scopul de a atrage clasa muncitoare de partea noastră. Ar fi o prostie să dăm uitării acest adevăr absolut elementar şi evident. Şi tocmai această prostie o fac comuniştii germani „de stînga", care, plecînd *de la* spiritul reacţionar şi contrarevoluţionar al *vîrfurilor* sindicatelor, ajung la concluzia... că comuniştii trebuie să iasă din sindicate ! ! să renunţe la munca în cadrul lor ! ! şi să fie create, ***inventate***, forme noi de organizare a muncitorilor ! ! Aceasta este o prostie de neiertat, care înseamnă în fond un foarte mare serviciu adus de comunişti burgheziei. Căci menşevicii noştri, ca şi toţi conducătorii oportunişti, social-şovinişti şi kautskişti ai sindicatelor, nu sînt altceva decît nişte „agenţi ai burgheziei în rîndurile mişcării muncitoreşti" (lucru pe care l-am spus întotdeauna despre menşevici), sau „vătafi ai clasei capitaliste în rîndurile muncitorilor" (labor lieutenants of the capitalist class), după admirabila şi profund justa expresie a discipolilor lui Daniel de Leon din America.

A nu activa în cadrul sindicatelor reacţionare înseamnă a lăsa masele muncitoreşti insuficient dezvoltate sau înapoiate sub influenţa conducătorilor reacţionari, a agenţilor burgheziei, a aristocraţiei muncitoreşti sau a „muncitorilor îmburgheziţi“ (vezi scrisoarea lui Engels către Marx din 1858 despre muncitorii englezi [271]).

Tocmai „teoria“ stupidă a neparticipării comuniştilor la activitatea în cadrul sindicatelor reacţionare arată cum nu se poate mai pregnant cu cîtă uşurinţă privesc comuniştii „de stînga“ problema influenţei asupra „maselor“ şi ce abuz fac ei de vociferările pe tema „masei“. Pentru a putea ajuta „masa“ şi a-i cîştiga simpatia, sprijinul, nu trebuie să ne temem de greutăţi, de şicane, de curse, injurii şi persecuţii din partea „conducătorilor“ (care, fiind oportunişti şi social-şovinişti, în majoritatea cazurilor sînt în mod direct sau indirect legaţi de burghezie şi de poliţie) şi *să ducem* neapărat *munca acolo unde se află masele.* Trebuie să ştim să facem orice sacrificii, să biruim cele mai mari greutăţi pentru a face propagandă şi agitaţie în mod sistematic, cu dîrzenie, perseverenţă şi răbdare tocmai în acele instituţii, asociaţii şi uniuni, oricît de reacţionare, în care se află mase proletare sau semiproletare. Or, sindicatele şi cooperativele muncitoreşti (acestea din urmă, cel puţin uneori) sînt tocmai organizaţii în care se află masa. În Anglia, potrivit datelor ziarului suedez „Folkets Dagblad Politiken“ [272] (din 10 martie 1920), numărul membrilor trade-unionurilor, de la sfîrşitul anului 1917 pînă la sfîrşitul anului 1918, a crescut de la 5 500 000 la 6 600 000, adică cu 19%. La sfîrşitul anului 1919 numărul lor era de 7 500 000. N-am la îndemînă cifrele corespunzătoare cu privire la Franţa şi Germania, dar fapte absolut indiscutabile şi cunoscute de toată lumea dovedesc o importantă creştere a numărului membrilor sindicatelor şi în aceste ţări.

Aceste fapte dovedesc cum nu se poate mai limpede un lucru pe care-l confirmă şi mii de alte indicii : creşterea conştiinţei şi tendinţei de organizare tocmai în masele proletare, în „păturile de jos“, în rîndurile celor înapoiaţi. În Anglia, în Franţa, în Germania, milioane de muncitori trec pentru *prima oară* de la starea de totală neorganizare la forma de organizare elementară, inferioară, cea mai simplă, cea mai accesibilă (pentru cei care sînt încă îmbibaţi de prejudecăţi burghezo-democratice), şi anume la sindicate, — iar comuniştii de stînga, revoluţionari, dar nechibzuiţi, stau deoparte şi strigă : „masa“, „masa“ ! — şi *refuză să activeze în cadrul* ***sindicatelor*** *! !* refuză sub pretextul că acestea au un caracter „reacţionar“ ! ! inventează o „uniune muncitorească“ nou-nouţă, curăţică, nepătată de prejudecăţile burghezo-democratice, neîmpovărată de păcatele mentalităţii de breaslă şi ale profesionalismului îngust ; această uniune va fi (va fi !), chipurile, largă, şi pentru a face parte din ea se va cere numai (numai !) „recunoaşterea sistemului sovietic şi a dictaturii“ (vezi citatul de mai sus) ! !

Nici nu se poate închipui o mai mare nesocotinţă, un mai mare rău decît cel pe care-l aduc revoluţiei revoluţionarii „de stînga“ ! Dacă în Rusia, după doi ani şi jumătate de victorii fără precedent asupra burgheziei din Rusia şi din ţările Antantei, noi am pune acum drept condiţie de primire în sindicate „recunoaşterea dictaturii“, am face o prostie, am slăbi influenţa noastră asupra maselor, am face jocul menşevicilor. Căci toată sarcina comuniştilor constă în a şti *să-i convingă* pe cei

înapoiaţi, în a şti să ducă munca *în rîndurile lor*, şi nu în a *se separa* de ei prin lozinci „stîngiste“ inventate şi puerile.

Fără îndoială, domnii Gompersi, Hendersoni, Jouhaux, Legieni sînt foarte recunoscători acestor revoluţionari „de stînga“, care, ca şi opoziţia „principială“ germană (fereşte-ne, doamne, de asemenea „principialitate“ !) sau ca unii revoluţionari americani din rîndurile „Muncitorilor industriali ai lumii“ [273], propovăduiesc ieşirea din sindicatele reacţionare, îndemnîndu-i pe comunişti să nu mai activeze în cadrul lor. Fără îndoială, domnii „conducători“ ai oportunismului vor recurge la fel de fel de manopere diplomatice burgheze, la ajutorul guvernelor burgheze, al popilor, al poliţiei, al instanţelor judecătoreşti pentru a împiedica intrarea comuniştilor în sindicate, pentru a-i scoate prin toate mijloacele de acolo, pentru a le face munca în sindicate cît mai neplăcută, pentru a-i insulta, a-i hărţui şi persecuta. Trebuie să ştim să rezistăm la toate acestea, să acceptăm orice sacrificii şi chiar — la nevoie — să folosim tot felul de stratageme, vicleşuguri, procedee ilegale, treceri sub tăcere, ascunderea adevărului pentru a pătrunde în sindicate, pentru a rămîne în ele şi a desfăşura cu orice preţ o muncă comunistă în cadrul lor. În timpul ţarismului, pînă în 1905, noi n-am avut nici un fel de „posibilităţi legale“ ; dar cînd agentul ohranei, Zubatov, a organizat întruniri muncitoreşti şi asociaţii muncitoreşti reacţionare pentru a-i putea vîna pe revoluţionari şi a lupta împotriva lor, noi am trimis la aceste întruniri şi în aceste asociaţii membri ai partidului nostru (eu personal îmi amintesc de unul dintre ei, tov. Babuşkin, muncitor din Petersburg, militant de seamă, împuşcat în 1906 de generalii ţarişti), care stabileau legătura cu masa, îşi duceau cu multă dibăcie munca de agitaţie şi reuşeau să smulgă pe muncitori de sub influenţa zubatoviştilor [*]. Desigur, în Europa occidentală, care e atît de îmbibată de prejudecăţi legaliste, constituţionaliste, burghezo-democratice adînc înrădăcinate, lucrul acesta e mai greu de făcut. Dar el poate şi trebuie să fie făcut, şi făcut în mod sistematic.

Comitetul Executiv al Internaţionalei a III-a trebuie, după părerea mea, să condamne categoric şi să propună congresului viitor al Internaţionalei Comuniste să condamne atît politica de neparticipare la sindicatele reacţionare în general (arătînd amănunţit de ce această neparticipare este nesocotită şi extrem de dăunătoare cauzei revoluţiei proletare), cît şi, în special, linia de conduită a unor membri ai Partidului Comunist Olandez care — indiferent dacă în mod direct sau indirect, făţiş sau pe ascuns, în întregime sau în parte — au susţinut această politică greşită. Internaţionala a III-a trebuie să rupă cu tactica Internaţionalei a II-a şi să nu ocolească, să nu cocoloşească problemele spinoase, ci să le pună răspicat. Noi le-am spus „independenţilor“ (Partidul social-democrat independent din Germania) tot adevărul în faţă; tot aşa trebuie să-l spunem şi comuniştilor „de stînga“.

* Alde Gompers, Henderson, Jouhaux, Legien nu sînt decît nişte Zubatovi care se deosebesc de Zubatov al nostru prin costumul şi lustrul lor european, prin procedeele lor civilizate, rafinate, cu o spoială democratică, de care fac uz în înfăptuirea politicii lor mîrşave.

---

269 Este vorba de „săptămîna partidului", care s-a desfăşurat pe baza hotărîrii Congresului al VIII-lea al P.C. (b) din Rusia cu privire la creşterea numărului de membri ai partidului. Ea a avut loc într-o perioadă în care statul sovietic ducea o luptă înverşunată împotriva intervenţiei militare străine şi a contrarevoluţiei interne. (Opere complete, vol. 40. Bucureşti, Editura politică, 1966, p. 148). — *581. [Nota red.]*

270 *„Internaţionala Comunistă"* — revistă, organ al Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste ; a apărut în limbile rusă, germană, franceză, engleză, spaniolă şi chineză. Primul număr al revistei a apărut la 1 mai 1919. Revista publica articole teoretice şi documente ale Internaţionalei Comuniste. Revista şi-a încetat apariţia în iunie 1943, în urma hotărîrii Prezidiului Comitetului Executiv al Internaţionalei Comuniste din 15 mai 1943 cu privire la dizolvarea Internaţionalei Comuniste. — *586. [Nota red.]*

271 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 29, Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 320—322. — *587. [Nota red.]*

272 *„Folkets Dagblat Politiken"* — ziar al social-democraţilor de stînga din Suedia, care în 1917 au întemeiat Partidul social-democrat de stînga din Suedia ; în octombrie 1929, ziarul a fost acaparat de aripa dreaptă. În mai 1945 şi-a încetat apariţia. — *588. [Nota red.]*

273 *Muncitorii industriali ai lumii* (Industrial Workers of the World — I.W.W.) — organizaţie sindicală a muncitorilor din S.U.A., întemeiată în 1905, care reunea în special pe muncitorii necalificaţi şi pe muncitorii cu salarii mici de diferite profesiuni. La crearea ei au luat parte activă conducătorii mişcării muncitoreşti americane D. De Leon, E. Debs şi W. Haywood. Organizaţii ale Muncitorilor industriali ai lumii au luat fiinţă şi în Canada, Australia, Anglia, America Latină, Africa de sud. Unii dintre conducătorii organizaţiei Muncitorii industriali ai lumii (W. Haywood şi alţii) au salutat Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie şi au intrat în Partidul Comunist din S.U.A. — *589. [Nota red.]*

VII

Trebuie să participăm la parlamentele burgheze ?

La această întrebare comuniştii „de stînga" germani dau — cu cel mai mare dispreţ şi cu cea mai mare uşurinţă — un răspuns negativ. Argumentele lor ? În citatul de mai sus, după cum am văzut, se spune :

„...să respingem cu toată hotărîrea orice revenire la formele parlamentare de luptă, depăşite din punct de vedere istoric şi politic...“

Acest lucru e spus pe un ton ridicol de pretenţios şi este vădit greşit. „Revenire“ la parlamentarism ! O fi existînd oare în Germania republică sovietică ? După cîte ştim, nu există ! Cum se poate deci vorbi despre „o revenire“ la parlamentarism ? Nu este aceasta o vorbărie goală ?

Parlamentarismul „e depăşit din punct de vedere istoric“. Acest lucru este just sub raportul propagandei. Dar oricine ştie că de aici şi pînă la lichidarea lui *în practică* e o distanţă foarte mare. Încă cu multe decenii în urmă se putea, pe bună dreptate, spune că capitalismul „e depăşit din punct de vedere istoric“, dar aceasta nu înlătură nicidecum necesitatea de a duce o luptă de foarte lungă durată şi foarte înverşunată *pe terenul* capitalismului. Parlamentarismul „e depăşit din punct de vedere istoric“ sub raport *istoric-universal,* adică *epoca* parlamentarismului burghez s-a încheiat, *epoca* dictaturii proletariatului *a început.* Asta este indiscutabil. Dar pe scară istorică-universală timpul se măsoară în decenii. Zece, douăzeci de ani mai devreme sau mai tîrziu, asta din punct de vedere istoric-universal nu are importanţă ; din punctul de vedere al istoriei universale asta e o nimica toată care nu poate fi luată în consideraţie nici măcar aproximativ. Or, tocmai de aceea, să te referi într-o problemă de politică practică la scara istorică-universală înseamnă să comiţi cea mai flagrantă greşeală teoretică.

Parlamentarismul „e depăşit din punct de vedere politic“ ? Ei, asta e altceva. Dacă acest lucru ar fi adevărat, comuniştii „de stînga“ ar avea o poziţie solidă. Dar el trebuie demonstrat printr-o analiză foarte serioasă ; or, comuniştii „de stînga“ nu ştiu nici măcar să-l abordeze. Şi în „tezele despre parlamentarism“ publicate în nr. 1 al „Buletinului Biroului Provizoriu de la Amsterdam al Internaţionalei Comuniste“ („Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Comunist International“, February 1920), care exprimă vădit tendinţa de stînga a olandezilor sau tendinţa olandezilor de stînga, această analiză, după cum vom vedea, este făcută cum nu se poate mai prost.

În primul rînd, comuniştii „de stînga“ germani, după cum se ştie, încă din ianuarie 1919 considerau că parlamentarismul, contrar părerii unor conducători politici de seamă ca Rosa Luxemburg şi Karl Liebknecht, „e depăşit din punct de vedere politic“. Se ştie că cei „de stînga“ au greşit. Chiar şi numai asta dărîmă dintr-o dată şi din temelii teza potrivit căreia parlamentarismul „e depăşit din punct de vedere politic“. Celor „de stînga“ le revine obligaţia de a dovedi că greşeala neîndoielnică pe care au comis-o atunci, în prezent a încetat de a mai fi o greşeală. Dar ei nu aduc şi nu pot aduce nici cea mai mică dovadă. Atitudinea unui partid politic faţă de greşelile sale este unul dintre cele mai importante şi mai sigure criterii în aprecierea seriozităţii acestui partid şi a îndeplinirii *în practică* a obligaţiilor pe care le are faţă de *clasa* sa şi de *masele* muncitoare. A recunoaşte sincer greşeala, a da la iveală cauzele ei, a analiza împrejurările care au provocat-o, a examina cu atenţie mijloacele de a o îndrepta — acesta este indiciul seriozităţii unui partid, al îndeplinirii obligaţiilor care-i revin, aceasta înseamnă a educa şi a învăţa *clasa,* iar

apoi şi *masele*. Întrucît nu-şi îndeplinesc această îndatorire, nu pornesc cu cea mai mare atenţie, meticulozitate şi prudenţă la analiza greşelii lor vădite, cei „de stînga“ din Germania (şi din Olanda) tocmai prin aceasta dovedesc că nu sînt *partidul clasei,* ci un cerc, nu sînt *partidul maselor,* ci un grup alcătuit din intelectuali şi dintr-un mic număr de muncitori care au preluat tot ce aveau mai rău intelectualii.

În al doilea rînd. În aceeaşi broşură a grupului celor „de stînga“ din Frankfurt, din care am dat citatele amănunţite de mai sus, citim :

> „...milioanele de muncitori care urmează încă politica centrului“ (partidul catolic, „al centrului“) „sînt nişte contrarevoluţionari. Proletarii agricoli formează legiuni de trupe contrarevoluţionare“ (p. 3 din broşura menţionată mai sus).

Este evident că toate acestea sînt spuse pe un ton extrem de bombastic şi de exagerat. Dar faptul esenţial expus aici este incontestabil, şi recunoaşterea lui de către cei „de stînga“ constituie o dovadă deosebit de convingătoare a greşelii lor. Cum se poate spune că „parlamentarismul e depăşit din punct de vedere politic“ dacă „milioane“ şi „legiuni“ de *proletari* nu numai că sînt încă pentru parlamentarism în general, dar sînt de-a dreptul „contrarevoluţionari“ ! ? Este evident că în Germania parlamentarismul *nu* e *încă* depăşit din punct de vedere politic. Este evident că cei „de stînga“ din Germania au luat *dorinţa lor,* atitudinea lor ideologică-politică drept o realitate obiectivă. Aceasta este cea mai primejdioasă greşeală pentru revoluţionari. În Rusia, unde asuprirea nemaipomenit de sălbatică şi de crudă pe care a practicat-o ţarismul a generat, vreme foarte îndelungată şi sub forme foarte variate, revoluţionari de diferite nuanţe, revoluţionari de un devotament, de un entuziasm, de un eroism şi de o putere de voinţă uimitoare, în Rusia noi am urmărit foarte îndeaproape această greşeală a revoluţionarilor, am studiat-o cu multă atenţie, o cunoaştem foarte bine, şi de aceea o vedem atît de clar şi cînd se manifestă la alţii. Pentru comuniştii din Germania, parlamentarismul este, desigur, „depăşit din punct de vedere politic“, dar noi trebuie, tocmai, să *nu* considerăm un lucru care e depăşit *pentru noi* ca fiind depăşit *pentru clasă,* ca fiind depăşit *pentru mase.* Şi tocmai în această problemă constatăm din nou că cei „de stînga“ nu ştiu să judece, nu ştiu să se comporte ca un partid *al clasei,* ca un partid *al maselor.* Datoria voastră este de a nu vă coborî la nivelul maselor, la nivelul păturilor înapoiate ale clasei. Asta este indiscutabil. Datoria voastră este să le spuneţi adevărul adevărat. Datoria voastră este să numiţi prejudecăţi prejudecăţile lor burghezo-democratice şi parlamentare. Dar, în acelaşi timp, datoria voastră este să urmăriţi cu *luciditate* situaţia *reală* în ceea ce priveşte gradul de conştiinţă şi de pregătire al întregii clase (şi nu numai al avangărzii ei comuniste), al întregii *mase* muncitoare (şi nu numai al elementelor ei înaintate).

Dacă există nu „milioane“ şi „legiuni“, ci numai o *minoritate* destul de însemnată de muncitori industriali care-i urmează pe preoţii catolici şi de muncitori agricoli care-i urmează pe moşieri şi pe chiaburi (Grossbauern), — rezultă *în mod neîndoielnic* că în Germania parlamentarismul *nu e încă* depăşit din punct de vedere politic, că participarea la alegerile parlamentare şi la lupta desfăşurată de la tribuna

parlamentului este *obligatorie* pentru partidul proletariatului revoluţionar *tocmai* în vederea educării păturilor înapoiate ale *clasei lui,* tocmai în vederea deşteptării şi luminării *masei* ţărăneşti, puţin dezvoltată, ignorantă şi abrutizată. Atîta timp cît nu sînteţi destul de puternici pentru a desfiinţa parlamentul burghez şi toate celelalte instituţii reacţionare, indiferent de tipul lor, *datoria* voastră este să lucraţi în cadrul lor, *tocmai* pentru că acolo mai sînt muncitori îndobitociţi de popi şi de atmosfera din satele îndepărtate. Altfel riscaţi să deveniţi nişte simpli palavragii.

În al treilea rînd. Comuniştii „de stînga“ spun foarte multe lucruri bune despre noi, bolşevicii. Uneori îţi vine să le spui : mai bine ne-aţi lăuda mai puţin şi aţi căuta să înţelegeţi tactica bolşevicilor, s-o cunoaşteţi mai bine ! Noi am participat la alegerile pentru parlamentul burghez din Rusia, pentru Adunarea constituantă, în septembrie-noiembrie 1917. A fost justă tactica noastră sau nu ? Dacă nu, trebuie să se spună limpede şi să se dovedească acest lucru, elucidarea acestei chestiuni fiind necesară la elaborarea unei tactici juste de către comunismul internaţional. Dacă da, trebuie să se tragă de aici anumite concluzii. Bineînţeles, nu poate fi vorba de asimilarea condiţiilor din Rusia cu cele din Europa occidentală. Dar în chestiunea specială a sensului noţiunii „parlamentarismul e depăşit din punct de vedere politic“ trebuie neapărat să se ţină seama cu precizie de experienţa noastră, căci dacă nu se ţine seama de experienţa concretă, noţiunile de acest fel se transformă cu mare uşurinţă în vorbe goale. În septembrie-noiembrie 1917 nu aveam oare noi, bolşevicii ruşi, *mai mult* decît oricare comunişti din Occident, dreptul de a socoti că în Rusia parlamentarismul şi-a trăit traiul din punct de vedere politic ? Desigur că aveam, căci important este nu dacă parlamentele burgheze există de mult sau de curînd, ci important este în ce măsură masele largi muncitoare sînt *pregătite* (din punct de vedere ideologic, politic şi practic) să adopte regimul sovietic şi să desfiinţeze parlamentul burghezo-democrat (sau să admită desfiinţarea lui). Este un fapt istoric absolut incontestabil şi pe deplin stabilit că în Rusia, în septembrie-noiembrie 1917, datorită unor condiţii speciale, clasa muncitoare de la oraşe, soldaţii şi ţăranii erau cum nu se poate mai pregătiţi pentru adoptarea regimului sovietic şi pentru dizolvarea chiar şi a celui mai democrat parlament burghez. Şi cu toate acestea bolşevicii nu au boicotat Adunarea constituantă, ci au participat la alegeri atît înainte cît ***şi după*** cucerirea puterii politice de către proletariat. Că aceste alegeri au avut rezultate politice extrem de preţioase (şi extrem de utile pentru proletariat), am dovedit-o — îndrăznesc să sper — în articolul menţionat mai sus, în care am analizat în mod amănunţit datele privitoare la alegerile pentru Adunarea constituantă din Rusia [*].

Concluzia care rezultă de aici este absolut indiscutabilă : s-a dovedit că, chiar cu cîteva săptămîni înainte de victoria Republicii sovietice, chiar şi *după* această victorie, participarea la un parlament burghezo-democratic nu numai că nu aduce prejudicii proletariatului revoluţionar, dar, dimpotrivă, îi dă posibilitatea *să demonstreze* maselor înapoiate de ce asemenea parlamente merită să fie desfiinţate, *înlesneşte* succesul desfiinţării lor, *înlesneşte* „lichidarea politică“ a parlamentarismului burghez. Să nu ţii seama de această experienţă şi în acelaşi timp să ai pretenţia de a face parte din *Internaţionala* Comunistă, care trebuie să-şi

elaboreze tactica *pe scară internaţională* (nu ca o tactică naţională îngustă sau unilaterală, ci tocmai ca o tactică internaţională), înseamnă să faci o greşeală foarte gravă, înseamnă să renegi în fapte internaţionalismul, deşi în vorbe îl recunoşti.

Să vedem acum argumentele pe care „stînga olandeză“ le aduce în favoarea neparticipării la activitatea parlamentară. Iată, în traducere (din limba engleză), una din cele mai importante teze „olandeze“ menţionate mai sus, teza a 4-a :

> „Cînd sistemul de producţie capitalist este sfărîmat şi societatea se află în stare de revoluţie, treptat activitatea parlamentară îşi pierde însemnătatea în comparaţie cu acţiunea maselor înseşi. Cînd, în asemenea condiţii, parlamentul devine centrul şi organul contrarevoluţiei, iar, pe de altă parte, clasa muncitoare îşi făureşte instrumentele puterii ei sub forma Sovietelor, renunţarea la participarea sub orice formă la activitatea parlamentară ar putea fi chiar necesară“.

Prima frază este evident greşită, căci acţiunea maselor — o grevă mare, de exemplu — e *întotdeauna* mai importantă decît activitatea parlamentară, şi nu numai în timpul revoluţiei sau atunci cînd există o situaţie revoluţionară. Acest argument vădit inconsistent, greşit din punct de vedere istoric şi politic, nu face decît să arate cît se poate de limpede că autorii nu ţin de loc seama nici de experienţa Europei în general (a Franţei dinainte de revoluţiile din 1848 şi din 1870, a Germaniei din anii 1878—1890 etc.), nici de cea rusă (vezi mai sus) cu privire la importanţa *îmbinării* luptei legale cu cea ilegală. Această problemă prezintă o uriaşă importanţă atît în general, cît şi în special, întrucît în *toate* ţările civilizate şi înaintate se apropie în ritm rapid momentul cînd această îmbinare va deveni — în parte a şi devenit — tot mai imperioasă pentru partidele proletariatului revoluţionar, ca urmare a faptului că războiul civil dintre proletariat şi burghezie se apropie şi devine iminent, ca urmare a persecuţiilor sălbatice la care sînt supuşi comuniştii de către guvernele republicane şi, în general, de către guvernele burgheze, care nu se sfiesc să încalce legalitatea în fel şi chip (chiar şi numai exemplul Americii este edificator) etc. Olandezii şi cei de stînga nu înţeleg de loc această problemă extrem de importantă.

A doua frază este, în primul rînd, greşită din punct de vedere istoric. Noi, bolşevicii, am participat la parlamentele cele mai contrarevoluţionare, şi experienţa a arătat că această participare a fost nu numai folositoare, dar şi necesară pentru partidul proletariatului revoluţionar, tocmai după prima revoluţie burgheză din Rusia (1905), în vederea pregătirii celei de-a doua revoluţii burgheze (februarie 1917) şi apoi a revoluţiei socialiste (octombrie 1917). În al doilea rînd, această frază este surprinzător de lipsită de logică. Din faptul că parlamentul devine organul şi „centrul“ contrarevoluţiei (în realitate, în treacăt fie zis, el n-a fost niciodată şi nici nu poate fi „centrul“), iar muncitorii îşi făuresc instrumentele puterii lor sub forma Sovietelor, rezultă că muncitorii trebuie să se pregătească — să se pregătească din punct de vedere ideologic, politic şi tehnic — pentru lupta Sovietelor împotriva parlamentului, pentru desfiinţarea parlamentului de către Soviete. Dar de aici nu rezultă nicidecum că prezenţa unei opoziţii sovietice *în cadrul* parlamentului

contrarevoluţionar ar crea greutăţi acestei desfiinţări sau că nu ar înlesni-o. În timpul luptei noastre victorioase împotriva lui Denikin şi Kolceak n-am observat niciodată că existenţa unei opoziţii sovietice, proletare în rîndurile lor n-ar fi influenţat asupra victoriilor noastre. Ştim foarte bine că dizolvarea de către noi a Constituantei, la 5 ianuarie 1918, n-a fost îngreuiată, ci înlesnită de faptul că în cadrul Constituantei contrarevoluţionare pe care urma s-o dizolvăm exista atît o opoziţie sovietică consecventă, bolşevică, cît şi una inconsecventă, socialist-revoluţionară de stînga. Autorii tezei s-au încurcat de tot şi au dat uitării experienţa unui şir întreg de revoluţii, dacă nu chiar a tuturor revoluţiilor, experienţă din care reiese cît de utilă este *îmbinarea* în timpul revoluţiilor a acţiunii de masă din afara parlamentului reacţionar cu o opoziţie care simpatizează cu revoluţia (sau şi mai bine : care sprijină direct revoluţia) în cadrul acestui parlament. Olandezii şi cei „de stînga“ în general în această problemă judecă ca nişte doctrinari ai revoluţiei care n-au luat niciodată parte la o revoluţie adevărată, sau n-au aprofundat niciodată istoria revoluţiilor, sau confundă, cu naivitate, „negarea“ subiectivă a unei anumite instituţii reacţionare cu distrugerea ei reală de către forţele unite ale unei serii întregi de factori obiectivi. Mijlocul cel mai sigur de a discredita o idee politică (şi nu numai politică) nouă şi de a o prejudicia este ca, sub pretextul susţinerii ei, s-o duci pînă la absurd. Căci orice adevăr, dacă-l faci „exorbitant“ (cum spunea Dietzgen-tatăl), dacă-l exagerezi, dacă-l extinzi dincolo de cadrul aplicabilităţii lui reale, poate fi dus pînă la absurd şi, în condiţiile arătate, devine chiar în mod inevitabil o absurditate. Tocmai acest prost serviciu îl fac cei „de stînga“, olandezi şi germani, noului adevăr despre superioritatea Puterii sovietice asupra parlamentelor burghezo-democratice. Bineînţeles, cine ar continua să spună ca şi pînă acum, şi la modul general, că refuzul de a participa la parlamentele burgheze nu e admisibil, indiferent care ar fi condiţiile, ar greşi. Nu pot să încerc să dau aici o formulare a condiţiilor în care boicotul este folositor, deoarece obiectivul acestui articol este mult mai modest : luarea în consideraţie a experienţei ruse în legătură cu unele probleme actuale ale tacticii comuniste internaţionale. Experienţa rusă ne oferă un exemplu de aplicare reuşită şi justă (1905), şi un alt exemplu de aplicare greşită (1906) a boicotului de către bolşevici. Dacă analizăm primul caz, vedem că s-a reuşit *să se împiedice* puterea reacţionară *de a convoca* un parlament reacţionar într-un moment cînd acţiunea revoluţionară extraparlamentară a maselor (în special cea grevistă) creştea cu o repeziciune extraordinară, cînd nici o pătură a proletariatului sau a ţărănimii nu putea să dea vreun sprijin puterii reacţionare, cînd proletariatul revoluţionar îşi asigura influenţa asupra maselor largi, înapoiate, prin lupta grevistă şi prin mişcarea agrară. Este absolut evident că *această* experienţă nu poate fi aplicată în condiţiile actuale din Europa. Este absolut evident, de asemenea, — pentru motivele pe care le-am expus mai sus — că susţinerea, fie ea chiar condiţionată, de către olandezi şi cei de „stînga“ a ideii de a renunţa să participe la activitatea parlamentară este fundamental greşită şi dăunătoare cauzei proletariatului revoluţionar.

În Europa occidentală şi în America parlamentul a devenit deosebit de odios revoluţionarilor înaintaţi din rîndurile clasei muncitoare. Aceasta este indiscutabil.

Şi foarte de înţeles, căci cu greu se poate închipui ceva mai mîrşav, mai josnic, o trădare mai mișelească decît comportarea pe care a avut-o în parlament majoritatea covîrşitoare a deputaţilor socialişti şi social-democraţi în timpul războiului şi după război. Dar ar fi nu numai o nesăbuinţă, ci pur şi simplu o crimă să te laşi influenţat de această stare de spirit atunci cînd e vorba să se hotărască *cum* trebuie combătut acest rău recunoscut de toată lumea. În multe ţări din Europa occidentală starea de spirit revoluţionară este acum, se poate spune, o „noutate“ sau o „raritate“, care a fost prea mult timp zadarnic şi cu nerăbdare aşteptată, şi poate de aceea oamenii se lasă cu atîta uşurinţă conduşi de starea lor de spirit. Desigur, fără o stare de spirit revoluţionară a maselor, fără condiţii care să favorizeze creşterea acestei stări de spirit, tactica revoluţionară nu se va transforma în acţiune ; dar noi, în Rusia, ne-am convins printr-o prea lungă, grea şi sîngeroasă experienţă de adevărul că tactica revoluţionară nu poate fi construită numai pe baza stării de spirit revoluţionare. Tactica trebuie construită ţinîndu-se seama cu luciditate, strict obiectiv de *toate* forţele de clasă din statul respectiv (şi din statele înconjurătoare, şi din toate statele, pe scară mondială), precum şi de experienţa mişcărilor revoluţionare. A-ţi manifesta „revoluţionarismul“ numai prin invective la adresa oportunismului parlamentar, numai prin respingerea participării la activitatea parlamentară este foarte uşor, dar tocmai pentru că este prea uşor, aceasta nu poate fi soluţia unei grele, foarte grele probleme. E mult mai greu să creezi o fracţiune parlamentară cu adevărat revoluţionară în parlamentele europene decît în Rusia. Desigur. Dar acesta nu este decît un aspect parţial al adevărului general că, în situaţia concretă din 1917, foarte originală din punct de vedere istoric, Rusiei i-a fost uşor *să înceapă* revoluţia socialistă, dar *să o continue* şi să o ducă pînă la capăt va fi mai greu pentru Rusia decît pentru ţările europene. Încă la începutul anului 1918 am avut prilejul să atrag atenţia asupra acestui fapt, iar experienţa celor doi ani care au urmat a confirmat întru totul justeţea acestor consideraţii. Condiţii specifice ca : 1) posibilitatea de a uni revoluţia sovietică cu încetarea — datorită acestei revoluţii — a războiului imperialist, care a adus muncitorilor şi ţăranilor suferinţe de nedescris ;

2) posibilitatea de a folosi pentru un anumit timp lupta pe viaţă şi pe moarte dintre cele două puternice grupuri mondiale de rechini imperialişti, care n-au putut să se unească împotriva duşmanului sovietic ;

3) posibilitatea de a face faţă unui război civil relativ de lungă durată, datorită, în parte, uriaşei întinderi a ţării şi stării proaste a mijloacelor de comunicaţie ;

4) existenţa unei mişcări revoluţionare burghezo-democratice atît de puternice în rîndurile maselor ţărăneşti, încît partidul proletariatului a putut să preia revendicările revoluţionare ale partidului ţăranilor (partidul socialist-revoluţionar, în majoritatea sa categoric ostil bolşevismului) şi să le realizeze imediat, ca urmare a cuceririi puterii politice de către proletariat ; asemenea condiţii specifice nu există în prezent în Europa occidentală, şi aceste condiţii sau condiţii analoge nu se pot repeta atît de uşor. Iată de ce, printre altele — în afară de o serie de alte cauze — Europei occidentale îi este mai greu decît ne-a fost nouă *să înceapă* revoluţia socialistă. A încerca „să ocoleşti“ această greutate, „sărind“ peste problema dificilă a folosirii parlamentelor reacţionare în scopuri revoluţionare, este pur şi simplu o

copilărie. Vreţi să creaţi o societate nouă şi vă temeţi de greutăţile pe care le implică crearea unei bune fracţiuni parlamentare, alcătuită din comunişti convinşi, devotaţi şi capabili de eroism, într-un parlament reacţionar ?! Oare asta nu e o copilărie ? Dacă Karl Liebknecht în Germania şi Z. Höglund în Suedia au putut, chiar şi fără sprijinul de jos al maselor, să dea exemple de folosire cu adevărat revoluţionară a parlamentelor reacţionare, cum se poate ca, în condiţiile de după război, cînd masele sînt dezamăgite şi întărîtate, un partid revoluţionar de masă, care se dezvoltă într-un ritm rapid, să nu poată să-şi *făurească* o fracţiune comunistă în parlamente şi mai reacţionare ? ! Tocmai pentru că în Europa occidentală masele înapoiate ale muncitorilor şi — în şi mai mare măsură — cele ale ţăranilor cu gospodărie mică sînt mult mai îmbibate cu prejudecăţi burghezo-democratice şi parlamentare decît în Rusia, tocmai de aceea, *numai* în cadrul unor instituţii cum sînt parlamentele burgheze, comuniştii pot (şi trebuie) să ducă o luptă îndelungată, dîrză, care să nu se oprească în faţa nici unei greutăţi, pentru a demasca, a risipi şi a birui aceste prejudecăţi.

Comuniştii „de stînga“ din Germania se plîng că partidul lor are „conducători“ proşti şi, cuprinşi de desperare, merg pînă la o ridicolă „negare“ a „conducătorilor“. Dar în condiţii în care adeseori „conducătorii“ trebuie să fie ascunşi în ilegalitate, *formarea* unor „conducători“ buni, siguri, încercaţi şi care să se bucure de prestigiu este un lucru foarte greu, şi aceste greutăţi, *nu pot* fi biruite cu succes fără a îmbina munca legală cu cea ilegală, fără *a-i verifica pe „conducători“, printre altele, şi* pe arena parlamentară. Critica — critica cea mai vehementă, mai necruţătoare şi mai intransigentă — trebuie îndreptată nu împotriva parlamentarismului sau împotriva activităţii parlamentare, ci împotriva acelor conducători care nu ştiu — şi cu atît mai mult împotriva acelora care *nu vor* —— să folosească în chip revoluţionar, comunist alegerile parlamentare şi tribuna parlamentară. Numai o asemenea critică — îmbinată, bineînţeles, cu izgonirea conducătorilor necorespunzători şi înlocuirea lor cu alţii, corespunzători — va fi o muncă revoluţionară utilă şi rodnică, care va contribui atît la educarea „conducătorilor“, făcîndu-i demni de clasa muncitoare şi de masele muncitoare, cît şi a maselor, care vor învăţa să se orienteze just în situaţia politică şi să înţeleagă problemele, adeseori foarte complexe şi încurcate, care rezultă din această situaţie [*].

---

[*] N-am prea avut posibilitatea să cunosc comunismul „de stînga“ din Italia. Fără îndoială, tov. Bordiga şi fracţiunea lui de „comunişti boicotişti“ (Comunista astensionista) nu au dreptate cînd preconizează neparticiparea la activitatea parlamentară. Dar într-un anumit punct mi se pare că au dreptate, în măsura în care se poate judeca după două numere ale ziarului lor, „Sovietul“ („Il Soviet“ [274] nr. 3 şi 4 din 18 ianuarie şi 1 februarie 1920), după patru numere ale excelentei reviste a tovarăşului Serrati : „Comunismul“

(„Comunismo“ [275] nr. 1—4 din 1 octombrie—30 noiembrie 1919) şi după cîteva numere disparate ale unor ziare burgheze italiene pe care am reuşit să le văd. Şi anume, tov. Bordiga şi fracţiunea lui au dreptate cînd îi atacă pe Turati şi pe tovarăşii lui de idei, care rămîn într-un partid ce a recunoscut Puterea sovietică şi dictatura proletariatului şi în acelaşi timp continuă să fie membri ai parlamentului şi să ducă mai departe vechea şi atît de dăunătoarea lor politică oportunistă. Desigur, tolerînd acest lucru, tov. Serrati şi întregul Partid socialist italian [276] comit o greşeală care ameninţă să devină tot atît de dăunătoare şi de primejdioasă ca şi cea săvîrşită în Ungaria, unde domnii Turati unguri au sabotat dinăuntru şi partidul, şi Puterea sovietică [277]. Această atitudine greşită, inconsecventă sau lipsită de caracter faţă de parlamentarii oportunişti, pe de o parte, generează comunismul „de stînga“, iar pe de altă parte justifică *pînă la un anumit punct* existenţa lui. E evident că tov. Serrati n-are dreptate învinuindu-l pe deputatul Turati de „inconsecvenţă“ („Comunismo“ nr. 3), atunci cînd cel ce se face vinovat de inconsecvenţă este tocmai Partidul socialist italian, care tolerează asemenea parlamentari oportunişti cum sînt Turati & Co.

---

* V. *I.* Lenin. Opere complete, vol. 40. Bucureşti, Editura politică, 1966, p. 1—25. — *Nota trad.*

274 *„Il Soviet“* — ziar al Partidului socialist italian ; din 1920 a apărut ca organ al fracţiunii comuniştilor-abstenţionişti din cadrul Partidului socialist italian. — *602. [Nota red.]*

275 *„Comunismo“* — revistă bilunară a Partidului socialist italian ; a apărut la Milano din 1919 pînă în 1922, avînd ca redactor pe G. Serrati. — *603. [Nota red.]*

276 *Partidul socialist italian* a fost înfiinţat în 1892. Chiar din momentul creării partidului, în cadrul lui s-a dat o luptă ideologică înverşunată între două curente — curentul oportunist şi curentul revoluţionar. În 1912, sub presiunea elementelor de stînga, la Congresul de la Reggio Emilia, reformiştii cei mai făţişi, partizani ai războiului şi ai colaborării cu guvernul şi cu burghezia (I. Bonomi, L. Bissolati etc.), au fost excluşi din partid. De la începutul războiului imperialist mondial şi pînă la intrarea Italiei în război, Partidul socialist italian s-a pronunţat împotriva războiului şi a lansat lozinca : „Împotriva războiului, pentru neutralitate !“ În decembrie 1914 a fost exclus din partid un grup de renegaţi (B. Mussolini şi alţii), care susţineau politica imperialistă a burgheziei şi se pronunţau în favoarea războiului.

După Revoluţia Socialistă din Octombrie s-a întărit aripa de stînga din Partidul socialist italian. Cel de-al XVI-lea Congres al partidului, care a avut loc la Bologna la 5—8 octombrie 1919, a hotărît afilierea la Internaţionala a III-a. — *603. [Nota red.]*

277 Puterea sovietică a fost proclamată în Ungaria la 21 martie 1919. — *603. [Nota red.]*

.

VIII

Nici un fel de compromis ?

Am văzut din citatul reprodus din broşura apărută la Frankfurt cu ce ton hotărît lansează cei „de stînga“ această lozincă. E regretabil să vezi că nişte oameni care, fără îndoială, se consideră marxişti şi doresc să fie marxişti au uitat adevărurile fundamentale ale marxismului. Iată ce scria în 1874, împotriva manifestului celor 33 de comunarzi blanquişti, Engels, care, ca şi Marx, se numără printre rarii, foarte rarii autori la care fiecare frază din fiecare dintre lucrările lor importante are un conţinut uimitor de adînc :

> „«...Sîntem comunişti» (scriau în manifestul lor comunarzii blanquişti) «pentru că vrem să ne atingem ţelul fără a ne opri la stadii intermediare, fără compromisuri, care nu fac decît să amîne victoria şi să prelungească sclavia».
>
> Comuniştii germani sînt comunişti pentru că, în pofida tuturor stadiilor intermediare şi a compromisurilor, care nu sînt create de ei, ci de dezvoltarea istorică, ei văd limpede şi urmăresc în permanenţă scopul final : desfiinţarea claselor, instaurarea unei societăţi în care să nu mai existe proprietatea privată asupra pămîntului şi asupra mijloacelor de producţie. Cei 33 de blanquişti sînt comunişti deoarece îşi închipuie că, din moment ce *ei* vor să elimine stadiile intermediare şi compromisurile, treaba s-a făcut şi că dacă, aşa cum sînt ei convinşi, în cîteva zile «*se* va trece la acţiune», vor pune mîna pe putere, şi a doua zi «comunismul va fi introdus». De aici rezultă că, dacă acest lucru nu este posibil imediat, ei nu sînt comunişti.
>
> Ce naivitate puerilă să invoci propria-ţi nerăbdare ca argument teoretic !“ *(F. Engels.* „Programul comunarzilor blanquişti“ [278], apărut în ziarul social-democrat german „Volksstaat“ [279] nr. 73 din 1874 şi în traducere rusă în culegerea „Articole din anii 1871—1875“, Petrograd, 1919, p. 52—53).

În acelaşi articol, Engels îşi exprimă profunda stimă pe care i-o inspiră Vaillant, vorbeşte despre „meritul indiscutabil“ al lui Vaillant (care, ca şi Guesde, înainte de a fi trădat socialismul în august 1914, a fost unul dintre marii conducători ai socialismului internaţional). Dar Engels nu trece peste o greşeală evidentă fără s-o analizeze în mod amănunţit. Desigur, revoluţionarilor foarte tineri şi lipsiţi de experienţă, precum şi revoluţionarilor mic-burghezi, chiar dacă au o vîrstă foarte

respectabilă şi o foarte mare experienţă, „admiterea compromisurilor“ li se pare un lucru extrem de „periculos“, de neînţeles şi de greşit. Şi mulţi sofişti (fiind politicieni cu o prea mare sau cu o exagerată „experienţă“) judecă întocmai aşa cum judecau conducătorii oportunismului englez de care vorbeşte tov. Lansbury : „dacă bolşevicilor le este îngăduit un anumit compromis, de ce nu ne-ar fi şi nouă îngăduit orice alt compromis ?“ Dar proletarii, care şi-au făcut educaţia în numeroase greve (ca să luăm numai această manifestare a luptei de clasă), de obicei înţeleg foarte bine profundul adevăr (filozofic, istoric, politic şi psihologic) expus de Engels. Fiecare proletar a trecut prin greve, a trecut prin „compromisuri“ cu asupritorii şi exploatatorii odioşi, cînd muncitorii au fost nevoiţi să reia lucrul fie fără să fi obţinut nimic, fie acceptînd satisfacerea parţială a revendicărilor lor. Fiecare proletar, trăind într-o atmosferă de luptă de masă şi de puternică ascuţire a contradicţiilor dintre clase, vede deosebirea dintre un compromis impus de condiţiile obiective (casa greviştilor este săracă, ei nu sînt sprijiniţi din afară, sînt înfometaţi şi istoviţi peste măsură) — compromis care nu diminuează cîtuşi de puţin devotamentul revoluţionar şi hotărîrea lor de a continua lupta muncitorilor care l-au încheiat — şi compromisul trădătorilor, care dau vina pe cauzele obiective atunci cînd nu este vorba decît de grija lor de a-şi apăra pielea (şi spărgătorii de greve încheie un „compromis“ !), de laşitatea lor, de dorinţa lor de a-i slugări pe capitalişti, de uşurinţa cu care cedează în faţa ameninţărilor, uneori a îndemnurilor, alteori a măgulirilor sau pomenilor capitaliştilor (exemple de asemenea compromisuri încheiate de trădători ne oferă în număr deosebit de mare istoria mişcării muncitoreşti din Anglia, autorii acestor compromisuri fiind conducătorii trade-unionurilor engleze, dar, sub o formă sau alta, aproape toţi muncitorii au putut observa în toate ţările fenomene analoge).

Desigur, sînt cazuri izolate, deosebit de grele şi de complexe, în care numai cu foarte mari eforturi se poate stabili just adevăratul caracter al unui „compromis“ sau altul, — tot aşa cum sînt unele crime în care este foarte greu să se stabilească dacă crima a fost pe deplin legitimă şi chiar obligatorie (de exemplu, cazul de legitimă apărare) sau este rezultatul unei neglijenţe de neiertat, sau chiar al unui plan perfid, pus în aplicare cu iscusinţă. Se înţelege că în politică, unde uneori este vorba de relaţii extrem de complexe — pe plan naţional şi internaţional — între clase şi partide, un foarte mare număr de cazuri vor fi mult mai dificile decît problema de a şti dacă „compromisul“ încheiat cu prilejul unei greve este legitim sau avem de-a face cu „compromisul“ mişelesc al unui spărgător de grevă, al unui conducător trădător etc. Să născoceşti o reţetă sau o regulă generală („nici un fel de compromis“ !) care să fie bună în toate cazurile este o absurditate. Trebuie să ştii să judeci cu capul tău ca să te poţi orienta în fiecare caz în parte. Rostul organizaţiei de partid şi al conducătorilor de partid demni de acest nume este, printre altele, tocmai acela ca printr-o muncă îndelungată, perseverentă, variată şi multilaterală dusă de toţi reprezentanţii care gîndesc ai clasei respective * să asigure cunoştinţele necesare, experienţa necesară şi — în afară de cunoştinţe şi experienţă — simţul politic necesar pentru rezolvarea rapidă şi justă a problemelor politice complexe.

Unii oameni naivi şi complet lipsiţi de experienţă îşi închipuie că este suficient să recunoşti admisibilitatea compromisurilor *în general* ca să dispară orice graniţă între oportunism — împotriva căruia ducem şi trebuie să ducem o luptă neîmpăcată — şi marxismul revoluţionar sau comunism. Dar aceşti oameni, dacă încă nu ştiu că atît în natură cît şi în societate *toate* graniţele sînt mobile şi, pînă la un anumit punct, convenţionale, nu pot fi ajutaţi altfel decît printr-o îndelungată instruire, educare, luminare, experienţă politică şi experienţă a vieţii. În problemele practice ale politicii din fiecare moment istoric separat sau specific, important este să ştim să distingem acele probleme în care se manifestă principala formă a compromisurilor inadmisibile, trădătoare, ce întruchipează oportunismul funest pentru clasa revoluţionară, şi să depunem toate eforturile pentru explicarea şi combaterea lor. În timpul războiului imperialist din 1914—1918, dus între două grupuri de ţări la fel de tîlhăreşti şi de prădalnice, forma principală, fundamentală a oportunismului a fost social-şovinismul, adică sprijinirea „apărării patriei“, care într-un *asemenea* război echivala în realitate cu apărarea intereselor prădalnice ale burgheziei din „propria“ ţară. După război — apărarea prădalnicei „Ligi a Naţiunilor“ ; apărarea alianţelor directe sau indirecte cu burghezia din propria ţară împotriva proletariatului revoluţionar şi împotriva mişcării „sovietice“ ; apărarea democraţiei burgheze şi a parlamentarismului burghez împotriva „Puterii sovietice“ ; — acestea au fost principalele manifestări ale compromisurilor inadmisibile şi trădătoare, din a căror totalitate a rezultat oportunismul funest pentru proletariatul revoluţionar şi pentru cauza lui.

„...Să respingem cu toată hotărîrea orice compromis cu alte partide...
orice politică de manevrare şi de conciliere“,

scriu comuniştii „de stînga“ germani în broşura apărută la Frankfurt.

E de mirare că, avînd asemenea concepţii, aceşti stîngişti nu condamnă categoric bolşevismul ! Nu se poate doar ca ei să nu ştie că întreaga istorie a bolşevismului dinainte şi de după Revoluţia din Octombrie *abundă* în cazuri de manevrare, de conciliere şi de compromisuri cu alte partide, inclusiv cu partidele burgheze !

Nu este oare cum nu se poate mai ridicol să duci război pentru răsturnarea burgheziei internaţionale, un război de o sută de ori mai greu, mai lung şi mai complicat decît cel mai înverşunat război obişnuit între state, şi să renunţi dinainte la orice manevrare, la orice folosire a contradicţiilor de interese (fie chiar şi vremelnice) dintre duşmani, la orice înţelegere şi compromis cu aliaţii posibili (fie ei chiar vremelnici, nestatornici, şovăitori, şi chiar dacă nu ni s-ar alătura decît în anumite condiţii) ? Nu este oare ca şi cum pornind la o ascensiune grea pe un munte care pînă acum n-a mai fost explorat şi era socotit inaccesibil am refuza de la bun început posibilitatea de a merge uneori în zigzag, de a ne întoarce uneori din drum, de a părăsi direcţia o dată aleasă pentru a încerca diferite alte direcţii ? Şi oameni atît de puţin conştienţi şi atît de lipsiţi de experienţă (şi încă ar fi bine dacă acest lucru s-ar explica prin tinereţea lor : aşa e lăsat de la dumnezeu ca un anumit timp tinerii să spună asemenea prostii), au putut fi susţinuţi — indiferent dacă direct sau

indirect, pe faţă sau pe ascuns, în totul sau în parte — de către unii membri ai Partidului Comunist Olandez ! !

După prima revoluţie socialistă a proletariatului, după răsturnarea burgheziei într-o singură ţară, proletariatul acestei ţări rămîne *mult timp mai slab* decît burghezia, în primul rînd pur şi simplu din cauza vastelor legături internaţionale ale acesteia, iar apoi din cauza refacerii spontane şi continue, a reînvierii capitalismului şi burgheziei de către micii producători de mărfuri din ţara care a răsturnat burghezia. Un adversar mai puternic poate fi învins numai printr-o încordare maximă a forţelor şi numai cu condiţia *obligatorie* de a folosi cu maximum de atenţie, de grijă, de prudenţă şi de pricepere orice „fisură“, fie cît de mică, produsă în lagărul duşmanilor, orice opoziţie de interese între burgheziile diferitelor ţări, între diferitele grupuri sau categorii ale burgheziei din cadrul diferitelor ţări, precum şi orice posibilitate, oricît de mică, de a găsi un aliat de masă, fie chiar vremelnic, şovăielnic, nestatornic, nesigur, fie chiar numai în anumite condiţii. Cine n-a înţeles acest lucru n-a înţeles nici o iotă din marxism, din socialismul ştiinţific contemporan *în general.* Cine n-a dovedit *în mod practic,* într-un răstimp destul de lung şi în situaţii politice destul de variate capacitatea sa de a aplica în fapt acest adevăr, acela n-a învăţat încă să ajute clasa revoluţionară în lupta pe care o duce pentru eliberarea întregii omeniri muncitoare de sub jugul exploatatorilor. Şi cele spuse mai sus se referă deopotrivă la perioada ***de dinainte*** ca şi la cea ***de după*** cucerirea puterii politice de către proletariat.

Teoria noastră nu este o dogmă, ci o *călăuză în acţiune,* spuneau Marx şi Engels [280], şi cea mai mare greşeală, cea mai mare crimă a unor marxişti „brevetaţi“ cum sînt Karl Kautsky, Otto Bauer şi alţii este că n-au înţeles acest lucru, n-au ştiut să-l aplice în momentele cele mai importante ale revoluţiei proletariatului. „Activitatea politică nu este trotuarul de pe Nevski prospekt“ (trotuarul curat, larg şi neted al străzii principale, în linie perfect dreaptă, din Petersburg), spunea N. G. Cernîşevski, mare socialist rus din perioada premarxistă. Încă de pe vremea lui Cernîşevski, revoluţionarii ruşi au plătit cu nenumărate jertfe faptul că au ignorat sau au dat uitării acest adevăr. Trebuie să facem tot posibilul pentru ca comuniştii de stînga şi revoluţionarii devotaţi clasei muncitoare din Europa occidentală şi din America să nu plătească *atît de scump* cum au plătit înapoiaţii ruşi însuşirea acestui adevăr.

Pînă la căderea ţarismului, social-democraţii revoluţionari ruşi în repetate rînduri s-au folosit de serviciile liberalilor burghezi, adică au încheiat cu ei o mulţime de compromisuri de ordin practic, iar în 1901—1902, încă înainte de apariţia bolşevismului, vechea redacţie a „Iskrei“ (din această redacţie făceau parte : Plehanov, Akselrod, Zasulici, Martov, Potresov şi eu) a încheiat (ce e drept, pentru scurt timp) o alianţă politică formală cu Struve [281], conducătorul politic al liberalismului burghez, ştiind, totodată, să ducă fără încetare lupta ideologică şi politică cea mai necruţătoare împotriva liberalismului burghez şi împotriva tuturor manifestărilor — oricît de slabe ar fi fost ele — ale influenţei acestuia în rîndurile mişcării muncitoreşti. Bolşevicii întotdeauna au continuat să ducă această politică, începînd din 1905, ei au susţinut sistematic alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea

împotriva burgheziei liberale şi a ţarismului, fără ca, în acelaşi timp, să refuze vreodată să sprijine burghezia împotriva ţarismului (de pildă, în etapa a doua a alegerilor sau la balotaje) şi fără a înceta să ducă cea mai neîmpăcată luptă ideologică şi politică împotriva partidului burghez-revoluţionar al ţărănimii — partidul „socialiştilor-revoluţionari“, demascîndu-i ca fiind democraţi mic-burghezi care pe nedrept se consideră socialişti. În 1907, bolşevicii au încheiat pentru scurtă vreme un bloc politic formal cu „socialiştii-revoluţionari“ în vederea alegerilor pentru Dumă. Între anii 1903 şi 1912 am făcut parte în mod formal, în răstimpuri de cîţiva ani, din acelaşi partid social-democrat cu menşevicii, fără a înceta *vreodată* să-i combatem pe tărîm politic şi ideologic ca pe nişte promotori ai influenţei burgheze în rîndurile proletariatului şi ca oportunişti. În timpul războiului am încheiat un fel de compromis cu „kautskiştii“, cu menşevicii de stînga (Martov) şi cu o parte din „socialiştii-revoluţionari“ (Cernov, Natanson), împreună cu care am participat la conferinţele de la Zimmerwald şi Kiental şi am scos manifeste comune, dar n-am încetat şi n-am slăbit niciodată lupta ideologică-politică împotriva „kautskiştilor“, împotriva lui Martov şi Cernov (Natanson, care a murit în 1919, devenise un narodnic-„comunist revoluţionar“ foarte apropiat de noi, aproape solidar cu noi). Chiar în momentul Revoluţiei din Octombrie am încheiat un bloc politic, nu formal, dar foarte important (şi foarte reuşit), cu ţărănimea mic-burgheză, acceptînd *în întregime,* fără nici o modificare, programul agrar al *socialiştilor-revoluționari,* cu alte cuvinte am încheiat un compromis neîndoielnic pentru a dovedi ţăranilor că nu vrem să le impunem nimic, ci vrem să ne înţelegem cu ei. În acelaşi timp am propus (şi după scurt timp am realizat) un bloc politic formal, în care se prevedea participarea la guvern a „socialiştilor-revoluţionari de stînga“ ; aceştia, după încheierea păcii de la Brest, au rupt acest bloc şi apoi, în iulie 1918, au mers pînă la a porni o răscoală armată, iar mai tîrziu lupta armată împotriva noastră.

De aceea este limpede că atacurile comuniştilor „de stînga“ germani împotriva Comitetului Central al Partidului Comunist din Germania, pe motivul că acesta admite ideea unui bloc cu „independenţii“ („Partidul social-democrat independent din Germania“, kautskiştii), ni se par complet lipsite de seriozitate şi constituie o dovadă evidentă că cei „de stînga“ *nu au dreptate.* Şi la noi, în Rusia, au existat menşevici de dreapta (care au intrat în guvernul Kerenski), corespunzători Scheidemannilor germani, şi menşevici de stînga (Martov), care erau în opoziţie faţă de menşevicii de dreapta, corespunzători kautskiştilor germani. În 1917 se putea vedea limpede că masele muncitoreşti trec treptat de la menşevici la bolşevici : la primul Congres al Sovietelor din Rusia, în iunie 1917, noi am avut numai 13%. Majoritatea o aveau menşevicii si socialiştii-revoluţionari. La al II-lea Congres al Sovietelor (25 octombrie 1917 st. v.) am avut 51% din voturi. De ce în Germania *aceeaşi* tendinţă, absolut *identică,* a muncitorilor de a trece de la dreapta la stînga nu a dus dintr-o dată la întărirea comuniştilor, ci mai întîi la întărirea partidului intermediar al „independenţilor“, deşi acest partid nu a avut niciodată vreo idee politică proprie sau o politică de sine stătătoare şi nu a făcut decît să oscileze între Scheidemanni şi comunişti ?

Una dintre cauze a fost, evident, tactica *greşită* a comuniştilor germani, care trebuie să-şi recunoască cinstit şi fără teamă greşeala şi să înveţe s-o îndrepte. Greşeala a constat în respingerea participării la parlamentul reacţionar burghez şi la sindicatele reacţionare ; greşeala a constat în numeroasele manifestări de „stîngism“, boală a copilăriei, care acum a ieşit la suprafaţă, şi tocmai de aceea va fi vindecată mai bine, mai repede şi cu mai mult folos pentru organism.

„Partidul social-democrat independent“ din Germania este vădit lipsit de omogenitate lăuntrică : pe lîngă vechii conducători oportunişti (Kautsky, Hilferding şi în mare măsură, după cît se vede, Crispien, Ledebour şi alţii), care au dovedit că nu sînt capabili să înţeleagă importanţa Puterii sovietice şi a dictaturii proletariatului, că nu sînt capabili să conducă lupta revoluţionară a proletariatului, în acest partid s-a format o aripă de stînga, proletară, care creşte într-un ritm extrem de rapid. Sute de mii dintre membrii acestui partid (care numără, pare-se, aproape 3/4 de milion de membri) sînt proletari care-l părăsesc pe Scheidemann şi se îndreaptă cu paşi repezi spre comunism. Chiar şi la Congresul independenţilor de la Leipzig (1919), această aripă proletară a propus afilierea imediată şi necondiţionată la Internaţionala a III-a. A te teme de un „compromis“ cu această aripă a partidului este de-a dreptul ridicol. Dimpotrivă, comuniştii *au datoria* de a căuta *şi a găsi* o formă potrivită de compromis cu ei, un compromis care, pe de o parte, să înlesnească şi să grăbească contopirea completă — care este necesară — cu această aripă, iar pe de altă parte să nu stînjenească cîtuşi de puţin pe comunişti în lupta lor ideologică-politică împotriva aripii drepte, oportuniste, a „independenţilor“. Nu va fi, probabil, uşor să se elaboreze o formă potrivită de compromis, dar numai un şarlatan ar putea promite muncitorilor germani şi comuniştilor germani un drum „uşor“ spre victorie.

Capitalismul n-ar fi capitalism dacă proletariatul „pur“ n-ar fi înconjurat de o masă extrem de pestriţă de tipuri tranzitorii, de la proletar la semiproletar (acela care nu-şi procură decît jumătate din mijloacele de existenţă prin vînzarea forţei de muncă), de la semiproletar la micul ţăran (şi la micul meseriaş, la micul meşteşugar, la micul patron în general), de la micul ţăran la mijlocaş etc. ; dacă proletariatul însuşi n-ar fi împărţit în pături mai mult sau mai puţin dezvoltate — după regiune, după profesiune şi, cîteodată, după religie etc. Iar din toate acestea rezultă ca o necesitate — şi ca o necesitate absolută — că pentru avangarda proletariatului, pentru partea sa conştientă, pentru partidul comunist, este absolut necesar să recurgă la manevrare, la conciliere şi compromisuri cu diferite grupuri de proletari, cu diferite partide ale muncitorilor şi ale micilor patroni. Totul este *să ştii* să aplici această tactică în aşa fel încît să nu coboare, ci *să ridice* nivelul *general* al conştiinţei, al spiritului revoluţionar, al capacităţii de luptă şi de victorie a proletariatului. Printre altele, trebuie să relevăm că victoria bolşevicilor asupra menşevicilor a necesitat, nu numai înainte, *ci şi după Revoluţia din Octombrie 1917,* aplicarea unei tactici de manevrare, de conciliere, de compromisuri etc, care, bineînţeles, să înlesnească şi să grăbească mersul înainte al bolşevicilor, care să-i consolideze şi să-i întărească în dauna menşevicilor. Democraţii mic-burghezi (inclusiv menşevicii) în mod inevitabil oscilează între burghezie şi proletariat, între

democraţia burgheză şi regimul sovietic, între reformism şi revoluţionarism, între dragostea pentru muncitori şi teama inspirată de dictatura proletară etc. Tactica justă a comuniştilor trebuie să constea în *folosirea* acestor şovăieli, şi nicidecum în ignorarea lor ; această folosire cere să se facă unele concesii elementelor care se orientează spre proletariat, în momentul şi în măsura în care se orientează spre proletariat, şi, în acelaşi timp, cere să se ducă lupta împotriva elementelor care se orientează spre burghezie. Rezultatul aplicării acestei tactici juste a fost că la noi menşevismul s-a descompus şi continuă să se descompună tot mai mult, îndărătnicii conducători oportunişti rămînînd izolaţi, iar muncitorii cei mai buni, elementele cele mai bune ale democraţiei mic-burgheze trecînd în tabăra noastră. Acesta este un proces de durată, şi „hotărîrea“ pripită : „nici un fel de compromisuri, nici un fel de manevrări“ nu poate decît să dăuneze creşterii influenţei proletariatului revoluţionar şi sporirii forţelor lui.

În sfîrşit, una dintre greşelile evidente ale „celor de stînga“ din Germania este insistenţa rigidă cu care cer să nu se recunoască pacea de la Versailles. Cu cît acest punct de vedere este formulat pe un ton „mai grav“ şi „mai important“, „mai hotărît“ şi mai peremptoriu, cum face K. Horner, de pildă, cu atît apare ca un lucru mai puţin inteligent. Nu e de ajuns să respingi absurdităţile flagrante ale „bolşevismului naţional“ (Laufenberg şi alţii), care a mers pînă acolo încît să preconizeze un bloc cu burghezia germană în vederea unui război împotriva Antantei, în condiţiile actuale ale revoluţiei proletare internaţionale. Trebuie să fie limpede că este fundamental greşită tactica ce nu prevede obligativitatea pentru Germania sovietică (dacă ar lua naştere curînd o republică sovietică germană) de a recunoaşte pentru un timp oarecare pacea de la Versailles şi de a se supune prevederilor ei. De aici rezultă că „independenţii“ au avut dreptate cerînd, atunci cînd Scheidemannii se aflau la guvern, cînd în Ungaria Puterea sovietică nu era încă răsturnată, cînd încă nu era exclusă posibilitatea ajutorului pe care o revoluţie sovietică la Viena l-ar fi constituit pentru sprijinirea Ungariei Sovietice, — cerînd, *în condiţiile de atunci,* semnarea păcii de la Versailles. „Independenţii“ manevrau atunci foarte prost, deoarece îşi asumau într-o măsură mai mare sau mai mică răspunderea pentru Scheidemannii trădători şi alunecau mai mult sau mai puţin de la punctul de vedere al luptei de clasă necruţătoare (şi dusă cu mult sînge rece) împotriva Scheidemannilor spre un punct de vedere situat „în afara claselor“ sau „deasupra claselor“.

Astăzi însă, situaţia este, în mod vădit, de aşa natură, încît comuniştii din Germania nu trebuie să-şi lege mîinile promiţînd respingerea obligatorie şi neapărată a păcii de la Versailles, în cazul cînd comunismul va învinge. Ar fi o prostie. Trebuie să se spună : Scheidemannii şi kautskiştii au comis o serie de trădări care au îngreuiat (în parte de-a dreptul au zădărnicit) alianţa cu Rusia Sovietică, cu Ungaria Sovietică. Noi, comuniştii, *vom înlesni* şi *vom pregăti* prin toate mijloacele această alianţă, fără ca aceasta să ne oblige cîtuşi de puţin să respingem neapărat, şi încă imediat, pacea de la Versailles. Posibilitatea de a o respinge cu succes depinde nu numai de succesele mişcării sovietice în Germania, ci şi de succesele înregistrate de această mişcare pe scară internaţională. Scheidemannii şi kautskiştii au pus piedici în calea acestei mişcări, noi o ajutăm. Acesta este fondul chestiunii, în

aceasta constă deosebirea radicală. Şi, dacă duşmanii noştri de clasă, exploatatorii, lacheii lor, Scheidemanii şi kautskiştii, au lăsat să le scape o serie întreagă de posibilităţi de a întări mişcarea sovietică atît în Germania, cît şi pe scară internaţională, de a întări revoluţia sovietică atît în Germania cît şi pe scară internaţională, vina va cădea asupra lor. Revoluţia sovietică în Germania va întări mişcarea sovietică internaţională, care este cel mai puternic bastion (şi singurul bastion sigur, puternic şi invincibil din întreaga lume) împotriva păcii de la Versailles, împotriva imperialismului internaţional în general. A pune eliberarea — obligatorie, neapărată şi imediată — de tratatul de la Versailles pe primul plan, *înaintea problemei* eliberării de sub jugul imperialismului a *celorlalte* ţări asuprite de imperialism, înseamnă naţionalism mic-burghez (demn de cei de teapa lui Kautsky, Hilferding, Otto Bauer & Co.), şi nu internaţionalism revoluţionar. Răsturnarea burgheziei în oricare dintre ţările mari ale Europei — inclusiv Germania — ar însemna un cîştig atît de mare pentru revoluţia internaţională, încît în vederea acestei realizări se poate consimţi şi trebuie să se consimtă — dacă va fi nevoie — la o *existenţă mai îndelungată a păcii de la Versailles.* Dacă Rusia, singură fiind, a putut suporta cîteva luni, cu folos pentru revoluţie, tratatul de la Brest, nu e nicidecum imposibil ca Germania Sovietică, aliată cu Rusia Sovietică, să suporte cu folos pentru revoluţie o existenţă mai îndelungată a păcii de la Versailles.

Imperialiştii din Franţa, din Anglia etc. îi provoacă pe comuniştii germani, întinzîndu-le o cursă : „spuneţi că nu veţi semna pacea de la Versailles“. Iar comuniştii de stînga, ca nişte copii, cad în cursa ce le-a fost întinsă, în loc să manevreze cu abilitate împotriva unui duşman perfid şi, *în momentul de faţă,* mai puternic, în loc să-i spună : „acum vom semna pacea de la Versailles“. A ne lega dinainte mîinile, a spune deschis duşmanului, care în prezent e mai bine înarmat decît noi, dacă vom porni la luptă împotriva lui şi în ce moment o vom face este o prostie, şi nu revoluţionarism. A primi lupta într-un moment în care acest lucru este vădit avantajos pentru duşman, şi nu pentru noi, este o crimă ; şi oamenii politici ai clasei revoluţionare care nu vor şti să facă tiz de „manevrare, de conciliere şi de compromisuri“ pentru a se sustrage de la o luptă vădit dezavantajoasă nu sînt buni de nimic.

---

* Orice clasă, chiar şi în condiţiile ţării celei mai civilizate, chiar dacă este clasa cea mai înaintată şi dacă împrejurările momentului o pun în situaţia unui avînt excepţional al tuturor forţelor sale spirituale, cuprinde întotdeauna — şi, atîta timp cît există clase, atîta timp cît societatea fără clase nu se va fi consolidat, statornicit şi dezvoltat complet pe propria sa bază, *va cuprinde* în mod inevitabil — reprezentanţi ai clasei care *nu* gîndesc şi care nu sînt în stare

să gîndească. Capitalismul n-ar fi capitalism care asupreşte masele dacă lucrurile nu s-ar prezenta astfel.

---

278 Vezi K. Marx şi F. Engels. Opere, vol. 18, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 531—532. — *604. [Nota red.]*

279 *„Der Volksstaat“* — ziar, organul central al social-democrației germane (partidul eisenachienilor) ; a apărut sub îngrijirea lui W. Liebknecht, la Leipzig, în 1869—1876. La ziar au colaborat K. Marx şi F. Engels. — *604. [Nota red.]*

280 Este vorba de pasajul din scrisoarea lui F. Engels către F. A. Sorge din 29 noiembrie 1886 în care Engels, criticînd caracterul sectar al activităţii social-democraţilor germani emigraţi în America, arăta că pentru ei teoria „este o dogmă, iar nu o călăuză în acţiune“ (vezi Marx-Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, p. 469). — *609. [Nota red.]*

281 Este vorba de tratativele duse de redacţia „Iskrei“ cu P. B. Struve în vederea editării în comun, în străinătate, a unei publicaţii ilegale care urma să poarte denumirea de „Sovremennoe Obozrenie“ (Opere complete, vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1964, p. 377—379, 380—381). — *609. [Nota red.]*

IX

Comunismul „de stînga“ în Anglia

În Anglia nu există încă un partid comunist, dar în rîndurile muncitorimii există o mişcare comunistă tînără, largă, puternică, care creşte într-un ritm rapid şi care ne dă dreptul să nutrim cele mai îndrăzneţe speranţe ; există mai multe partide şi organizaţii politice („Partidul socialist britanic“ 282, „Partidul muncitoresc socialist“, „Asociaţia socialistă din Wales-ul de sud“, „Federaţia socialistă muncitorească“ 283) care doresc să creeze un partid comunist şi care şi duc între ele tratative în acest scop. În ziarul „Worker's Dreadnought“ 284 (vol. VI, nr. 48 din 21 februarie 1920), organ săptămînal al ultimei dintre organizaţiile menţionate, al cărui redactor este Sylvia Pankhurst, a apărut un articol al acesteia intitulat : „Spre un partid comunist“. Articolul expune mersul tratativelor care se duc între cele patru organizaţii menţionate în vederea formării unui partid comunist unic pe baza afilierii la Internaţionala a III-a, recunoaşterii sistemului sovietic în locul parlamentarismului şi recunoaşterii dictaturii proletariatului. După cum reiese din acest articol, una dintre principalele piedici în calea creării imediate a unui partid comunist unic este divergenţa în problema participării la parlament şi a afilierii noului partid comunist la vechiul „Partid laburist“, partid profesionalist, alcătuit în cea mai mare parte din trade-unionuri, oportunist şi social-şovinist. „Federaţia socialistă muncitorească“, precum şi „Partidul muncitoresc socialist“ * se pronunţă împotriva participării la alegerile parlamentare şi la parlament, împotriva afilierii la „Partidul laburist“, fiind

în această privinţă în divergenţă cu toţi membrii sau cu majoritatea membrilor Partidului socialist britanic, pe care îl consideră „aripa dreaptă a partidelor comuniste“ din Anglia (articolul menţionat al Sylviei Pankhurst, p. 5).

Aşadar, împărţirea fundamentală este aceeaşi ca şi în Germania, — deşi există deosebiri foarte importante în ceea ce priveşte forma în care se manifestă divergenţele (forma luată de aceste divergenţe în Germania este mai apropiată de cea „rusă“ decît forma luată în Anglia) şi în ceea ce priveşte o serie întreagă de alte împrejurări. Dar să analizăm argumentele celor „de stînga“.

În problema participării la parlament, tov. Sylvia Pankhurst se referă la un articol publicat în acelaşi număr de către tov. W. Gallacher, care scrie în numele „Consiliului muncitoresc din Scoţia“ de la Glasgow :

> „Acest consiliu — scrie el — este categoric antiparlamentar şi de partea sa se află aripa stîngă a diferite organizaţii. Noi reprezentăm mişcarea revoluţionară din Scoţia, care tinde să creeze o organizaţie revoluţionară în industrie (în diferitele ramuri ale industriei) şi un partid comunist bazat pe comitete sociale în întreaga ţară. Multă vreme ne-am certat cu parlamentarii oficiali. Noi n-am socotit că e necesar să le declarăm război făţiş, iar ei *se tem* să ne atace.
>
> Dar această stare de lucruri nu poate dura mult timp. Sîntem biruitori pe toată linia.
>
> Membrilor de rînd ai Partidului laburist independent din Scoţia le repugnă din ce în ce mai mult ideea de parlament şi aproape toate grupurile locale sînt pentru Soviete (este folosit cuvîntul rus în transcripţie engleză) sau pentru consilii muncitoreşti. Bineînţeles că acest fapt are o foarte mare importanţă pentru acei domni care consideră politica ca un mijloc de a-şi cîştiga existenţa (ca o profesiune), şi ei recurg la absolut toate mijloacele pentru a-i convinge pe membrii partidelor lor să se reîntoarcă în sînul parlamentarismului. Tovarăşii revoluţionari *nu trebuie* (subliniat pretutindeni de autor) să sprijine această bandă. Lupta pe care o vom avea de dus în această direcţie va fi foarte grea. Una dintre trăsăturile cele mai urîte va fi trădarea săvîrşită de cei pentru care interesele personale constituie un stimulent mai puternic decît interesul lor pentru revoluţie. A da cel mai mic sprijin parlamentarismului înseamnă pur şi simplu a da o mînă de ajutor pentru ca diverşii Noske şi Scheidemannl britanici să pună mîna pe putere. Henderson, Clynes & Co. sînt nişte reacţionari incorigibili. Partidul laburist independent oficial cade tot mai mult sub stăpînirea liberalilor burghezi, care şi-au găsit un refugiu moral în tabăra domnilor MacDonald, Snowden & Co. Partidul laburist independent oficial este vrăjmaşul neîmpăcat al Internaţionalei a II-a, dar masa este de partea acesteia. A sprijini pe parlamentarii oportunişti, indiferent prin ce mijloace, înseamnă pur şi simplu a face jocul sus-menţionaţilor domni.

> Aici Partidul socialist britanic nu are nici o importanţă... Aici este nevoie de o organizaţie profesională (industrială) revoluţionară sănătoasă şi de un partid comunist care să se conducă în acţiunile lor după principii ştiinţifice, clare şi bine. definite. Dacă tovarăşii noştri ne pot ajuta la crearea acestei organizaţii şi a acestui partid, vom primi bucuroşi ajutorul lor ; dacă nu pot, atunci — pentru dumnezeu — să nu se mai amestece, dacă nu vor să trădeze revoluţia, prin sprijinul acordat reacţionarilor care depun atîta zel pentru a obţine titlul «onorabil» (? — semnul de întrebare este al autorului) de parlamentar şi care ard de dorinţa de a demonstra că ei pot *să guverneze* tot atît de bine ca şi înşişi «stăpînii» lor, politicienii de clasă".

După părerea mea, această scrisoare către redacţie exprimă admirabil starea de spirit şi punctul de vedere al tinerilor comunişti sau al muncitorilor care activează în mase şi care abia-abia încep să se apropie de comunism. Această stare de spirit este extrem de îmbucurătoare şi de preţioasă ; trebuie să ştim s-o apreciem şi s-o sprijinim, căci fără ea victoria revoluţiei proletariatului în Anglia — ca şi în orice altă ţară — este lipsită de orice perspectivă. Pe cei care ştiu să exprime această stare de spirit a maselor, care ştiu să trezească în mase o asemenea stare de spirit (aflată adesea într-o formă dormitîndă, neconştientă, latentă) trebuie să-i ocrotim şi să le acordăm cu grijă tot ajutorul. Totodată însă trebuie să le spunem răspicat, deschis că *numai* această stare de spirit nu este suficientă pentru a conduce masele în marea luptă revoluţionară şi că cutare sau cutare greşeli pe care sînt gata să le comită sau pe care le comit oameni foarte devotaţi cauzei revoluţiei sînt greşeli care pot să dăuneze acestei cauze. Scrisoarea către redacţie a tovarăşului Gallacher conţine, fără îndoială, germenii *tuturor* greşelilor pe care le comit comuniştii „de stînga" din Germania şi pe care în 1908 şi 1918 le-au comis bolşevicii „de stînga" din Rusia.

Autorul scrisorii este pătruns de cea mai nobilă ură proletară împotriva „oamenilor politici de clasă" burghezi (ură firească, de altfel, şi uşor de înţeles nu numai pentru proletari, ci şi pentru toţi oamenii muncii, pentru toţi „oamenii mărunţi", ca să folosim o expresie germană). Această ură a unui reprezentant al maselor asuprite şi exploatate este într-adevăr „începutul oricărei înţelepciuni", baza oricărei mişcări socialiste şi comuniste şi a succeselor ei. Dar, după cum se vede, autorul nu ţine seama de faptul că politica este o ştiinţă şi o artă care nu cad din *cer,* care se dobîndesc cu trudă, şi că, dacă vrea să învingă burghezia, proletariatul trebuie să-şi formeze „oameni politici de clasă" *proprii,* proletari, care să nu fie inferiori celor burghezi.

Autorul scrisorii a înţeles foarte bine că nu parlamentul, ci numai sovietele muncitoreşti pot servi drept instrument pentru atingerea ţelurilor proletariatului. Şi, desigur, cine n-a înţeles acest lucru pînă acum este cel mai înrăit reacţionar, chiar de-ar fi omul cel mai învăţat, omul politic cu cea mai mare experienţă, socialistul cel mai sincer, marxistul cel mai erudit, cetăţeanul şi tatăl de familie cel mai cinstit.

Dar autorul scrisorii nu pune întrebarea şi nici nu se gîndeşte că e necesar să pună întrebarea : Sovietele pot fi duse la victoria asupra parlamentului fără a

introduce oameni politici „sovietici“ *înăuntrul* parlamentului ? fără a descompune parlamentarismul *dinăuntru ?* fără a pregăti dinăuntrul parlamentului succesul Sovietelor în sarcina lor de a desfiinţa parlamentul ? Or, autorul scrisorii emite ideea absolut justă că Partidul Comunist din Anglia trebuie să se conducă în acţiunile lui după principii *ştiinţifice.* Ştiinţa cere, în primul rînd, să se ţină seama de experienţa altor ţări, mai ales dacă aceste alte ţări, tot capitaliste, trec sau au trecut de curînd printr-o experienţă foarte asemănătoare ; în al doilea rînd, ea cere să se ţină seama de *toate* forţele, grupurile, partidele, clasele, masele care activează în cadrul ţării respective, şi nicidecum să se determine politica numai pe baza dorinţelor şi concepţiilor, pe baza gradului de conştiinţă şi a hotărîrii de luptă ale unui singur grup sau partid.

Că alde Henderson, Clynes, MacDonald şi Snowden sînt reacţionari incorigibili, asta e adevărat. Tot atît de adevărat este că ei vor să pună mîna pe putere (preferînd, de altfel, o coaliţie cu burghezia), că vor „să guverneze“ după străvechile reguli burgheze si că, atunci cînd vor fi la putere, se vor comporta în mod inevitabil întocmai ca şi Scheidemann şi Noske. Toate acestea sînt adevărate. Dar de aici nu rezultă nicidecum că sprijinirea lor înseamnă trădarea revoluţiei, ci rezultă că, în interesul revoluţiei, revoluţionarii clasei muncitoare trebuie să acorde acestor domni un oarecare sprijin parlamentar. Pentru a explica această idee mă voi folosi de două documente politice engleze contemporane : 1) discursul primului ministru Lloyd George din 18 martie 1920 (după „The Manchester Guardian“ [285] din 19 martie 1920) şi 2) raţionamentele expuse de comunista „de stînga“ tov. Sylvia Pankhurst în articolul menţionat mai sus.

În discursul său, Lloyd George polemizează cu Asquith (care a fost în mod special invitat la întrunire, dar a refuzat să vină) şi cu liberalii care nu vor o coaliţie cu conservatorii, ci o apropiere de Partidul laburist. (După cum am văzut, şi în scrisoarea către redacţie a tovarăşului Gallacher se vorbeşte de trecerea unor liberali în Partidul laburist independent.) Lloyd George caută să demonstreze că este necesară o coaliţie — şi o coaliţie *strînsă* — a liberalilor cu conservatorii, căci altminteri s-ar putea să învingă Partidul laburist, pe care Lloyd George „preferă să-l numească“ socialist şi care tinde spre „proprietatea colectivă“ asupra mijloacelor de producţie. „În Franţa, aceasta se numea comunism — a explicat într-o formă populară conducătorul burgheziei engleze ascultătorilor săi, membri ai partidului liberal parlamentar, care pînă acum n-au ştiut, probabil, acest lucru —, în Germania aceasta se numea socialism, în Rusia se numeşte bolşevism“. Din punct de vedere principial, a explicat Lloyd George, pentru liberali acest lucru este inacceptabil, deoarece din punct de vedere principial liberalii sînt pentru proprietatea privată. „Civilizaţia este în pericol“, a declarat oratorul, şi de aceea liberalii şi conservatorii trebuie să se unească...

> „...Sînt de acord — spunea Lloyd George — că, dacă veţi merge în districtele agricole, veţi găsi acolo vechile împărţiri de partid, care s-au păstrat aşa cum au fost. Acolo pericolul este departe. Acolo nu există pericol. Dar, atunci cînd mişcarea va cuprinde districtele agricole, şi acolo pericolul va fi tot atît de mare cum este astăzi în unele districte

industriale. Patru cincimi din ţara noastră se ocupă cu industria şi cu comerţul ; cel mult o cincime se ocupă cu agricultura. Aceasta este una dintre împrejurările pe care le am în permanenţă în vedere atunci cînd reflectez asupra pericolelor pe care ni le rezervă viitorul. În Franţa, populaţia este agricolă, şi acolo vedem o bază solidă pentru concepţii bine definite, care nu se schimbă prea repede şl, care nu poate fi uşor tulburată de o mişcare revoluţionară. În ţara noastră, lucrurile stau altfel. Ţara noastră poate fi răsturnată mai uşor decît oricare altă ţară din lume şi, dacă va începe să se clatine, crahul, ca urmare a cauzelor arătate, va fi la noi mai puternic decît în alte ţări".

De aici cititorul îşi poate da seama că Lloyd George nu este numai un om foarte inteligent, dar şi unul care a învăţat multe de la marxişti. N-ar fi rău să învăţăm şi noi unele lucruri de la Lloyd George.

E interesant să relevăm şi următorul episod din discuţia care a avut loc după discursul rostit de Loyd George :

„D-l Wallace: Aş vrea să întreb ce crede primul ministru despre rezultatele politicii duse de el în districtele industriale faţă de muncitorii industriali, printre care se numără în prezent mulţi liberali şi de la care primim un sprijin atît de important. Nu este oare posibil ca rezultatul acestei politici să fie o creştere uriaşă a forţelor Partidului laburist datorită muncitorilor care astăzi sînt sprijinitorii noştri sinceri ?

Primul ministru: Eu sînt cu totul de altă părere. Fără îndoială, faptul că liberalii luptă între ei face ca, din desperare, un număr foarte însemnat de liberali să se îndrepte spre Partidul laburist, unde există deja un număr mare de liberali foarte capabili care acum se îndeletnicesc cu discreditarea guvernului. Rezultatul este, fără îndoială, că opinia publică devine mult mai favorabilă Partidului laburist. Opinia publică nu înclină spre liberalii care sînt în afara Partidului laburist, ci spre Partidul laburist ; acest lucru reiese din alegerile parţiale".

În treacăt fie spus, acest raţionament arată îndeosebi că şi cei mai inteligenţi oameni ai burgheziei s-au încurcat şi nu pot să nu comită prostii ireparabile. Tocmai aceasta va duce burghezia la pieire. Pe cînd oamenii noştri, chiar dacă fac prostii (e drept, cu condiţia ca aceste prostii să nu fie prea mari şi să fie îndreptate la timp), totuşi, în cele din urmă, vor ieşi învingători.

Al doilea document politic îl constituie raţionamentele comunistei „de stînga" tov. Sylvia Pankhurst :

„...Tov. Inkpin (secretarul Partidului socialist britanic) numeşte Partidul laburist «principala organizaţie a mişcării clasei muncitoare». La conferinţa Internaţionalei a III-a, un alt tovarăş din Partidul socialist britanic a exprimat şi mai sugestiv punctul de vedere al Partidului

socialist britanic. Ei a spus : «Noi considerăm Partidul laburist ca fiind clasa muncitoare organizată».

Noi nu împărtăşim această părere despre Partidul laburist. Partidul laburist este foarte mare din punct de vedere numeric, deşi membrii săi sînt în bună parte inactivi şi apatici ; ei sînt muncitori şi muncitoare care au intrat în trade-unionuri pentru că tovarăşii lor de atelier sînt trade-unionişti şi pentru că vor să primească ajutoare.

Dar recunoaştem că marele număr al membrilor Partidului laburist se datoreşte şi faptului că el este produsul acelei şcoli de gîndire ale cărei limite nu au fost încă depăşite de majoritatea clasei muncitoare britanice, deşi în mintea poporului se pregătesc mari schimbări, care în curînd vor duce la schimbarea acestei situaţii..."

„...Ca şi organizaţiile social-politice din alte ţări, Partidul laburist britanic, în virtutea dezvoltării fireşti a societăţii, va ajunge în mod inevitabil la putere. Sarcina comuniştilor este de a făuri forţele care-i vor răsturna pe social-patrioţi, şi nu trebuie nici să tărăgănăm această acţiune în ţara noastră, nici să şovăim.

Nu trebuie să ne irosim energia sporind forţa Partidului laburist ; ascensiunea lui spre putere este inevitabilă. Trebuie să ne concentrăm forţele în direcţia creării unei mişcări comuniste care să-l învingă. Partidul laburist va forma în curînd guvernul ; opoziţia revoluţionară trebuie să fie gata să pornească atacul împotriva lui..."

Aşadar, burghezia liberală renunţă la sistemul celor „două partide" (de exploatatori) — sistem consacrat din punct de vedere istoric printr-o experienţă seculară şi extrem de avantajos pentru exploatatori —, considerînd necesară unirea forţelor lor în vederea luptei împotriva Partidului laburist. O parte dintre liberali, asemenea şobolanilor de pe o corabie care se scufundă, se refugiază în Partidul laburist. Comuniştii de stînga consideră inevitabilă trecerea puterii în mîinile Partidului laburist şi recunosc că în prezent majoritatea muncitorilor este de partea lui. De aici ei trag o concluzie ciudată, pe care tov. Sylvia Pankhurst o formulează astfel :

„Partidul comunist nu trebuie să încheie compromisuri... El trebuie să păstreze pură doctrina sa şi să-şi menţină nepătată independenţa faţă de reformism ; misiunea lui este să meargă înainte, fără a se opri şi fără a se abate din cale, să meargă pe un drum drept spre revoluţia comunistă".

Dimpotrivă, din faptul că majoritatea muncitorilor din Anglia îi mai urmează pe Kerenskii sau pe Scheidemannii englezi, că ei n-au încercat încă experienţa guvernării de către aceşti oameni, experienţă de care au avut nevoie muncitorii din Rusia şi din Germania pentru a trece în masă la comunism, rezultă în mod neîndoios că comuniştii englezi *trebuie* să participe la activitatea parlamentară, că *dinăuntrul* parlamentului ei trebuie să ajute masa muncitorească să vadă

rezultatele practice ale unui guvern al lui Henderson şi Snowden, că ei trebuie să-i ajute pe Hendersoni şi Snowdeni să învingă coaliţia lui Lloyd George şi Churchill. A proceda altfel înseamnă a pune piedici cauzei revoluţiei, căci, fără o schimbare în concepţiile majorităţii clasei muncitoare, revoluţia nu este cu putinţă. Iar această schimbare se produce datorită experienţei politice a maselor, şi niciodată nu se produce numai ca urmare a propagandei. „Să mergem înainte, fără compromisuri, fără a ne abate din cale“, — dacă acest lucru îl spune minoritatea, vădit neputincioasă, a muncitorilor, care ştie (sau în orice caz trebuie să ştie) că, în cazul victoriei lui Henderson şi Snowden asupra lui Lloyd George şi Churchill, majoritatea va fi repede deziluzionată de conducătorii ei şi va începe să sprijine comunismul (sau în orice caz va lua o atitudine de neutralitate şi, în majoritatea cazurilor, de neutralitate binevoitoare faţă de comunişti), această lozincă e categoric greşită. E ca şi cum 10 000 de soldaţi s-ar arunca în luptă împotriva a 50 000 de soldaţi inamici, cînd ar trebui „să se oprească“, „să se abată din cale“, să încheie chiar „un compromis“, pentru ca astfel să obţină un răgaz pînă la sosirea celor 100 000 de soldaţi care urmează să vină ca întăriri şi care nu pot intra imediat în acţiune. Aceasta este o naivitate intelectualistă, şi nu o tactică serioasă a clasei revoluţionare.

Legea fundamentală a revoluţiei, confirmată de toate revoluţiile, şi îndeosebi de cele trei revoluţii ruse din secolul al XX-lea, constă în următoarele : pentru revoluţie nu este suficient ca masele exploatate şi asuprite să devină conştiente că nu mai pot trăi aşa cum au trăit şi să ceară schimbări ; pentru revoluţie este necesar ca exploatatorii să nu mai poată trăi şi guverna aşa cum au trăit şi au guvernat. Numai atunci cînd *„cei de jos“ nu vor* să mai fie aşa cum a fost înainte, iar „vîrfurile“ *nu pot să mai guverneze ca înainte,* numai atunci revoluţia poate învinge. Acest adevăr se exprimă şi prin cuvintele : revoluţia este imposibilă fără o criză generală (care să atingă şi pe exploataţi şi pe exploatatori). Deci, pentru revoluţie trebuie, în primul rînd, să obţinem ca majoritatea muncitorilor (sau în orice caz majoritatea muncitorilor conştienţi, care gîndesc şi sînt activi din punct de vedere politic) să înţeleagă pe deplin necesitatea revoluţiei, să fie gata să-şi dea viaţa pentru ea ; în al doilea rînd, trebuie ca clasele stăpînitoare să treacă printr-o criză guvernamentală, care să antreneze la viaţa politică pînă şi masele cele mai înapoiate (caracteristicii oricărei revoluţii adevărate este creşterea rapidă, înzecită sau chiar însutită a numărului elementelor apte pentru lupta politică din rîndurile masei muncitoare şi asuprite, pînă atunci apatică), care să slăbească guvernul şi să dea posibilitate revoluţionarilor să-l răstoarne într-un timp scurt.

În Anglia, după cum se vede, printre altele, chiar din discursul lui Lloyd George, se maturizează în mod vădit ambele condiţii ale unei revoluţii proletare victorioase. Iar greşelile comuniştilor de stînga sînt foarte primejdioase acum tocmai pentru că la unii revoluţionari se observă o atitudine nu îndeajuns de gîndită, îndeajuns de atentă, îndeajuns de conştientă, îndeajuns de chibzuită faţă de fiecare din aceste condiţii. Dacă nu sîntem un grup revoluţionar, ci partidul *clasei* revoluţionare, dacă vrem să antrenăm după noi *masele* (or, fără aceasta riscăm să rămînem nişte simpli palavragii), trebuie, în primul rînd, să-l ajutăm pe Henderson sau pe Snowden să-i bată pe Lloyd George şi pe Churchill

(mai exact : să-i silim pe primii să-i bată pe cei din urmă, căci primii *se tem de propria lor victorie !) ;* în al doilea rînd, să ajutăm majoritatea clasei muncitoare să se convingă din proprie experienţă că noi avem dreptate, cu alte cuvinte că Hendersonii şi Snowdenii nu sînt buni de nimic, că sînt nişte mic-burghezi şi nişte trădători, că falimentul lor este inevitabil ; în al treilea rînd, să grăbim sosirea momentului cînd, pe *baza* faptului că majoritatea muncitorilor va fi deziluzionată de Hendersoni, va putea fi răsturnat dintr-o dată, cu serioase şanse de succes, guvernul Hendersonilor, care va da şi mai dezorientat din colţ în colţ, de vreme ce chiar şi foarte inteligentul şi solidul Lloyd George, care nu este un mic-burghez, ci un mare burghez, se vădeşte cu totul dezorientat şi contribuie tot mai mult la slăbirea lui însuşi (slăbind şi întreaga burghezie), ieri prin „fricţiunile“ sale cu Churchill, astăzi prin „fricţiunile“ sale cu Asquith.

Voi vorbi mai concret. Comuniştii englezi trebuie, după părerea mea, să unească cele patru partide şi grupuri ale lor (toate foarte slabe, iar unele chiar slabe de tot) într-un singur partid comunist pe baza principiilor Internaţionalei a III-a şi a participării *obligatorii* la parlament. Partidul comunist propune Hendersonilor şi Snowdenilor un „compromis“, un acord electoral : să mergem împreună împotriva coaliţiei lui Lloyd George cu conservatorii, să împărţim mandatele parlamentare proporţional cu numărul voturilor date de muncitori Partidului laburist şi comuniştilor (nu în alegeri, ci printr-un vot special) şi să ne păstrăm *deplina libertate* de agitaţie, propagandă şi activitate politică. Fără această ultimă condiţie, desigur, nu se poate consimţi la încheierea blocului, căci ar însemna o trădare : comuniştii englezi trebuie să susţină şi să impună deplina libertate de demascare a Hendersonilor şi Snowdenilor, în mod tot atît de absolut cum au susţinut-o *(timp de 15 ani,* 1903—1917) şi au impus-o bolşevicii ruşi în privinţa Hendersonilor şi Snowdenilor ruşi, adică a menşevicilor.

Dacă Hendersonii şi Snowdenii vor accepta un bloc în aceste condiţii, noi vom fi în cîştig, deoarece pentru noi n-are nici o importanţă numărul locurilor în parlament, noi nu alergăm după asta ; asupra acestui punct noi vom face concesii (pe cînd Hendersonii, şi în special noii lor prieteni — sau noii lor stăpîni —, liberalii care au trecut în Partidul laburist independent, aleargă în primul rînd după asta). Vom fi în cîştig pentru că vom duce agitaţia *noastră* în *mase* într-un moment cînd ele vor fi fost „aţîţate“ *chiar* de Lloyd George, şi vom ajuta nu numai Partidul laburist să formeze mai repede un guvern al său, ci vom ajuta şi masele să înţeleagă întreaga noastră propagandă comunistă, pe care, fără nici un fel de ciuntiri, fără nici un fel de reticenţe, o vom duce împotriva Hendersonilor.

Dacă Hendersonii şi Snowdenii vor refuza să încheie un bloc cu noi în aceste condiţii, vom fi şi mai mult în cîştig. Căci am arăta de la bun început *maselor* (notaţi că chiar şi în rîndurile Partidului laburist independent, pur menşevic, cu desăvîrşire oportunist, *masa* este pentru Soviete) că Hendersonii pun prietenia *lor* cu capitaliştii mai presus de unirea tuturor muncitorilor. De la bun început am cîştiga în faţa *masei,* care, mai ales după explicaţiile strălucite, extrem de juste, extrem de folositoare (pentru comunism) ale lui Lloyd George, va simpatiza cu unirea tuturor muncitorilor împotriva coaliţiei lui Lloyd George cu conservatorii. Am cîştiga de la

bun început deoarece am demonstra maselor că Hendersonilor şi Snowdenilor le e teamă să-l învingă pe Lloyd George, le e teamă să ia singuri puterea, caută să obţină *pe ascuns* sprijinul lui Lloyd George, care întinde *făţiş* mîna conservatorilor împotriva Partidului laburist. Trebuie să relevăm că la noi, în Rusia, după revoluţia din 27 februarie 1917 (st. v.), tocmai unei împrejurări analoge şi-a datorat succesele propaganda bolşevicilor împotriva menşevicilor şi socialiştilor-revoluţionari (adică împotriva Hendersonilor şi Snowdenilor ruşi). Noi spunem menşevicilor şi socialiştilor-revoluţionari : luaţi întreaga putere fără burghezie, căci voi aveţi majoritatea în Soviete (la primul Congres al Sovietelor din Rusia, în iunie 1917, bolşevicii n-au avut decît 13% din voturi). Dar Hendersonii şi Snowdenii ruşi se temeau să ia puterea fără burghezie, şi, atunci cînd burghezia a început să tărăgăneze alegerile pentru Adunarea constituantă, deoarece ştia foarte bine că menşevicii şi socialiştii-revoluţionari vor avea aici majoritatea * (aceste două partide formau un bloc strîns unit, reprezentînd de fapt *aceeaşi* democraţie mic-burgheză), socialiştii-revoluţionari şi menşevicii n-au fost în stare să lupte energic şi pînă la capăt împotriva acestor tărăgăneli.

În cazul cînd Hendersonii şi Snowdenii ar refuza să facă bloc cu comuniştii, comuniştii ar avea de cîştigat în privinţa cuceririi simpatiei maselor şi discreditării Hendersonilor şi Snowdenilor ; şi, dacă acest lucru ar trebui să ne coste cîteva locuri în parlament, pentru noi n-ar avea nici o importanţă. Noi am depune candidaturi numai într-un număr infim de districte absolut sigure, adică acolo unde candidaturile depuse de noi n-ar duce la alegerea unui liberal împotriva unui laburist. Am desfăşura propaganda noastră electorală răspîndind manifeste în favoarea comunismului şi recomandînd, în *toate* districtele unde nu am avea un candidat al nostru, *să fie votat laburistul împotriva burghezului.* Tovarăşii Sylvia Pankhurst şi Gallacher greşesc dacă consideră că aceasta înseamnă o trădare a comunismului sau o renunţare la lupta împotriva social-trădătorilor. Dimpotrivă, cauza revoluţiei comuniste ar cîştiga, fără îndoială, de pe urma acestui fapt.

În prezent, comuniştilor englezi le este foarte adesea greu chiar să se apropie de mase, chiar să se facă ascultaţi de ele. Dar, dacă mă prezint ca comunist şi recomand să se voteze pentru Henderson, contra lui Lloyd George, fără îndoială că voi fi ascultat. Şi voi putea explica într-o formă populară nu numai de ce Sovietele sînt mai bune decît parlamentul şi dictatura proletariatului mai bună decît dictatura lui Churchill (camuflată sub firma „democraţiei“ burgheze), dar şi că aş vrea să-l sprijin pe Henderson, dîndu-i votul meu, aşa cum îl sprijină funia pe spînzurat ; — că apropierea Hendersonilor de guvernul din propria lor ţară va dovedi că am dreptate, va atrage masele de partea mea, va grăbi moartea politică a Hendersonilor şi a Snowdenilor, aşa cum s-a întîmplat cu tovarăşii lor de idei în Rusia şi în Germania.

Şi, dacă mi se va obiecta că aceasta este o tactică prea „subtilă“ sau prea complicată, că masele n-o vor înţelege, că ea va duce la risipirea, la fărîmiţarea forţelor noastre, că ne va împiedica să ne concentrăm forţele în direcţia revoluţiei sovietice etc., voi răspunde acestor critici „de stînga“ : — nu atribuiţi maselor propriul vostru doctrinarism ! Desigur că în Rusia gradul de cultură al maselor nu este mai ridicat, ci mai scăzut decît al celor din Anglia. Şi, totuşi, masele i-au înţeles

pe bolşevici ; şi faptul că *în ajunul* revoluţiei sovietice, în septembrie 1917, bolşevicii au întocmit liste proprii de candidaţi pentru parlamentul burghez (Adunarea constituantă), iar *a doua zi după* revoluţia sovietică, în noiembrie 1917, au participat la alegerile pentru aceeaşi Adunare constituantă, pe care au dizolvat-o la 5 ianuarie 1918, n-a constituit o piedică pentru bolşevici, ci le-a fost de ajutor.

Nu mă pot opri aici asupra celei de-a doua divergenţe dintre comuniştii englezi : dacă trebuie sau nu să adere la Partidul laburist. Dispun de prea puţine materiale în legătură cu această problemă — foarte complicată datorită caracterului extrem de original al „Partidului laburist“ britanic, care, prin însăşi structura sa, diferă prea mult de partidele politice obişnuite de pe continentul european. Un lucru este cert : în primul rînd, că şi în această problemă în mod inevitabil va greşi acela care se va apuca să deducă tactica proletariatului revoluţionar din principii de felul acesta : „partidul comunist trebuie să păstreze pură doctrina sa şi să-şi menţină nepătată independenţa faţă de reformism ; menirea lui este să meargă înainte, fără a se opri şi fără a se abate din cale, să meargă pe un drum drept spre revoluţia comunistă“. Căci aceste principii nu fac decît să repete greşeala comunarzilor blanquişti francezi, care în 1874 au proclamat „negarea“ oricăror compromisuri şi a oricăror etape intermediare. În al doilea rînd, este cert că şi în această privinţă, ca întotdeauna, sarcina constă în a şti să aplici principiile generale şi fundamentale ale comunismului la relaţiile *specifice* dintre clase şi partide, la ceea ce este *specific* în dezvoltarea obiectivă spre comunism, la particularităţile fiecărei ţări în parte, pe care trebuie să ştii să le studiezi, să le descoperi, să le intuieşti.

Dar despre acest lucru este cazul să vorbim nu numai în legătură cu comunismul englez, ci şi în legătură cu concluziile generale privitoare la dezvoltarea comunismului în toate ţările capitaliste. De această temă ne vom ocupa acum.

---

* Se pare că acest partid este împotriva afilierii la „Partidul laburist“, dar nu întreg partidul este împotriva participării la parlament.

* În alegerile pentru Adunarea constituantă din Rusia care au avut loc în noiembrie 1917 — potrivit datelor cu privire la peste 36 000 000 de alegători —, 25% din voturi au revenit bolşevicilor, 13% diferitelor partide ale moşierilor şi ale burgheziei, 62% democraţiei mic-burgheze, adică socialiştilor-revoluţionari şi menşevicilor, precum şi micilor grupări înrudite cu aceste partide.

---

282 *Partidul socialist britanic* (British Socialist Party — B.S.P.) a luat fiinţă în 1911 la Manchester, în urma fuzionării Partidului social-democrat cu alte grupuri socialiste.

Partidul socialist britanic a salutat Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie. Membrii săi au jucat un rol important în mişcarea oamenilor muncii din Anglia pentru apărarea Rusiei Sovietice împotriva intervenţiei străine. În 1919, majoritatea organizaţiilor locale ale partidului (98 contra 4) s-au pronunţat pentru afilierea la Internaţionala Comunistă. Împreună cu Grupul comunist al unităţii, Partidul socialist britanic a avut rolul principal în constituirea Partidului Comunist al Marii Britanii. La primul Congres de unificare, care a avut loc în 1920, majoritatea covîrşitoare a organizaţiilor locale al P.S.B. au intrat în partidul comunist. — *616. [Nota red.]*

283 *Partidul muncitoresc socialist*(Socialist Labour Party) — organizaţie marxistă revoluţionară, întemeiată în 1903 în Scoţia de către un grup de social-democraţi de stînga desprins din Federaţia social-democrată şi format în special din scoţieni.

Asociaţia socialistă din Wales-ul de sud (South Wales Socialist Society) — grupare puţin numeroasă, formată în special din mineri revoluţionari din Wales. A luat naştere din mişcarea pentru reforme a minerilor, care s-a intensificat considerabil încă în ajunul primului război mondial.

Federaţia socialistă muncitorească(Workers' Socialist Federation) — organizaţie cu un mic număr de membri, care a luat fiinţă în mai 1918 din Societatea pentru apărarea drepturilor electorale ale femeilor, fiind formată în special din femei.

La crearea Partidului Comunist al Marii Britanii (al cărui Congres de constituire a avut loc în zilele de 31 iulie şi 1 august 1920), aceste organizaţii n-au intrat în partid. În ianuarie 1921, Asociaţia socialistă din Wales-ul de sud şi Federaţia socialistă muncitorească, care adoptaseră denumirea de „Partid Comunist (Secţia britanică a Internaţionalei a III-a)“, au fuzionat cu Partidul Comunist al Marii Britanii. Conducerea Partidului muncitoresc socialist a refuzat să fuzioneze cu Partidul Comunist al Marii Britanii. — *616. [Nota red.]*

284 *„Workers' Dreadnought“* — a apărut la Londra în perioada martie 1914 — iunie 1924. — *616. [Nota red.]*

285 *„Manchester Guardian“* — ziar burghezo-liberal, unul dintre cele mai răspîndite si mai influente ziare burgheze din Anglia. — *620. [Nota red.]*

X

Cîteva concluzii

Revoluţia burgheză din 1905 din Rusia a marcat o cotitură extrem de originală în istoria universală : într-una din cele mai înapoiate ţări capitaliste s-a ajuns pentru prima oară în lume la o mişcare grevistă de o amploare şi de o forţă nemaiîntîlnite. *Numai în prima lună* a anului 1905, numărul greviştilor a depăşit de zece ori media *anuală* a numărului de grevişti din deceniul precedent (1895—1904), iar din ianuarie pînă în octombrie 1905 grevele au crescut neîncetat şi în proporţii uriaşe. Sub influenţa unei serii de condiţii istorice cu totul specifice, înapoiata Rusie a fost prima care a dat lumii nu numai exemplul creşterii în salturi,

în timpul revoluţiei, a activităţii maselor asuprite (acest lucru s-a întîmplat în toate revoluţiile mari), ci şi exemplul unui proletariat a cărui însemnătate era infinit mai mare decît procentul lui numeric în cadrul populaţiei, exemplul îmbinării grevei economice cu greva politică, cu transformarea acesteia din urmă în insurecţie armată, al apariţiei unei noi forme de luptă de masă şi de organizaţie de masă a claselor asuprite de capitalism — Sovietele.

Revoluţiile din februarie şi din octombrie 1917 au dus la o dezvoltare multilaterală pe scară naţională a Sovietelor, iar apoi ia victoria lor în revoluţia proletară, socialistă. Şi după mai puţin de doi ani a ieşit la iveală caracterul internaţional al Sovietelor, extinderea acestei forme de luptă şi de organizare asupra mişcării muncitoreşti mondiale, menirea istorică a Sovietelor de a fi groparul, moştenitorul, urmaşul parlamentarismului burghez, al democraţiei burgheze în general.

Mai mult. Istoria mişcării muncitoreşti arată acum că în toate ţările această mişcare va trebui să treacă (şi a şi început să treacă) prin lupta comunismului, care se naşte, se întăreşte şi merge spre victorie, în primul rînd şi mai ales împotriva „menşevismului“ *propriu* (din fiecare ţară), adică împotriva oportunismului şi a social-şovinismului ; în al doilea rînd — ca să spunem aşa, cu titlu de completare — împotriva comunismului „de stînga“. Prima luptă s-a desfăşurat în toate ţările, fără nici o excepţie, pare-se, sub forma luptei dintre Internaţionala a II-a (care în prezent este efectiv nimicită) şi Internaţionala a III-a. A doua luptă se observă şi în Germania, şi în Anglia, şi în Italia, şi în America (unde cel puţin o *parte* dintre „Muncitorii industriali ai lumii“ şi dintre curentele anarho-sindicaliste apără greşelile comunismului de stînga, recunoscînd în acelaşi timp în mod general aproape, fără rezerve aproape, sistemul sovietic), şi în Franţa (atitudinea pe care o au faţă de partidul politic şi faţă de parlamentarism o parte dintre foştii sindicalişti, care de asemenea recunosc în acelaşi timp şi sistemul sovietic), adică se observă, fără îndoială, pe scară nu numai internaţională, ci şi mondială.

Dar, deşi mişcarea muncitorească trece pretutindeni, în fond, prin aceeaşi şcoală pregătitoare spre a ajunge la victoria asupra burgheziei, în fiecare ţară ea urmează o cale *proprie* de dezvoltare. Totodată, ţările capitaliste mari, înaintate merg pe acest drum într-un ritm *mult mai rapid,* decît bolşevismul, căruia istoria i-a acordat un termen de cincisprezece ani pentru a se pregăti, ca un curent politic organizat, pentru victorie. Internaţionala a III-a, într-un timp atît de scurt, în numai un an, a şi repurtat o victorie hotărîtoare, zdrobind Internaţionala a II-a galbenă, social-şovinistă, care cu numai cîteva luni în urmă era incomparabil mai puternică decît Internaţionala a III-a, părea trainică şi puternică şi se bucura de sprijinul total, direct şi. indirect, material (portofolii ministeriale, paşapoarte, presă) şi ideologic, al burgheziei mondiale.

În prezent, important este ca comuniştii din fiecare ţară să ţină seama, în mod absolut conştient, atît de sarcinile principiale de bază ale luptei împotriva oportunismului şi doctrinarismului „de stînga“, cît şi de *formele particulare concrete* pe care această luptă le îmbracă şi trebuie în mod inevitabil să le îmbrace în fiecare ţară, potrivit trăsăturilor specifice ale economiei, politicii şi culturii ei, ale

componenţei ei naţionale (Irlanda etc.), ale coloniilor ei, ale grupurilor ei religioase etc. etc. Pretutindeni se face simţită, se extinde şi ia amploare nemulţumirea stîrnită atît de oportunismul Internaţionalei a II-a, cît şi de nepriceperea sau de incapacitatea ei de a crea un centru cu adevărat centralizat, cu adevărat conducător, capabil să îndrume tactica internaţională a proletariatului revoluţionar în lupta lui pentru o republică sovietică mondială. Trebuie să ne fie limpede că un asemenea centru conducător nu poate fi în nici un caz construit după un şablon, pe baza uniformizării, a identificării mecanice a regulilor tactice de luptă. Atîta timp cît există între popoare şi ţări deosebiri naţionale şi statale — şi aceste deosebiri vor dăinui încă foarte multă vreme, chiar şi după înfăptuirea dictaturii proletariatului pe scară mondială — unitatea tacticii internaţionale a mişcării muncitoreşti comuniste din toate ţările nu cere înlăturarea diversităţii, suprimarea deosebirilor naţionale (ceea ce ar fi un vis absurd în momentul de faţă), ci cere o aplicare a principiilor *fundamentale* ale comunismului (Puterea sovietică şi dictatura proletariatului), care *să modifice just* aceste principii *în amănunte,* să le adapteze just şi să le aplice la deosebirile naţionale şi naţional-statale. A cerceta, a studia, a descoperi, a intui, a sesiza particularităţile naţionale, specificul naţional al metodelor *concrete* care trebuie folosite în fiecare ţară pentru rezolvarea sarcinii internaţionale *unice* în vederea obţinerii victoriei asupra oportunismului şi doctrinarismului de stînga din rîndurile mişcării muncitoreşti, în vederea răsturnării burgheziei şi instaurării republicii sovietice şi a dictaturii proletare — aceasta este principala sarcină a momentului istoric prin care trec toate ţările înaintate (şi nu numai cele înaintate). Principalul — nu totul, desigur, departe de aceasta, dar principalul în ceea ce priveşte atragerea avangărzii clasei muncitoare, trecerea acesteia de partea Puterii sovietice împotriva parlamentarismului, de partea dictaturii proletariatului împotriva democraţiei burgheze — a şi fost făcut. Acum toate forţele şi toată atenţia trebuie concentrate asupra pasului *următor,* care pare a fi — şi dintr-un anumit punct de vedere într-adevăr este — mai puţin important, dar care în schimb, sub raport practic, este mai aproape de rezolvarea practică a problemei, şi anume : găsirea formelor de *trecere* spre revoluţia proletară sau de *apropiere* de aceasta.

Avangarda proletariatului este cîştigată din punct de vedere ideologic. Aceasta este principalul. Fără asta nu se poate face nici primul pas spre victorie. Dar de aici şi pînă la victorie mai e o cale destul de lungă. Nu se poate învinge numai cu avangarda. Ar fi nu numai o prostie, dar şi o crimă, să arunci avangarda singură într-o luptă hotărîtoare atîta timp cît întreaga clasă, atîta timp cît masele largi nu s-au situat încă pe o poziţie de sprijinire directă sau cel puţin pe o poziţie de neutralitate binevoitoare faţă de avangardă şi de completă incapacitate de a sprijini pe duşmanul ei. Iar pentru ca într-adevăr întreaga clasă, pentru ca într-adevăr masele largi ale celor ce muncesc şi sînt asupriţi de capital să ajungă să adopte o asemenea poziţie, numai propaganda, numai agitaţia nu sînt suficiente. Pentru aceasta este necesar ca masele să dobîndească o experienţă politică a lor proprie. Aceasta e legea fundamentală a tuturor revoluţiilor mari, lege confirmată acum cu toată tăria şi în mod absolut convingător nu numai în Rusia, ci şi în Germania. Nu numai masele inculte şi adesea analfabete din Rusia, dar şi masele din Germania, care au un înalt

nivel cultural, la care ştiinţa de carte este un fenomen general, au trebuit să simtă pe propria lor piele întreaga neputinţă, întreaga lipsă de caracter, întreaga incapacitate, întreaga servilitate faţă de burghezie şi întreaga mîrşăvie a conducerii de către cavalerii Internaţionalei a II-a, au trebuit să-şi dea seama de întreaga inevitabilitate a dictaturii reacţionarilor extremişti (Kornilov în Rusia [286], Kapp & Co. în Germania [287]), ca unică alternativă posibilă a dictaturii proletariatului, pentru a coti hotărît spre comunism.

Sarcina imediată care stă în faţa avangărzii conștiente a mișcării muncitorești internaționale, adică a partidelor, a grupurilor şi a curentelor comuniste, este de a şti *să aducă* masele largi (în prezent, în majoritatea cazurilor încă adormite, apatice, pătrunse de spiritul de rutină, inerte, care n-au fost încă trezite) la această poziţie nouă a lor, sau, mai bine zis, de a şti să-şi conducă *nu numai* partidul, dar şi aceste mase în cursul apropierii, al trecerii lor la această poziţie nouă. Dacă prima sarcină istorică (de a atrage avangarda conştientă a proletariatului de partea Puterii sovietice şi a dictaturii clasei muncitoare) nu putea fi îndeplinită fără o victorie deplină, sub raport ideologic şi politic, asupra oportunismului şi social-şovinismului, a doua sarcină, care astăzi devine imediată şi care constă în a şti să aduci *masele* pe poziţia cea nouă, în stare să asigure victoria avangărzii în revoluţie, această sarcină imediată nu poate fi îndeplinită fără a lichida doctrinarismul de stînga, fără a înlătura cu desăvîrşire greşelile lui, fără a te debarasa de aceste greşeli.

Atîta timp cît a fost vorba (şi atîta timp cît este încă vorba) de a atrage de partea comunismului avangarda proletariatului, propaganda se află pe primul plan ; chiar şi cercurile la care se observă toate slăbiciunile spiritului de cerc sînt folositoare şi dau rezultate rodnice în acest caz. Dar, cînd este vorba de acţiunea practică a maselor, de repartizarea — dacă ne este permis să ne exprimăm astfel — a unor armate de milioane de oameni, de repartizarea ***tuturor*** forţelor de clasă ale societăţii date *pentru bătălia finală şi hotărîtoare,* numai prin metode de propagandă, numai prin repetarea adevărurilor comunismului „pur“ nu se poate face nimic. În acest caz trebuie numărat nu cu miile, cum face în fond propagandistul, membru al unui grup mic, care n-a condus încă masele, ci cu milioanele şi zecile de milioane. În acest caz trebuie să ne întrebăm nu numai dacă am convins avangarda clasei revoluţionare, ci şi dacă forţele active din punct de vedere istoric ale *tuturor* claselor, absolut ale tuturor claselor societăţii date, fără excepţie, sînt repartizate în aşa fel încît condiţiile pentru bătălia hotărîtoare să fie pe deplin coapte — în aşa fel încît (1) toate forţele de clasă care ne sînt duşmane să se fi încurcat îndeajuns, să se fi încăierat îndeajuns între ele, să fi slăbit îndeajuns printr-o luptă care le depăşeşte puterile ; încît (2) toate elementele intermediare, instabile, nestatornice, şovăielnice — adică mica burghezie, democraţia mic-burgheză, spre deosebire de burghezie — să se fi demascat îndeajuns în faţa poporului, să se fi compromis îndeajuns prin falimentul lor practic ; încît (3) în rîndurile proletariatului să fi început să apară şi să crească viguros o stare de spirit de masă în favoarea sprijinirii acţiunilor revoluţionare celor mai hotarîte, şi de un curaj neprecupeţit împotriva burgheziei. Şi atunci revoluţia este coaptă, atunci — dacă am ţinut bine seama de toate condiţiile arătate, schiţate pe scurt mai sus, şi am ales just momentul — victoria noastră este asigurată.

Divergenţele dintre alde Churchill şi alde Lloyd George — oameni politici de acest tip există, cu neînsemnate deosebiri naţionale, în *toate* ţările —, pe de o parte, apoi dintre alde Henderson şi alde Loyd George, pe de altă parte, sînt cu totul lipsite de importanţă şi mărunte din punctul de vedere al comunismului pur, adică abstract, adică necopt încă pentru acţiunea politică practică, de masă. Dar, din punctul de vedere al acţiunii practice a maselor, aceste deosebiri sînt extrem de importante. Pentru comunistul care doreşte să fie nu numai un propagandist de idei conştient, convins, ci şi un conducător practic al *maselor* în revoluţie lucrul cel mai de seamă, întreaga sarcină este de a ţine seama de aceste deosebiri, de a determina momentul în care conflictele inevitabile dintre aceşti „prieteni", conflicte care slăbesc şi epuizează pe *toţi „prietenii", luaţi la un loc,* sînt pe deplin coapte. Trebuie să se îmbine devotamentul cel mai riguros faţă de ideile comunismului cu priceperea de a accepta, în măsura în care sînt necesare, toate compromisurile practice, toate manevrările, concilierea, zigzagurile, retragerile etc., pentru a grăbi realizarea şi uzarea puterii politice a Hendersonilor (a eroilor Internaţionalei a II-a, dacă e să nu spunem pe nume unei persoane sau alteia, a reprezentanţilor democraţiei mic-burgheze care îşi spun socialişti) ; pentru a grăbi în practică falimentul lor inevitabil, care educă masele tocmai în spiritul nostru, tocmai în sensul comunismului ; pentru a grăbi inevitabilele fricţiuni, certuri, conflicte şi dezbinarea între alde Henderson — Lloyd George — Churchill (între menşevici şi socialiştii-revoluţionari — cadeţi — monarhişti ; între Scheidemanni — burghezie — kappişti etc.) ; şi a alege just momentul de maximă dezbinare între toţi aceşti „piloni ai sacrei proprietăţi private", pentru a-i zdrobi pe toţi printr-o ofensivă hotărîtă a proletariatului şi a cuceri puterea politică.

Istoria în general, şi istoria revoluţiilor în special, este întotdeauna mai bogată în conţinut, mai variată, mai multilaterală, mai vie, „mai vicleană" decît îşi închipuie cele mai bune partide, cele mai conştiente avangărzi ale claselor celor mai înaintate. Şi este foarte de înţeles, deoarece cea mai bună avangardă exprimă conştiinţa, voinţa, pasiunea şi fantezia a zeci de mii de oameni, pe cînd revoluţia este realizată — în momente de deosebit avînt şi deosebită încordare a întregii capacităţi omeneşti — de conştiinţa, de voinţa, de pasiunea şi de fantezia a zeci de milioane de oameni aţîţaţi de cea mai aprigă luptă de clasă. De aici rezultă două concluzii practice foarte importante : prima — pentru a înfăptui sarcina sa, clasa revoluţionară trebuie să ştie să stăpînească *toate* formele sau laturile activităţii sociale, fără cea mai mică excepţie (ducînd pînă la capăt după cucerirea puterii politice, cîteodată cu preţul unui mare risc şi al unui imens pericol, ceea ce n-a dus pînă la capăt înainte de această cucerire) ; a doua — clasa revoluţionară trebuie să fie pregătită pentru înlocuirea cît mai rapidă şi mai neaşteptată a unei forme prin alta.

Oricine va fi de acord că este neraţională şi chiar criminală comportarea unei armate care nu se pregăteşte să mînuiască toate genurile de arme, toate mijloacele şi toate metodele de luptă pe care le posedă sau poate să le posede inamicul. Această constatare referitoare la arta militară este şi mai valabilă atunci cînd e vorba de politică. În politică se poate prevedea şi mai puţin care mijloc de luptă se va dovedi aplicabil şi avantajos pentru noi în cutare sau cutare împrejurări viitoare. A nu

stăpîni toate mijloacele de luptă înseamnă a risca o mare înfrîngere — uneori chiar o înfrîngere hotărîtoare — dacă schimbări independente de voinţa noastră, survenite în situaţia altor clase, vor aduce la ordinea zilei o formă de activitate în care noi sîntem foarte slabi. Dacă vom stăpîni toate mijloacele de luptă, noi vom învinge cu siguranţă, din moment ce reprezentăm interesele clasei într-adevăr înaintate, într-adevăr revoluţionare, chiar dacă împrejurările nu ne vor permite să facem uz de arma cea mai periculoasă pentru inamic, de arma care dă cel mai repede lovituri mortale. Adeseori, revoluţionarii lipsiţi de experienţă socot că mijloacele legale de luptă sînt oportuniste — deoarece pe acest teren burghezia a înşelat şi a prostit foarte adesea (mai ales în perioadele „paşnice", nerevoluţionare) pe muncitori —, pe cînd mijloacele ilegale de luptă sînt revoluţionare. Dar aceasta nu este adevărat. Adevărat este că oportunişti şi trădători ai clasei muncitoare sînt partidele şi conducătorii care nu ştiu sau nu vor (nu spune : nu pot, spune : nu vreau) să folosească mijloacele ilegale de luptă în condiţii ca, de pildă, acelea din timpul războiului imperialist din 1914— 1918, cînd burghezia din cele mai libere ţări democratice îi înşela cu un cinism şi cu o bestialitate nemaipomenită pe muncitori, prin faptul că interzicea să se spună adevărul despre caracterul prădalnic al războiului. Dar revoluţionarii care nu ştiu să îmbine formele ilegale de luptă cu *toate* formele legale sînt nişte revoluţionari foarte proşti. Nu e greu să fii revoluţionar atunci cînd revoluţia a izbucnit şi e în toi, cînd fel de fel de oameni se alătură revoluţiei, atraşi pur şi simplu de curent, sau pentru că e la modă, sau uneori chiar în interesul carierei proprii. Pentru a se „elibera" de asemenea pseudo-revoluţionari, proletariatul trebuie apoi, după victoria sa, să plătească cu eforturi nemaipomenite, cu chinuri, se poate spune, de mucenic. Este mult mai greu — şi mult mai de preţ — să ştii să fii revoluţionar atunci cînd *încă nu există* condiţii pentru o luptă directă, deschisă, cu adevărat revoluţionară, cu adevărat de masă, să ştii să aperi interesele revoluţiei (prin propagandă, prin agitaţie şi prin organizare) în instituţii nerevoluţionare şi deseori chiar de-a dreptul reacţionare, într-o situaţie nerevoluţionară, în mijlocul unei mase incapabile să înţeleagă imediat necesitatea metodei revoluţionare de acţiune. Să ştie să găsească, să dibuiască just calea concretă sau o cotitură specială a evenimentelor care *duce* masele la adevărata, la marea luptă revoluţionară hotărîtoare, finală, — aceasta este principala sarcină a comunismului contemporan în Europa occidentală şi în America.

Un exemplu : Anglia. Nu putem şti — şi nimeni nu este în măsură să stabilească dinainte — peste cît timp va izbucni acolo adevărata revoluţie proletară şi *care împrejurare* va contribui cel mai mult la trezirea, înflăcărarea şi ridicarea la luptă a maselor foarte largi, astăzi încă adormite. De aceea sîntem datori să desfăşurăm întreaga noastră muncă pregătitoare în aşa fel, încît să fim potcoviţi (cum îi plăcea defunctului Plehanov să spună pe vremea cînd era revoluţionar şi marxist) la toate cele patru picioare. Poate că ceea ce „va sparge", „va sfărîma gheaţa" va fi o criză parlamentară ; poate o criză provocată de ireconciliabilele contradicţii coloniale şi imperialiste, care devin tot mai acute şi mai nevralgice ; poate altceva. Noi nu vorbim despre forma de luptă care *va hotărî* soarta revoluţiei proletare în Anglia (nici un comunist nu are îndoieli în această problemă ; pentru noi toţi, ea este o

problemă rezolvată, definitiv rezolvată) ; noi vorbim despre *împrejurarea* care va trezi masele proletare, astăzi încă adormite, le va face să se pună în mişcare şi le va duce în pragul revoluţiei. Să nu uităm că în Republica Franceză burgheză, de pildă, într-o situaţie care atît din punct de vedere internaţional cît şi din punct de vedere intern era de o sută de ori mai puţin revoluţionară decît cea de astăzi, a fost suficientă o împrejurare atît de „neaşteptată“ şi atît de „măruntă“ cum a fost una din miile şi miile de maşinaţii necinstite ale clicii militariste reacţionare (afacerea Dreyfus) pentru ca poporul să fie împins la un pas de războiul civil !

În Anglia, comuniştii trebuie să folosească fără încetare, în mod ferm, susţinut şi alegerile parlamentare şi toate peripeţiile care intervin în politica imperialistă dusă de guvernul britanic în Irlanda, în colonii şi în întreaga lume, precum şi toate celelalte domenii, sfere şi laturi ale vieţii sociale, desfăşurîndu-şi activitatea în toate aceste direcţii în chip nou, comunist, în spiritul Internaţionalei a III-a, şi nu al Internaţionalei a II-a. Nu dispun nici de timp, nici de spaţiu pentru a descrie aici metodele participării „ruse“, „bolşevice“ la alegerile parlamentare şi la lupta parlamentară, dar pot să-i asigur pe comuniştii din străinătate că ele nu seamănă de loc cu obişnuitele campanii parlamentare din Europa occidentală. De aici adeseori se trage concluzia : „bine, asta a fost la voi, în Rusia ; la noi, parlamentarismul este altfel“. Este o concluzie greşită. De aceea există comunişti, partizani ai Internaţionalei a III-a în toate ţările, ca să *transforme* pe toată linia, în toate domeniile vieţii vechea muncă socialistă, trade-unionistă, sindicalistă şi parlamentară, într-o muncă *nouă,* comunistă. Şi în alegerile de la noi s-au manifestat întotdeauna cu prisosinţă elemente de oportunism şi de burghezism pur, de afacerism, de şarlatanie capitalistă. Comuniştii din Europa occidentală şi din America trebuie să înveţe să creeze un parlamentarism nou, neobişnuit, neoportunist, necarierist ; partidul comunist trebuie să-şi formuleze propriile sale lozinci ; adevăraţii proletari, cu ajutorul sărăcimii neorganizate şi cu desăvîrşire oropsite, să împrăştie şi să distribuie manifeste, să cutreiere locuinţele muncitorilor, bordeiele proletarilor agricoli şi ale ţăranilor din satele pierdute (din fericire, în Europa asemenea sate sînt în număr mult mai mic decît la noi, iar în Anglia în număr cu totul infim) ; să se strecoare în cîrciumile cele mai populare, să pătrundă în cele mai populare asociaţii, societăţi şi adunări întîmplătoare ; să stea de vorbă cu poporul nu într-un limbaj savant (şi nici prea parlamentar), să nu alerge cîtuşi de puţin după „locşoare“ în parlament, ci pretutindeni să trezească gîndirea oamenilor, să antreneze masa, să profite de orice cuvînt scăpat de burghezie, să folosească aparatul creat de ea, alegerile fixate de ea, apelurile adresate de ea întregului popor, să facă cunoscut poporului bolşevismul aşa cum niciodată nu s-a făcut acest lucru (sub dominaţia burgheziei), în afară de perioadele de alegeri (abstracţie făcînd, desigur, de momentele cînd aveau loc mari greve şi *acelaşi* aparat de agitaţie pe scară naţională desfăşura la noi o activitate şi mai intensă). În Europa occidentală şi în America este foarte greu, foarte, foarte greu să faci acest lucru, dar el poate fi făcut şi trebuie făcut, căci fără muncă în general nu se pot îndeplini sarcinile comunismului ; şi trebuie să se depună muncă pentru îndeplinirea sarcinilor *practice,* din ce în ce mai variate, din ce în ce mai legate de toate

domeniile vieţii sociale, *smulgînd* din ce în ce mai mult *burgheziei,* unul după altul, toate aceste domenii.

Tot în Anglia trebuie să se organizeze într-un chip nou (nu socialist, ci comunist, nu reformist, ci revoluţionar) munca de propagandă, de agitaţie, de organizare în armată şi în rîndurile naţionalităţilor asuprite şi lipsite de drepturi depline din cadrul statului lor *„propriu“* (Irlanda, coloniile). Căci în epoca imperialismului în general, şi în special acum, după războiul care a adus popoarelor atîtea suferinţe şi le deschide repede ochii asupra adevărului (anume că zeci de milioane de oameni au fost ucişi şi schilodiţi numai pentru rezolvarea problemei : care tîlhari — cei englezi sau cei germani — să jefuiască un număr mai mare de ţări), în toate aceste domenii ale vieţii sociale se acumulează extrem de mult material inflamabil şi se creează foarte multe prilejuri de conflicte, de crize, de ascuţire a luptei de clasă. Noi nu ştim şi nu putem şti care scînteie — din sumedenia de scîntei care în toate ţările ţîşnesc acum de pretutindeni sub influenţa crizei mondiale economice şi politice — va fi în stare să provoace incendiul, în sensul unei extraordinare treziri a maselor, şi de aceea sîntem datori să pornim călăuzindu-ne după principiile noastre noi, comuniste, „la lucrarea“ tuturor terenurilor, chiar şi a celor mai vechi, lăsate în părăsire, a celor mai sterile în aparenţă, căci altminteri nu ne vom arăta la înălţimea sarcinii, nu vom fi pregătiţi sub toate raporturile, nu vom stăpîni toate genurile de arme, nu vom fi pregătiţi nici pentru victoria asupra burgheziei (care a organizat — iar acum a şi dezorganizat — toate domeniile vieţii sociale în mod burghez), nici pentru viitoarea reorganizare comunistă a întregii vieţi după această victorie.

După revoluţia proletară din Rusia şi după victoriile neaşteptate, pentru burghezi şi filistini, repurtate de această revoluţie pe scară mondială, acum faţa întregii lumi este alta şi burghezia este pretutindeni alta. Ea este speriată de „bolşevism“, furia împotriva acestuia îi întunecă aproape mintea, şi tocmai de aceea ea, pe de o parte, grăbeşte desfăşurarea evenimentelor, iar pe de altă parte îşi concentrează atenţia spre înăbuşirea bolşevismului prin violenţă, slăbindu-şi astfel poziţiile într-o serie întreagă de alte domenii. În tactica lor, comuniştii din toate ţările înaintate trebuie să ţină seama de amîndouă aceste împrejurări.

Cînd cadeţii ruşi şi Kerenski au pornit o prigoană sălbatică împotriva bolşevicilor — îndeosebi începînd din aprilie 1917 şi, încă şi mai mult, în iunie şi în iulie 1917 —, ei „au sărit peste cal“. Milioanele de exemplare ale fiţuicilor burgheze, care urlau cît puteau împotriva bolşevicilor, ne-au ajutat să trezim interesul maselor faţă de bolşevism ; şi nu numai presa, dar întreaga viaţă socială, tocmai datorită „zelului“ burgheziei, abunda în discuţii asupra bolşevismului. Acum, pe scară internaţională, milionarii din toate ţările se comportă în aşa fel, încît trebuie să le fim sincer recunoscători. Ei prigonesc bolşevismul cu acelaşi zel cu care l-au prigonit Kerenski & Co., „sărind peste cal“ şi *ajutîndu-ne* tot aşa cum a făcut-o Kerenski. Cînd burghezia franceză face din bolşevism punctul central al propagandei sale electorale, învinuind de bolşevism nişte socialişti relativ moderaţi sau şovăitori ; — cînd burghezia americană, pierzîndu-şi cu desăvîrşire capul, arestează mii şi mii de oameni suspectaţi de bolşevism şi creează o atmosferă de

panică, răspîndind pretutindeni zvonuri despre comploturi bolşevice ; — cînd burghezia engleză, „cea mai solidă“ burghezie din lume, cu toată inteligenţa şi experienţa ei, face prostii nemaipomenite, întemeind „societăţi pentru combaterea bolşevismului“, care dispun de fonduri foarte mari, creînd o literatură care să se ocupe în mod special de bolşevism, angajînd în vederea luptei împotriva bolşevismului un număr suplimentar de învăţaţi, agitatori şi popi, — noi trebuie să ne înclinăm în faţa domnilor capitalişti şi să le mulţumim. Ei lucrează pentru noi. Ei ne ajută să trezim interesul maselor pentru problema esenţei şi a importanţei bolşevismului. Şi ei nu pot să procedeze altfel, deoarece încercarea lor de „a trece sub tăcere“, de a înăbuşi bolşevismul *a şi* eşuat.

Totodată însă, burghezia vede aproape numai un singur aspect al bolşevismului : insurecţia, violenţa, teroarea ; de aceea burghezia caută să se pregătească în special pentru a riposta pe *acest* teren. Este posibil ca, în unele cazuri, în unele ţări, pentru un timp mai mult sau mai puţin scurt, acest lucru să-i reuşească : e o eventualitate de care trebuie să ţinem seama, şi faptul că ar putea să-i reuşească nu trebuie nicidecum să ne neliniştească. Comunismul „creşte“ literalmente în toate domeniile vieţii sociale, mlădiţele sale există absolut pretutindeni, „contagiunea“ (ca să folosim figura de stil favorită a burgheziei şi a poliţiei burgheze, expresia care le sună cel mai „plăcut“ la ureche) a pătruns adînc în organism, cuprinzîndu-l în întregime. Dacă una dintre ieşiri „va fi închisă“ cu deosebită grijă, „contagiunea“ îşi va găsi o altă ieşire, uneori cu totul neaşteptată. Viaţa învinge. Burghezia poate să se tot zvîrcolească, să se înfurie pînă ce i s-o întuneca mintea, să sară peste cal, să facă prostii, să se răzbune dinainte pe bolşevici şi să caute să masacreze (în India, în Ungaria, în Germania etc.) alte cîteva sute, cîteva mii sau sute de mii de bolşevici de mîine sau de ieri ; procedînd astfel, burghezia procedează aşa cum au procedat toate clasele pe care istoria le-a condamnat la pieire. Comuniştii trebuie să ştie că în orice caz viitorul este al lor, şi de aceea noi putem (şi trebuie) să îmbinăm cea mai mare ardoare în măreaţa luptă revoluţionară cu cea mai calmă şi mai lucidă luare în considerare a zvîrcolirilor turbate ale burgheziei. Revoluţia rusă a fost zdrobită cu cruzime în 1905 ; bolşevicii ruşi au fost înfrînţi în iulie 1917 ; peste 15 000 de comunişti germani au fost masacraţi în urma provocării iscusite şi a manevrelor abile ale lui Scheidemann şi Noske în alianţă cu burghezia şi cu generalii monarhişti ; în Finlanda şi în Ungaria bîntuie teroarea albă. Dar în toate cazurile şi în toate ţările, comunismul se căleşte şi se dezvoltă ; rădăcinile lui sînt atît de adînci, încît persecuţiile nu-l slăbesc, nu-l secătuiesc, ci îl întăresc. Un singur lucru ne lipseşte pentru a păşi cu mai multă siguranţa şi fermitate spre victorie, şi anume : comuniştii din toate ţările să fie pretutindeni adînc pătrunşi de conştiinţa necesităţii unui maximum de *elasticitate* în tactica lor. Comunismului, care se dezvoltă îndeosebi în ţările înaintate, îi lipseşte acum această conştiinţă, precum şi priceperea de a aplica această conştiinţă în practică.

O lecţie folositoare ar putea fi (şi ar trebui să fie) ceea ce s-a întîmplat cu nişte marxişti atît de eruditi şi de devotaţi socialismului cum au fost conducătorii Internaţionalei a II-a, Kautsky, Otto Bauer şi alţii. Ei erau pe deplin conştienţi de necesitatea unei tactici elastice, studiau şi învăţau şi pe alţii dialectica marxistă (şi

multe din cele realizate de ei în această privinţă vor rămîne pentru totdeauna un bun de preţ al literaturii socialiste), dar *în aplicarea* acestei dialectici au făcut o asemenea greşeală ori s-au arătat atît de nedialecticieni în practică, atît de incapabili de a ţine seama de schimbarea rapidă a formelor şi de faptul că formele vechi căpătau foarte repede un conţinut nou, încît soarta pe care au avut-o nu e cu mult mai de invidiat decît soarta lui Hyndman, Guesde şi Plehanov. Principala cauză a falimentului lor a constat în aceea că s-au lăsat „hipnotizaţi“ de o anumită formă de creştere a mişcării muncitoreşti şi a socialismului, pierzînd din vedere caracterul ei unilateral, că s-au temut să vadă schimbarea bruscă devenită inevitabilă ca urmare a condiţiilor obiective şi au continuat să repete adevăruri simple, învăţate pe de rost şi, la prima vedere, indiscutabile, de felul adevărului că trei e mai mare decît doi. Dar politica seamănă mai mult cu algebra decît cu aritmetica, şi încă şi mai mult cu matematica superioară decît cu matematica elementară. În realitate, toate formele vechi ale mişcării socialiste au căpătat un conţinut nou şi, de aceea, înaintea cifrelor a apărut un semn nou : „minus“, iar înţelepţii noştri continuau (şi continuă) cu încăpăţînare să se încredinţeze pe sine şi să încredinţeze pe alţii că „minus trei“ este mai mare decît „minus doi“.

Trebuie să căutăm ca aceeaşi greşeală, dar în sens invers, să nu fie repetată de comunişti, sau, mai bine zis, ca *aceeaşi greşeală* pe care o fac şi comuniştii „de stînga“, dar în sens invers, să fie îndreptată în timpul cel mai scurt, să fie înlăturată cît mai repede şi într-un mod cît mai puţin dureros pentru organism. Nu numai doctrinarismul de dreapta, ci şi doctrinarismul de stînga este o greşeală. În momentul de faţă, greşeala doctrinarismului de stînga în comunism este, desigur, de o mie de ori mai puţin periculoasă şi mai puţin importantă decît greşeala doctrinarismului de dreapta (adică a social-şovinismului şi kautskismului), dar aceasta numai fiindcă comunismul de stînga este un curent foarte tînăr, care abia se naşte. Numai de aceea, în anumite condiţii, boala poate fi uşor lecuită şi trebuie să pornim cu maximum de energie la tămăduirea ei.

Formele vechi au plesnit, pentru că noul lor conţinut — conţinut antiproletar, reacţionar — s-a dezvoltat peste măsură de mult. Noi avem acum, din punctul de vedere al dezvoltării comunismului internaţional, un conţinut atît de trainic, atît de puternic, atît de viguros al muncii (pentru Puterea sovietică, pentru dictatura proletariatului), încît el poate *şi trebuie* să se manifeste în orice formă, şi în cea nouă, şi în cea veche, poate şi trebuie să transforme radical, să învingă, să-şi supună toate formele, nu numai pe cele noi, ci şi pe cele vechi, — nu pentru a se resemna la vechile forme, ci pentru a şti să facă din toate formele, şi vechi şi noi, instrumentul victoriei depline şi definitive, hotărîtoare şi irevocabile a comunismului.

Comuniştii trebuie să depună toate eforturile pentru a îndruma mişcarea muncitorească şi dezvoltarea socială în general pe drumul cel mai drept şi mai rapid spre victoria mondială a Puterii sovietice şi spre dictatura proletariatului. Acesta este un adevăr incontestabil. Dar e suficient să facem un mic pas mai departe — s-ar părea, un pas în aceeaşi direcţie — pentru ca adevărul să se transforme în eroare. E suficient să spunem, aşa cum spun comuniştii de stînga germani şi englezi, că noi nu recunoaştem decît un singur drum, drumul drept, că nu admitem manevrări,

conciliere şi compromisuri, ca să cădem într-o greşeală care poate să aducă, şi în parte a şi adus şi aduce, cele mai serioase prejudicii comunismului. Doctrinarismul de dreapta s-a încăpăţînat să recunoască numai forme vechi şi a dat definitiv faliment, deoarece nu a observat noul lor conţinut. Doctrinarismul de stînga se încăpăţînează să nege în mod absolut anumite forme vechi, fără să înţeleagă că noul conţinut îşi face drum prin toate formele, oricare ar fi ele, că datoria noastră, a comuniştilor, este să stăpînim toate formele, să învăţăm să completăm cu maximum de rapiditate o formă prin alta, să înlocuim o formă prin alta, să adaptăm tactica noastră la orice schimbări de acest gen, care nu sînt determinate de clasa noastră sau de eforturile noastre.

Revoluţia mondială, căreia ororile, mîrşăviile şi ticăloşiile războiului imperialist mondial şi situaţia fără ieşire creată de acesta i-au dat un impuls atît de puternic şi i-au imprimat un ritm atît de rapid, — această revoluţie se dezvoltă în lărgime şi în adîncime cu o repeziciune atît de uimitoare, cu o atît de minunată bogăţie de forme care se succed, şi dezminte în practică în mod atît de instructiv orice doctrinarism, încît sîntem pe deplin îndreptăţiţi să sperăm într-o vindecare rapidă şi completă a mişcării comuniste internaţionale de comunismul „de stînga“, această boală a copilăriei de care suferă comunismul.

27 aprilie 1920

---

286 Este vorba de rebeliunea contrarevoluţionară a burgheziei şi moşierilor din august 1917, condusă de generalul ţarist Kornilov, comandantul suprem al armatei. — *634. [Nota red.]*

287 Este vorba de lovitura de stat militară monarhistă cunoscută sub numele de „puciul lui Kapp“, organizată de clica militaristă reacţionară germană. Puciul a fost pus la cale de monarhişti — moşierul Kapp şi generalii Ludendorf, Seekt şi Lütwitz. — *634. [Nota red.]*

A d a o s

Înainte ca editurile din ţara noastră — pe care imperialiştii din întreaga lume, pentru a se răzbuna pe revoluţia proletară, au jefuit-o şi, în ciuda tuturor promisiunilor făcute muncitorilor lor, continuă s-o jefuiască şi s-o blocheze —, înainte ca editurile noastre să fi putut face faţă sarcinii de a edita broşura mea, s-a primit din străinătate material suplimentar. Deşi nu am cîtuşi de puţin pretenţia ca broşura mea să reprezinte altceva decît însemnările fugitive ale unui publicist, mă voi opri pe scurt asupra cîtorva puncte.

I

Sciziunea comuniştilor din Germania

Sciziunea comuniştilor din Germania a devenit un fapt împlinit. Cei „de stînga“, sau „opoziţia principială“, au format un „Partid muncitoresc comunist“ aparte, deosebit de „Partidul comunist“. Şi în Italia, lucrurile merg, pare-se, spre o sciziune ; spun pare-se deoarece nu am decît numerele suplimentare (nr. 7 şi 8) ale ziarului de stînga „Sovietul“ („Il Soviet“), în care se discută deschis posibilitatea şi necesitatea unei sciziuni, vorbindu-se, totodată, şi de un congres al fracţiunii abstenţioniştilor (sau a boicotiştilor, adică a adversarilor participării la activitatea parlamentară), fracţiune care pînă în momentul de faţă face parte din Partidul socialist italian.

Este de temut ca sciziunea cu cei „de stînga“, cu antiparlamentariştii (în parte şi antipolitici, adversari ai partidului politic şi ai activităţii în sindicate), să devină un fenomen internaţional, ca şi sciziunea cu „centriştii“ (sau kautskiştii, longuetiştii, „independenţii“ etc.). Fie şi aşa. Sciziunea e totuşi mai bună decît confuzia, care împiedică creşterea, maturizarea ideologică, teoretică şi revoluţionară a partidului şi, în acelaşi timp, împiedică partidul să ducă o muncă practică energică, într-adevăr organizată şi care să pregătească într-adevăr dictatura proletariatului,

N-au decît cei „de stînga“ să se verifice ei singuri în practică, pe scară naţională şi internaţională, să încerce să pregătească (iar apoi să şi realizeze) dictatura proletariatului fără un partid strict centralizat şi avînd o disciplină de fier, fără priceperea de a stăpîni toate domeniile, ramurile şi diferitele aspecte ale muncii politice şi culturale. Experienţa practică îi va instrui repede.

Trebuie numai să depunem toate eforturile pentru ca sciziunea cu cei „de stînga“ să nu îngreuieze sau să îngreuieze cît mai puţin posibil fuziunea într-un singur partid, care într-un viitor apropiat va fi inevitabilă şi necesară, a tuturor participanţilor la mişcarea muncitorească, care sînt în mod sincer şi cinstit pentru Puterea sovietică şi pentru dictatura proletariatului. În Rusia, bolşevicii au avut marele noroc de a fi avut la dispoziţie 15 ani pentru a duce pînă la capăt lupta lor sistematică atît împotriva menşevicilor (adică împotriva oportuniştilor şi „centriştilor“), cît şi împotriva celor „de stînga“, încă cu mult înainte de a se da lupta directă a maselor pentru dictatura proletariatului. În Europa şi în America, aceeaşi muncă trebuie făcută acum în ritm de „marş forţat“. Diverse personalităţi, îndeosebi din rîndurile pretendenţilor nenorocoşi la rolul de conducător, se pot crampona multă vreme de greşelile lor (dacă le lipseşte spiritul de disciplină proletară şi „cinstea faţă de ei înşişi“), dar, atunci cînd va veni momentul, masele muncitoreşti, se vor uni ele însele şi vor uni uşor şi repede pe toţi comuniştii sinceri într-un singur partid in stare să înfăptuiască regimul sovietic şi dictatura proletariatului *.

II

Comuniştii şi independenţii din Germania

În broşura mea mi-am exprimat părerea că un compromis între comunişti şi aripa de stînga a independenţilor e necesar şi folositor comunismului, dar ea nu va fi uşor de realizat. Ziarele pe care le-am primit ulterior au confirmat şi una şi alta. În nr. 32 al „Steagului roşu“, organul Comitetului Central al Partidului Comunist din Germania („Die Rote Fahne“ [288], Zentralorgan der Kommunistischen Partei Deutschlands, Spartakusbund, din 26 martie 1920), a apărut o „declaraţie“ a acestui Comitet Central în legătură cu „puciul“ (aventura, complotul) militar al lui Kapp-Lüttwitz şi al „guvernului socialist“. Această declaraţie este perfect justă atît în ceea ce priveşte premisa ei fundamentală, cît şi în ceea ce priveşte concluzia ei practică. Premisa fundamentală este că în momentul de faţă nu există o „bază obiectivă“ pentru dictatura proletariatului, întrucît „majoritatea muncitorilor de la oraşe“ este de partea independenţilor. Concluzia : să se tăgăduiască guvernului „socialist“ o „opoziţie loială“ (adică să se renunţe la pregătirea unei „răsturnări violente“) „cu condiţia ca partidele burghezo-capitaliste să fie excluse“.

Fără îndoială că această tactică în fond este justă. Dar, dacă nu e cazul să ne oprim asupra unor inexactităţi mărunte de formulare, nu se poate totuşi trece sub tăcere faptul că nu se cuvine să fie numit „socialist“ (într-o declaraţie oficială a partidului comunist) un guvern de social-trădători, că nu se poate vorbi de excluderea „partidelor burghezo-capitaliste“ atunci cînd partidul Scheidemannilor şi acela al d-lor Kautsky-Crispien sînt partide mic-burgheze-democratice, că nu se cuvine să scrii asemenea lucruri ca acelea pe care le găsim în paragraful 4 al declaraţiei, unde se spune:

> „...Pentru atragerea continuă a maselor proletare de partea comunismului, o uriaşă importanţă are, din punctul de vedere al dezvoltării dictaturii proletare, situaţia în care libertatea politică poate fi folosită nelimitat şi în care democraţia burgheză nu se poate manifesta ca o dictatură a capitalului...“

O asemenea situaţie nu este cu putinţă. Conducătorii mic-burghezi, Hendersonii germani (Scheidemannii) şi Snowdenii germani (Crispienii), nu depăşesc şi nu pot depăşi limitele democraţiei burgheze, care, la rîndul ei, nu poate să nu fie o dictatură a capitalului. Din punctul de vedere al rezultatului practic pe care, pe bună dreptate, îl urmăreşte C.C. al partidului comunist, nu era de loc nevoie să se scrie aceste lucruri greşite sub raport principial şi dăunătoare sub raport politic. Pentru aceasta era suficient să se spună (dacă voiam să folosim un ton de curtoazie parlamentară) : atîta timp cît majoritatea muncitorilor de la oraşe îi urmează pe independenţi, noi, comuniştii, nu putem să-i împiedicăm pe aceşti muncitori să-şi piardă ultimele iluzii mic-burgheze-democratice (adică tot „burghezo-capitaliste“) ca urmare a experienţei unui guvern al „lor“. Aceasta este suficient pentru a motiva un compromis care este realmente necesar şi care trebuie să constea în renunţarea, pentru un timp, la încercările de a răsturna prin violenţă un guvern care se bucură

de încrederea majorităţii muncitorilor de la oraşe. Iar în agitaţia de zi cu zi, de masă, neîncorsetată de curtoazia parlamentară, oficială, s-ar putea desigur adăuga : să-i lăsăm pe nemernicii de Scheidemanni şi pe filistinii de Kaustky-Crispieni etc. să demaşte prin fapte cît sînt de prostiţi ei înşişi şi cît prostesc la rîndul lor pe muncitori ; guvernul lor „curat“ va îndeplini „în modul cel mai curăţel“ această muncă de „curăţire“ a grajdurilor lui Augias ale socialismului, ale social-democratismului şi ale celorlalte soiuri de social-trădare.

Adevărata natură a actualilor conducători ai „Partidului social-democrat independent din Germania“ (a acelor conducători despre care greşit se spune că ar fi pierdut orice influenţă şi care, în realitate, sînt mai periculoşi pentru proletariat decît social-democraţii unguri, care îşi spun comunişti şi promit că „vor sprijini“ dictatura proletariatului) a ieşit o dată mai mult la iveală în timpul aventurii Kornilovilor germani, adică al loviturii de stat a d-lor Kapp şi Lüttwitz [*]. O mică, dar sugestivă ilustrare ne oferă articolul lui Karl Kautsky : „Momente hotărîtoare“ („Entscheidende Stunden“), publicat în „Freiheit“ („Libertatea“, organul independenţilor) din 30 martie 1920, şi articolul lui Arthur Crispien : „Despre situaţia politică“ (14 aprilie 1920, ibid.). Aceşti domni nu ştiu de loc să gîndească şi să raţioneze ca nişte revoluţionari. Ei sînt nişte democraţi mic-burghezi plîngăreţi, care, dacă se declară partizani ai Puterii sovietice şi ai dictaturii proletariatului, sînt de o mie de ori mai periculoşi pentru proletariat, deoarece, în realitate, ori de cîte ori se va ivi un moment greu şi periculos, în mod inevitabil vor trăda... avînd convingerea „sinceră“ că ajută proletariatul ! Şi social-democraţii din Ungaria, care se botezaseră comunişti, au vrut „să ajute“ proletariatul atunci cînd, din laşitate şi din lipsă de caracter, au considerat că situaţia Puterii sovietice în Ungaria este desperată şi au început să scîncească în faţa agenţilor capitaliştilor şi a călăilor din Antantă.

III

Turati & Co. în Italia

Numerele menţionate mai sus din ziarul italian „Il Soviet“ confirmă întru totul cele spuse de mine în broşură cu privire la greşeala Partidului socialist italian, care tolerează în rîndurile sale astfel de membri ai parlamentului şi chiar un astfel de grup parlamentar. Părerea exprimată de mine este în şi mai mare măsură confirmată de spusele unui martor străin de cauză, corespondentul din Roma al ziarului burghezo-liberal englez „The Manchester Guardian“, care în numărul din 12 martie 1920 a publicat un interviu al lui Turati.

> „...Signor Turati — scrie acest corespondent ;— socoate că pericolul revoluţionar nu este de natură să provoace în Italia temeri care n-au nici un temei. Maximaliştii se joacă cu focul teoriilor sovietice numai pentru a ţine masele într-o stare de tulburare şi de exaltare. Dar aceste teorii sînt nişte concepţii pur fanteziste, nişte programe lipsite de maturitate, care nu pot fi aplicate în practică. Ele sînt bune numai pentru a ţine clasele

> muncitoare într-o stare de expectativă. Aceiaşi oameni care le folosesc ca momeală, pentru a-i orbi pe proletari, se văd nevoiţi să ducă o luptă de zi cu zi pentru a cuceri unele îmbunătăţiri economice, adesea cu totul neînsemnate, şi a întîrzia în felul acesta sosirea momentului cînd clasele muncitoare îşi vor pierde iluziile şi credinţa în miturile îndrăgite de ele. De aici rezultă o lungă perioadă de greve de diferite proporţii şi provocate de tot felul de pretexte, aşa cum au fost şi ultimele greve din departamentul poştei şi al căilor ferate, greve care agravează mai mult situaţia ţării, şi aşa foarte grea. Ţara se află într-o stare de iritare din cauza greutăţilor pe care le implică problema adriatică, este strivită de povara datoriilor sale externe şi a emisiunii excesive de bani de hîrtie, şi totuşi e departe de a fi conştientă de necesitatea disciplinei în muncă, singura în stare să restabilească ordinea şi bunăstarea...“

E limpede ca lumina zilei că pe acest corespondent englez l-a luat gura pe dinainte şi, fără să vrea, a divulgat un adevăr pe care desigur caută să-l cocoloşească şi să-l sulemenească atît Turati însuşi, cît şi apărătorii, complicii şi inspiratorii săi burghezi din Italia. Şi anume adevărul că ideile şi activitatea politică a d-lor Turati, Treves, Modigliani, Dugoni & Co. se prezintă într-adevăr aşa, şi întocmai aşa cum le zugrăveşte corespondentul englez. Aceasta este, de la un capăt la altul, social-trădare. De pildă, ce perlă e preconizarea ordinii şi a disciplinei pentru muncitori, care îndură robia salariată, care muncesc pentru îmbogăţirea capitaliştilor ! Şi cît de cunoscută ne este nouă, ruşilor, toată această vorbărie menşevică ! Cît de preţioasă este mărturisirea că masele *sînt pentru* Puterea sovietică ! Cît de stupidă este şi ce platitudine burgheză trădează neînţelegerea rolului revoluţionar al grevelor, al căror număr creşte spontan ! Da, da, corespondentul englez al ziarului burghezo-liberal a făcut un prost serviciu d-lor Turati & Co. şi a confirmat cum nu se poate mai bine justeţea cerinţei tovarăşului Bordiga şi a prietenilor săi de la ziarul „Il Soviet“ ca Partidul socialist italian, dacă vrea să fie în fapte *pentru* Internaţionala a III-a, să-i izgonească cu alai pe d-nii Turati & Co. din rîndurile sale şi să devină un partid comunist atît prin numele, cît şi prin faptele sale.

IV

Concluzii greşite din premise juste

Dar, din critica justă pe care o fac d-lor Turati & Co., tov. Bordiga şi prietenii săi „de stînga“ trag concluzia greşită că, în general, participarea la parlament este dăunătoare. Cei „de stînga“ din Italia nu pot aduce nici cel mai mic argument serios în sprijinul acestei păreri. Ei, pur şi simplu, nu cunosc (sau caută să uite) modelele internaţionale de folosire în chip cu adevărat revoluţionar şi comunist a parlamentelor burgheze, folosire indiscutabil utilă pentru pregătirea revoluţiei proletare. Ei, pur şi simplu, nu pot concepe folosirea „în chip nou“ a parlamentarismului şi fac zarvă, repetîndu-se la nesfîrşit, împotriva folosirii „în chip vechi“, nebolşevic, a parlamentarismului.

Tocmai în aceasta constă greşeala lor fundamentală. Nu numai în domeniul parlamentar, ci în *toate* domeniile de activitate comunismul *trebuie să introducă* (şi fără o muncă îndelungată, perseverentă *nu va putea* să introducă) un element nou din punct de vedere principial, care să rupă radical cu tradiţiile Internaţionalei a II-a (păstrînd şi dezvoltînd, totodată, ceea ce a dat ea bun).

Să luăm, de pildă, munca publicistică. Ziarele, broşurile, proclamaţiile îndeplinesc o funcţie necesară de propagandă, de agitaţie şi de organizare. Într-o ţară cît de cît civilizată, nici o mişcare de masă nu se poate lipsi de un aparat publicistic. Şi nici un fel de vociferări împotriva „conducătorilor“, nici un fel de jurăminte solemne de a păstra puritatea maselor, ferindu-le de influenţa conducătorilor, nu ne vor scuti de necesitatea de a folosi pentru această muncă elemente provenite din mediul intelectual burghez, nu ne vor scuti de atmosfera şi de ambianţa burghezo-democratică a „proprietăţii private“, în care se desfăşoară această muncă în regimul capitalist. Chiar şi după doi ani şi jumătate de la răsturnarea burgheziei, de la cucerirea puterii politice de către proletariat vedem încă în jurul nostru această atmosferă, această ambianţă de relaţii burghezo-democratice, de proprietate privată pe scară de masă (în rîndurile ţăranilor şi ale meşteşugarilor).

Parlamentarismul este o formă de activitate, publicistica altă formă. Ambele pot avea şi trebuie să aibă un conţinut comunist dacă activiştii şi dintr-un domeniu şi din celălalt sînt cu adevărat comunişti, cu adevărat membri ai partidului proletar de masă. Dar nici într-un domeniu, nici în celălalt — *ca şi în orice sferă de activitate* în regimul capitalist şi în perioada de trecere de la capitalism la socialism — nu pot fi evitate greutăţile, problemele specifice pe care proletariatul trebuie să le biruie şi să le rezolve pentru a folosi în scopurile sale elementele provenite din mediul burghez, pentru a învinge influenţa şi prejudecăţile intelectual-burgheze, pentru a slăbi rezistenţa mediului mic-burghez (şi a-l transforma apoi în întregime).

Oare n-am văzut noi în toate ţările înainte de războiul din 1914—1918 nenumărate exemple de anarhişti, de sindicalişti etc. foarte „de stînga“ care tunau şi fulgerau împotriva parlamentarismului, care îşi băteau joc de socialiştii parlamentari căzuţi în mocirla burgheză, care biciuiau carierismul acestora etc. etc. — în timp ce şi ei înşişi făceau carieră burgheză *prin* publicistică, *prin* activitatea desfăşurată în sindicate ? Oare exemplul d-lor Jouhaux şi Merrheim, dacă ne limităm numai la Franţa, nu este tipic ?

Caracterul pueril al „negării“ parlamentarismului constă tocmai în faptul că cei care se situează pe această poziţie îşi închipuie că prin mijlocul acesta atît de „simplu“, „uşor“ şi pretins revoluţionar vor putea *„rezolva“* dificila problemă a combaterii influenţei burghezo-democratice *în cadrul* mişcării muncitoreşti, or, în realitate, ei nu fac decît să fugă de propria lor umbră, nu fac decît să închidă ochii în faţa greutăţilor, să se scuture prin vorbărie de ele. Carierismul neruşinat, folosirea burgheză a locşoarelor parlamentare, revoltătoarea denaturare reformistă a activităţii parlamentare, vulgara rutină mic-burgheză — toate acestea sînt, fără îndoială, trăsături caracteristice predominante şi obişnuite pe care capitalismul le generează pretutindeni, şi nu numai în afara, ci şi înăuntrul mişcării muncitoreşti.

Dar capitalismul şi ambianţa burgheză creată de el (care chiar şi după răsturnarea burgheziei dispare foarte încet, deoarece ţărănimea generează în permanenţă burghezie) dau naştere în toate domeniile de activitate şi în toate domeniile vieţii, fără excepţie, carierismului burghez, şovinismului naţional şi platitudinii mic-burgheze etc., care în fond sînt pretutindeni aceleaşi, deosebindu-se doar prin neînsemnate variaţii de formă.

Vouă, stimaţi boicotişti şi antiparlamentarişti, vi se pare că sînteţi „teribil de revoluţionari“ ; în realitate însă *v-aţi speriat* de greutăţile relativ mici pe care le implică lupta împotriva influenţei burgheze în rîndurile mişcării muncitoreşti ; or, victoria voastră, adică răsturnarea burgheziei şi cucerirea puterii politice de către proletariat, va crea *aceleaşi* greutăţi în proporţii şi mai mari, infinit mai mari. V-aţi speriat ca nişte copii de mica greutate care se află astăzi în faţa voastră, neînţelegînd că mîine şi poimîine va trebui totuşi să învăţaţi, să învăţaţi la perfecţie să învingeţi aceleaşi greutăţi în proporţii infinit mai mari.

În timpul Puterii sovietice, în partidul proletar, al vostru şi al nostru, vor pătrunde şi mai multe elemente provenite din mediul intelectual burghez. Ele vor pătrunde şi în Soviete, şi în justiţie, şi în administraţie, căci comunismul nu poate fi construit decît cu materialul uman. creat de capitalism — altul nu există ; căci intelectualitatea burgheză nu poate fi nici izgonită, nici nimicită ; ea trebuie învinsă, transformată, asimilată, reeducată, aşa cum trebuie să fie reeducaţi printr-o luptă îndelungată, pe baza dictaturii proletariatului, şi proletarii înşişi, care nu se eliberează dintr-o dată de propriile lor prejudecăţi mic-burgheze, printr-o minune, din porunca maicii domnului, din imperativul unei lozinci al unei rezoluţii sau al unui decret, ci numai printr-o luptă de masă îndelungată şi grea împotriva influenţelor mic-burgheze de masă. În timpul Puterii sovietice, aceleaşi probleme pe care cu atîta semeţie şi uşurinţă, într-un mod atît de copilăros le respinge acum antiparlamentarismul cu un simplu gest al mîinii, *aceleaşi* probleme renasc *în cadrul* Sovietelor, în cadrul administraţiei sovietice, în rîndurile „apărătorilor“ sovietici „ai dreptului“ (în Rusia, noi am suprimat avocatura burgheză, şi bine am făcut că am suprimat-o, dar ea renaşte sub paravanul „apărătorilor“ „sovietici“ „ai dreptului“ [290]). În rîndurile inginerilor sovietici, în rîndurile profesorilor şi învăţătorilor sovietici, în rîndurile *muncitorilor* privilegiaţi din fabricile sovietice, adică ale muncitorilor celor mai calificaţi şi puşi în cele mai bune condiţii, vedem că renasc mereu absolut *toate* trăsăturile negative proprii parlamentarismului burghez, şi numai printr-o luptă neîncetată, neobosită, îndelungată şi perseverentă, numai prin organizare şi disciplină proletară învingem noi, încetul cu încetul, acest rău.

Desigur, sub dominaţia burgheziei este foarte „greu“ să birui deprinderile burgheze din propriul tău partid, adică din partidul muncitoresc : este „greu“ să izgoneşti din partid pe conducătorii parlamentari iremediabil pervertiţi de prejudecăţile burgheze, dar cu care lumea s-a deprins ; este „greu“ să supui disciplinei proletare elementele provenite din burghezie care (într-un anumit număr, fie chiar foarte restrîns) sînt absolut necesare ; este „greu“ să creezi în parlamentul burghez o fracţiune comunistă pe deplin demnă de clasa muncitoare ; este „greu“ să

obţii ca parlamentarii comunişti să nu se joace de-a parlamentarismul burghez, ci să se ocupe de munca absolut necesară de propagandă, de agitaţie şi de organizare în rîndurile maselor. Este „greu“, fără îndoială, să facă toate acestea ; a fost greu în Rusia şi este incomparabil mai greu în Europa occidentală şi în America, unde burghezia este mult mai puternică, unde tradiţia burghezo-democratică etc. este mai puternică.

Dar toate aceste „greutăţi“ sînt de-a dreptul copilăreşti în comparaţie cu problemele absolut *de aceeaşi natură* pe care oricum proletariatul va trebui neapărat să le rezolve atît în timpul revoluţiei proletare pentru a obţine victoria, cît şi după luarea puterii. În comparaţie cu *aceste* sarcini cu adevărat uriaşe, de a reeduca, sub dictatura proletariatului, milioane de ţărani şi mici patroni, sute de mii de funcţionari şi slujbaşi ai statului, de intelectuali burghezi, de a-i supune pe toţi statului proletar şi conducerii proletare, de a birui deprinderile şi tradiţiile lor burgheze, — în comparaţie cu aceste sarcini uriaşe, să creezi în parlamentul burghez, sub dominaţia burgheziei, o fracţiune cu adevărat comunistă a unui partid cu adevărat proletar este o jucărie.

Dacă tovarăşii „de stînga“ şi antiparlamentariştii nu vor învăţa să biruie acum nici măcar această greutate atît de mică, se poate afirma cu certitudine că ori nu vor fi în stare să înfăptuiască dictatura proletariatului, să-şi supună şi să transforme pe scară largă intelectualii burghezi şi instituţiile burgheze, ori vor trebui să *înveţe în grabă,* şi această grabă va aduce imense prejudicii cauzei proletariatului, va face ca ei să săvîrşească mai multe greşeli decît se săvîrşesc de obicei, să dea dovadă de mai multă slăbiciune şi de mai multă nepricepere etc. etc.

Atîta timp cît burghezia nu a fost răsturnată şi, după aceea, atîta timp cît mica gospodărie şi mica producţie de mărfuri nu vor fi dispărut cu desăvîrşire, ambianţa burgheză, deprinderile legate de proprietatea privată, tradiţiile mic-burgheze vor dăuna muncii proletare atît dinafară cît şi dinăuntrul mişcării muncitoreşti, nu numai într-o singură sferă de activitate, cea parlamentară, ci, în mod inevitabil, în toate domeniile activităţii sociale, în toate domeniile culturale şi politice, fără excepţie. Şi încercarea de a ocoli, de a ignora *una* dintre sarcinile sau greutăţile „neplăcute“ din vreunul dintre domeniile de activitate constituie o greşeală foarte gravă, pe care mai tîrziu va trebui s-o plătim. Trebuie să învăţăm, şi să învăţăm la perfecţie, să stăpînim toate domeniile de muncă şi de activitate, fără excepţie, să biruim pretutindeni toate greutăţile şi toate deprinderile, tradiţiile şi năravurile burgheze. Orice alt mod de a pune problema este pur şi simplu neserios, este pur şi simplu o copilărie.

12 mai 1920

V

În ediţia rusă a acestei cărţi am prezentat într-o lumină oarecum greşită comportarea pe care Partidul Comunist Olandez, în întregul lui, o are în domeniul politicii revoluţionare internaţionale. De aceea mă folosesc de acest prilej pentru a

publica scrisoarea de mai jos primită de la tovarăşii noştri olandezi în legătură cu această problemă şi pentru a corecta expresia „tribunişti olandezi“, pe care am folosit-o în textul rus, înlocuind-o prin cuvintele „unii membri ai Partidului Comunist Olandez“ [291].

N. Lenin

Scrisoarea lui Wijnkoop

Moscova, 30 iunie 1920

Scumpe tovarăşe Lenin,

Datorită amabilităţii dv., noi, membrii delegaţiei olandeze la Congresul al II-lea al internaţionalei Comuniste, am avut posibilitatea să citim cartea dv. : „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului“ înainte de a fi apărut tradusă în limbile vest-europene. În această carte subliniaţi de cîteva ori dezaprobarea dv. în privinţa rolului pe care l-au jucat unii membri ai Partidului Comunist Olandez în politica internaţională.

Ne vedem, totuşi, nevoiţi să protestăm împotriva faptului că dv. faceţi partidul comunist răspunzător de acţiunile acestora. Este cu desăvîrşire inexact. Ba, mai mult, este nedrept, deoarece aceşti membri ai Partidului Comunist Olandez participă în foarte mică măsură sau nu participă de loc la activitatea curentă a partidului nostru ; de asemenea, ei încearcă să promoveze, în mod direct sau indirect, în partidul comunist lozinci opoziţioniste, împotriva cărora Partidul Comunist Olandez şi toate organele sale au dus şi duc pînă în ziua de astăzi lupta cea mai energică.

Cu salutări frăţeşti

(în numele delegaţiei olandeze)

D. I. Wijnkoop

---

* În privinţa viitoarei fuziuni a comuniştilor „de stînga“, a antiparlamentariştilor, cu comuniştii în general, ţin să mai relev următoarele. După cît mi-am putut da seama din ziarele comuniştilor „de stînga“ şi din cele ale comuniştilor în general din Germania, primii sînt superiori celorlalţi în ceea ce priveşte agitaţia în mase. O situaţie analogă am observat în repetate rînduri — numai că în proporţii mai mici, în unele organizaţii locale, şi nu pe scară naţională — în istoria partidului bolşevic. De exemplu, în 1907—1908, uneori

şi pe alocuri, bolşevicii „de stînga“ făceau agitaţie în mase cu mai mult succes decît noi. Aceasta se explică, în parte, prin faptul că într-un moment revoluţionar sau atunci cînd amintirea revoluţiei este încă vie e mai uşor să te apropii de masă folosind tactica „simplei“ negări. Dar aceasta încă nu este un argument în favoarea justeţei acestei tactici. În orice caz, nu încape nici cea mai mică îndoială că *partidul* comunist care vrea să fie efectiv avangarda, detaşamentul înaintat al clasei revoluţionare, al proletariatului şi care în plus, vrea sa înveţe să conducă *masele* largi, nu numai proletare, ci și *ne*proletare, masele celor ce muncesc și sînt exploatați, trebuie să știe și să facă propagandă, și să organizeze, și să facă agitație într-un mod cît mai accesibil, cît mai ușor de înțeles, cît mai clar și mai viu atît pentru „uliţa“ muncitorească de la oraşe, cît şi pentru sate.

* În treacăt fie zis, acest fapt este prezentat în chip marxist cu o extraordinară claritate, într-o formă concisă şi cu precizie în excelentul ziar al Partidului Comunist Austriac „Steagul roşu“ din 28 şi 30 martie 1920 („Die Rote Fahne“ [289], Wien, 1920, nr. 266 u. 267 ; L. L. „Ein neuer Abschnitt der deutschen Revolution“).

---

288 *„Die Rote Fahne“* — ziar fondat de K. Liebknecht şi R. Luxemburg, organ central al „Uniunii Spartacus“ ; ulterior, organ central al Partidului Comunist din Germania. A apărut la Berlin începînd din 9 noiembrie 1918. După instaurarea dictaturii fasciste în Germania, ziarul „Die Rote Fahne“ a fost interzis, dar a continuat să apară ilegal, ridicîndu-se cu hotărîre împotriva regimului fascist. În 1935 a fost editat la Praga ; din octombrie 1936 pînă în toamna lui 1939 a apărut la Bruxelles. — *650. [Nota red.]*

289 *„Die Rote Fahne“* — ziar, organul central al Partidului Comunist din Austria. — *652. [Nota red.]*

290 *„Apărătorii sovietici ai dreptului“* — colegiile de apărători ai dreptului care au fost înfiinţate în februarie 1918 pe lîngă Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor, ţăranilor şi cazacilor. În octombrie 1920, colegiile de apărători ai dreptului au fost desfiinţate. — *658. [Nota red.]*

291 Ținînd seama de această indicaţie a lui V. I. Lenin, în volumul de faţă expresia „tribuniştii olandezi“ a fost pretutindeni înlocuită prin cuvintele „unii membri ai Partidului Comunist din Olanda“. — *660. [Nota red.]*

Scris în aprilie-mai 1920

Publicat în iunie 1920, în broşură, la Petrograd, Editura de stat

Se tipăreşte după textul apărut în *V. I. Lenin,* Opere complete, vol. 41, ed. rom., p. 1—104.

[Nota red.]